

၂၀၁၈

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်
စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး
လက်ခွဲလမ်းညွှန်

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Canada

**Australian
AID**

ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလမ်းညွှန်လက်စွဲ

မူပိုင်ခွင့် ၂၀၁၈၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအတွက် နိုင်ငံတကာဖောင်ဒေးရှင်း (IFES)။ မူပိုင်ခွင့်များအားလုံး ရယူထားပြီးဖြစ်ပါသည်။
ခွင့်ပြုချက်ဆိုင်ရာ ထုတ်ပြန်ချက် - မသန်စွမ်းသူများ၏အကျိုးစီးပွားအလို့ငှာ အားပေးတိုက်တွန်းခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းနှင့် ပံ့ပိုးကူညီခြင်းများကိုအဓိကထား၍ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ်အဖွဲ့များသည် (၁) အသုံးပြုမှုတိုင်းတွင် IFES အားစာရေးသူအဖြစ်ဖော်ပြခြင်း၊ (၂) အသုံးပြုလိုကြောင်းအောက်ဖော်ပြပါလိပ်စာအတိုင်း IFES ထံသို့လိပ်မူ၍အကြောင်းကြား၍ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်းများပြုပါက ဤစာအုပ်ပါအကြောင်းအရာများ၏ အစိတ်အပိုင်းများကို ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများနှင့်ချိတ်ဆက်၍ ကူးယူအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက IFES ၏ ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်းမရှိပဲ ဤစာအုပ်ပါမည်သည့်အကြောင်းအရာကိုမျှ မိတ္တူကူးယူခြင်း၊ အသံသွင်းခြင်း သို့မဟုတ် သတင်းအချက်အလက်များသိမ်းဆည်း၍ပြန်လည်အသုံးပြုခြင်းများအပါအဝင် အီလက်ထရွန်းနစ် သို့မဟုတ် စက်ပိုင်းဆိုင်ရာမည်သည့်နည်းနှင့်မျှပြန်လည်ထုတ်ဝေခြင်းမပြုရ။

ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံမှုများတွင် အောက်ပါသတင်းအချက်အလက်များ ပါရှိသင့်ပါသည်။

- မည်သည့်အပိုင်းကို ကူးယူဖော်ပြလိုကြောင်း ဖော်ပြချက်တစ်ခုလိုအပ်ပါသည်။
- ကူးယူသည့်အပိုင်းကို အသုံးပြုမည့်ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အသုံးပြုမည့်ပုံစံကို ဖော်ပြပါ။
- အမည်၊ ရာထူး၊ ကုမ္ပဏီ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းအမည်၊ ဖုန်းနံပါတ်၊ ဖက်စ်နံပါတ်၊ အီးမေးလ်လိပ်စာနှင့် စာတိုက်မှပေးပို့နိုင်မည့်လိပ်စာ။

ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံမှုကို အောက်ပါလိပ်စာအတိုင်း ပေးပို့ပါ။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအတွက် နိုင်ငံတကာဖောင်ဒေးရှင်း
၂၀၁၁ ခရစ္စတယ်ဒရိုက်စ်၊ ၁၀ လွှာ
အာလင်တန်၊ VA၊ ၂၂၂၀၂
အီးမေးလ် - editor@ifes.org
ဖက်စ် - ၂၂၀-၃၅၀-၆၇၀၀

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး လမ်းညွှန်လက်စွဲ

ဗဟိုဦးစီးဌာန အက်တင်ဆန်
အားလုံးပါဝင်ရေးဆိုင်ရာ အကြံပေး
အားလုံးပါဝင်ရေး အဖွဲ့

ရေဘဏ္ဍာ အားရဘွဲ့
စီနီယာစီမံကိန်းအရာရှိ
အားလုံးပါဝင်ရေး အဖွဲ့

စက်တင်ဘာ ၂၀၁၈

IFES အကြောင်း

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအတွက် နိုင်ငံတကာဖောင်ဒေးရှင်း (IFES) သည် လွတ်လပ်၍တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် နိုင်ငံသားများပါဝင်ခွင့်ရရှိစေရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးသည့် အကျိုးအမြတ်မယူသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ IFES သည် အားလုံးပါဝင်သော နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို လူ့အခွင့်အရေး ကိစ္စတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ကာ၊ မသန်စွမ်းသူများအတွက် နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်ရေးအတားအဆီးများကိုလျှော့ချရန် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ(EMBs)၊ မသန်စွမ်းသူများအဖွဲ့အစည်းများ (DPOs) နှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ (CSOs) များနှင့်အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါသည်။

ကမ္ဘာပေါ်ရှိလူနစ်စဉ်းလျှင် တစ်ဦးသည်မသန်စွမ်းမှုတစ်ခုရှိသော်လည်း မသန်စွမ်းသည့်နိုင်ငံသားများသည် နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားရေးရာနယ်ပယ်များတွင် ကိုယ်စားပြုမှုနိမ့်ကျခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုသည် လူမှုရေးအမည်းစက်များကိုဖြိုဖျက်ပြီး ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ၏ တာဝန်ခံမှုကိုတိုးမြှင့်ပေးခြင်းအားဖြင့် အခြင်းအရာများအားလုံးရှိ ၎င်းတို့၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ပါဝင်လာစေရေးအတွက် အခြေခံတစ်ခုကို ပေးပါသည်။ IFES သည် အောက်ပါအတိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း အားဖြင့် နိုင်ငံရေးတွင်အားလုံးပါဝင်လာစေရေးကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန် လုပ်ဆောင်ပါသည်။

- သန်စွမ်းသူများ၏အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူညီချက်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများကို မည်သို့မည်ပုံအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မည်ဆိုခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ EMBs များကို နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အကူအညီများပံ့ပိုးပေးခြင်း။
- တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေးများရရှိရေးအတွက်အားပေးရန် မသန်စွမ်းသူများနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်များပေးခြင်းနှင့်။
- တန်းတူညီမျှပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးလမ်းညွှန်နှင့် www.ElectionAccess.org တွင်ရရှိနိုင်သော အွန်လိုင်းအရင်းအမြစ်များကဲ့သို့သော ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာနိုင်ငံတကာကိရိယာများမှတစ်ဆင့် အကောင်းဆုံးသော မူဝါဒများကို အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ရန် နိုင်ငံသားများဦးဆောင်သည့်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကို အထောက်အကူပြုခြင်း။

IFES သည် ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် မသန်စွမ်းသူများ၏နိုင်ငံရေးနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို တိုးတက်ကောင်းမွန်စေရန် စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး၊ ယင်းအချိန်မှစ၍ မသန်စွမ်းသူများအား ၎င်းတို့၏သက်ဆိုင်ရာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများရှိနိုင်ငံရေးနယ်ပယ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြစေရန် နိုင်ငံပေါင်း ၆၀ ကျော်၌ လုပ်ဆောင်လာခဲ့ပါသည်။

ယင်း၏ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုခံရသောအားဖြင့် IFES သည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် အင်တာ အက်ရှင် မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ရေးဆုကိုရရှိခဲ့သည်။ ယင်းဆုသည် နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ယင်းတို့၏သက်ဆိုင်ရာအစီအစဉ်များနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုများအတွင်း မသန်စွမ်းသူများပါဝင်စေရေးရှေ့ဆောင်ရွက်သဖြင့် ချီးမြှင့်ခြင်းခံရသည့် နှစ်စဉ်ပေးသည့်ဆုတစ်ခုဖြစ်သည်။ IFES ၏ မသန်စွမ်းသူများအခွင့်အရေးအစီအစဉ်များသည်လည်း Essl Foundation ၏ ဆောင်ရွက်မှုတစ်ခုဖြစ်သည့် Zero Project မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် Innovative Practice Awards ဆုနှစ်ဆုကို လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ထိုဆုများသည် မသန်စွမ်းသူများရင်ဆိုင်ကြုံ တွေ့ရသည့်ပြဿနာများကို အဆန်းသစ်ဆုံးနှင့်အထိရောက်ဆုံးဖြေရှင်းနည်းများဖြင့် ကမ္ဘာအနှံ့မျှဝေရေးအတွက် မူဝါဒလမ်းစဉ်တစ်ခုကို ပေးပါသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဒိုမီနီကန်၊ ဟေတီ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ကင်ညာ၊ ကိုဆိုပို၊ မလေးရှား၊ မြန်မာ၊ နီပေါ၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ တီမောလက်စတာနှင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံများအပါအဝင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိနိုင်ငံပေါင်း ၁၂ခုတို့၌ DPOs များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်ရရှိမှု စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များအား DFAT၊ USAID နှင့် GAC တို့၏ ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုဖြင့် IFES သည် ကူညီပံ့ပိုးခဲ့ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်ရရှိမှု စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလမ်းညွှန်လက်စွဲ တွင် အလေ့အကျင့်ကောင်းများနှင့် ဤကနဦးဆောင်ရွက်ချက်များမှ ရရှိခဲ့သည့်သင်ခန်းစာများကို စုစည်းထားကာ၊ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး၌ မသန်စွမ်းသူများ ပိုမိုပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးနှင့် ပိုမိုပါဝင်ရေးတို့ကို အဆင်ပြေစွာဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် DPOs များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များအတွက် အရင်းအမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲသည် အရပ်ဘက်လူမှုမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်မှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများကို ဆောင်ရွက်သည်။ IFES ဒေသဆိုင်ရာအစီအစဉ်အဖွဲ့ဝန်ထမ်းများ၏ အထင်ကရကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများမှတစ်ဆင့် ဖြစ်လာနိုင်စေခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မသန်စွမ်းမှုပါဝင်စေရေးအတွက် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကွန်ရက် (AGENDA)၊ ကမ္ဘောဒီးယားမသန်စွမ်းသူများအဖွဲ့ (CDPO)၊ ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားရေးအဖွဲ့GJU(DiA)၊ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့(ELOG)၊ HandiKos? Katipunan ng Maykapansanan sa Pilipinas Inc (KAMPI)၊ မလေးရှားမသန်စွမ်းသူများညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့(MCD)၊ လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသည့် ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ မလေးရှားအစည်းအရုံး (MAFREL)၊ မြန်မာနိုင်ငံမသန်စွမ်းသူများ ရှေ့ဆောင်အဖွဲ့(MILI)၊ မသန်စွမ်းသူများ အမျိုးသားညီလာခံ (NAPD)၊ မသန်စွမ်းသူများဆိုင်ရာ နိပေါအမျိုးသားဖယ်ဒရေးရှင်း (NFDN)၊ လွတ်လပ်၍တရားမျှတသည့် ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာကြာနေသည့် ဘက်မလိုက် ကော်မတီ၊ ဟေတီမသန်စွမ်းသူများ ပေါင်းစည်းရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနရုံး (BSIEPH)၊ နိုင်ငံသားများ ၏ မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးကွန်ရက် (JPPR)၊ Ra'es Hadomi Timor Oan (RHTO)၊ La Red Iberoamericana de Entidades de Persons con Dicapacidad၊ ကင်ညာမသန်စွမ်းသူများသမဂ္ဂ (UDPK)၊ ပြည်သူ့အတွက် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးကွန်ရက် (PPDI) နှင့် အားလုံးပိုမိုပါဝင်စေသော ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်မြောက်ရေး အတွက် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည့် မသန်စွမ်းသူများအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အဖွဲ့များ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် စာရေးသူများက လှိုက်လှဲစွာကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်မှုပဏာမခြေလှမ်းများအတွက် DFAT, USAID နှင့် GAC တို့ထံမှ ပံ့ပိုးကူညီမှုများသည် ဤစာတမ်းတွင်ဖော်ပြသည့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည့် အားပေးသူများ အား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပိုမိုရရှိစေခဲ့ပါသည်။

ထုတ်ဝေမှုအရည်အသွေးကို များစွာပိုမိုကောင်းမွန်စေခဲ့သည့် ဤစာတမ်းကိုပြန်လည်သုံးသပ်ခဲ့ကြသူများဖြစ်ကြ သည့် Erni Andriani၊ Lusine Badalyan၊ Beata Martin-Rozumilowicz နှင့် Alan Wall တို့ကို အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

မာတိကာ

IFES အကြောင်း.....	၄
အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်လွှာ	၅
အတိုကောက်စကားလုံးများ	၈
ဤစာအုပ်ပါအဓိကအချက်အလက်များ.....	၉
ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲကို အသုံးပြုပုံ	၉
နိဒါန်း	၁၁
ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း	၁၂
အားလုံးပါဝင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အတားအဆီးများ	၁၄
ဖြစ်စဉ်အစီရင်ခံစာနမူနာ	၁၅
အားလုံးပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အတားအဆီးပုံစံများ	၁၇
အားလုံးပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အတားအဆီးများကို လျှော့ချခြင်း	၁၉
ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်အတွက် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာဖောင်ဒေးရှင်းများ	၂၁
နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရေးရာဖောင်ဒေးရှင်း	၂၁
ဒေသဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ	၂၇
သီးခြားအဖွဲ့များနှင့် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး	၂၉
ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်မှု စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများကို သီးခြားဆောင်ရွက်ခြင်း	၃၁
ကာလရှည်နှင့်ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး	၃၁
ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးတစ်ခုကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း	၃၂
စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဖြစ်စဉ်လေ့လာမှု	၃၆
ကာလရှည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု လုပ်ဆောင်ခြင်း	၃၉
ကာလရှည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်း နမူနာ	၃၉
ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း- ကိုဆိုဗို ဖြစ်စဉ်လေ့လာမှု	၄၉
ကာလတို ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုကို လုပ်ဆောင်ခြင်း	၅၂
ကာလတို ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်း နမူနာ	၅၂
ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း ဟေတီနိုင်ငံဖြစ်စဉ်လေ့လာမှု	၆၀
ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုကို	
လိုက် ဖက်ညီစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း	၆၃
နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းများတွင် မသန်စွမ်းမှုများကို ပါဝင်ထည့်သွင်းခြင်း	၆၇
ပါဝင်စေခြင်းကို ကျယ်ပြန့်စေရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ	၆၇
နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ၌ မသန်စွမ်းမှုကိုပါဝင် စေရေးအတွက်	
အလေ့အကျင့်ကောင်းများ	၆၈
ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များ၏ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် မသန်စွမ်းမှု	
အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ မေးခွန်းများ	၇၀
နိဂုံး	၇၆
နောက်ဆက်တွဲ	၇၇
နောက်ဆက်တွဲ ၁။ အရင်းအမြစ်များ	၇၇
AGENDA အစီရင်ခံစာများ	၇၇

အတိုကောက်စကားလုံးများ

AGENDA	မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့်အတွက် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကွန်ရက်
ANFRELL	လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အာရှကွန်ရက်
BSEIPH	မသန်စွမ်းသူများပေါင်းစည်းပါဝင်ရေးအတွက် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး (ဟေတီ)
BRIDGE	ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်မှုနှင့်ရွေးကောက်ပွဲများ၌ အရင်းအမြစ်များတည်ဆောက်ခြင်း
CEC	ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (ကိုဆိုဗို)
CEP	ယာယီရွေးကောက်ပွဲကောင်စီ (ဟေတီ)
CRPD	မသန်စွမ်းသူများအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူညီချက်
DFAT	ဩစတြေးလျနိုင်ငံခြားရေးနှင့်ကုန်သွယ်ရေးဌာန
DAM	မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး
DiA	ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှု (ကိုဆိုဗို)
DoGP	ဘက်မလိုက်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး ကမ္ဘာ့အခြေခံမူဝါဒများ ကြေညာစာတမ်း
DoP	နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အခြေခံမူဝါဒများ ကြေညာစာတမ်း
DPI	မသန်စွမ်းသူများ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့
DPO	မသန်စွမ်းသူများအဖွဲ့အစည်း
EU	ဥရောပသမဂ္ဂ
GAC	ကမ္ဘာ့ရေးရာကနေဒါ
GNDEM	ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကွန်ရက်
ICCPR	နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပဋိညာဉ်စာချုပ်
IDA	နိုင်ငံတကာ မသန်စွမ်းသူများမဟာမိတ်
IEOM	နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့
IFES	ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအတွက် နိုင်ငံတကာဖောင်ဒေးရှင်း
JPPR	ပြည်သူ့အတွက် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးကွန်ရက် (အင်ဒိုနီးရှား)
KPU	အင်ဒိုနီးရှား အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်
LTO	ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ
OAS	အမေရိကန်ပြည်နယ်များအဖွဲ့အစည်း
OSCE	ဥရောပ လုံခြုံရေးနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့
PPDI	မသန်စွမ်းသူများအတွက် အင်ဒိုနီးရှားအသင်း
STO	ကာလတို စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ
UDHR	လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြေညာစာတမ်း
UNESCAP	အာရှပစိဖိတ်ဒေသဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂစီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကော်မရှင်
UN	ကုလသမဂ္ဂ
USAID	နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အမေရိကန်အေဂျင်စီ

ဤစာအုပ်ပါ အဓိကအချက်အလက်များ

မသန်စွမ်းသူဦးရေသည် သန်းတစ်ထောင် သို့မဟုတ် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။^၁ မသန်စွမ်းသူများသည် ရွေးကောက်ပွဲများ၌ ဆန္ဒမဲပေးသူများ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများနှင့် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြရာတွင် အဟန့်အတားများကြုံတွေ့ ကြရပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးသည် မသန်စွမ်းသူများကြုံတွေ့ရသည့် အဟန့်အတားများဆိုင်ရာ အချက်အလက်များစုဆောင်းရယူခွင့်ပေးပါသည်။ သို့မှသာလျှင် ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ (EMBs)၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအား အားလုံးပိုမိုပါဝင် စေရေးလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ ပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

မသန်စွမ်းသူများ၏ အမြင်များကိုပါဝင်စေရန်အတွက် ပါဝင်စေရေးစောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များသည် မသန် စွမ်းသူစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများနှင့် အားလုံးပါဝင်စေရေးဆိုင်ရာမေးခွန်းများကို ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။ ရွေး ကောက်ပွဲပါဝင်မှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး လွတ်လပ်သည့်အဖွဲ့များသည် ပါဝင်စေရေးစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ အဖွဲ့အစည်းအား ပြီးပြည့်စုံစေရန် အချက်အလက်များထပ်လောင်းပေးနိုင်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲကို အသုံးပြုပုံ

ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲကို အပိုင်းများစွာဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

ပထမဆုံးအပိုင်းသည် အားလုံးပါဝင်စေသော ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် အားလုံးပါဝင်စေသော ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် နိုင်ငံတကာနှင့်ဒေသဆိုင်ရာဖောင်ဒေးရှင်းများအပေါ် သတင်းအချက်အလက် များပေးပါသည်။ ယင်း၌ မသန်စွမ်းသူများ ရွေးကောက်ပွဲများတွင်ပါဝင်ခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းများတွင် ပါဝင်ခြင်းများပြုရာတွင် ကြုံတွေ့ရသည့်အဟန့်အတားပုံစံများ၏သာဓကများနှင့် ပိုမိုပါဝင်ခွင့်မြင့်တက်လာစေရန် မဟာဗျူဟာများ ပါဝင်ပါသည်။

^၁ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ် “မသန်စွမ်းသူများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့အစီရင်ခံစာ” (၂၀၁၁)။

လမ်းညွှန်လက်စွဲ၏ ဒုတိယပိုင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲ ပါဝင်ခွင့် သီးခြားစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် တစ်ဆင့်ချင်း လမ်းညွှန်ချက်များကိုပေးပါသည်။ ယင်းတွင်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများအတွင်း မသန်စွမ်းသူများ ပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာအချက်အလက်များရယူစုဆောင်းခြင်းသေချာစေရေး အတွက် ဤသို့ဖြည့်စွက် ဆောင်ရွက်ချက်များသည် မည်သည့်အတွက်ကြောင့် အရေးကြီးသည်ဆိုခြင်းကို ရှင်းလင်းပြဆိုထားပါသည်။

ဝါရှင်တန်ဒီစီမှမသန်စွမ်းသူ ဖဲရိုန့်ထမ်းတစ်ဦး နှင့် အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲ အစီအစဉ်အတွင်း အင်ဒီနီးရှားနိုင်ငံမှ နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများနှင့် စကားပြောနေသည်ကို တွေ့ရစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

လမ်းညွှန်လက်စွဲ၏ တတိယပိုင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲ ပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးတစ်ခု ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပုံလမ်းညွှန်ချက်များကို အဆင့်ဆင့်ဖော်ပြပေးထားပါသည်။ ကာလရှည်နှင့် ကာလတိုရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး သာဓကများရှိပြီး တစ်ခုချင်းစီဆောင်ရွက်စဉ်အတွင်း အသုံးပြုကောင်းပြုရမည့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများ လည်းပါရှိပါသည်။ အပိုင်းတစ်ခုချင်းစီ၏အစတွင် မေးမြန်းရမည့်စာရင်း သို့မဟုတ် အခြားကိရိယာကို မည်သို့မည်ပုံအသုံးပြုနိုင်မည်ဆိုခြင်းကို ရှင်းပြထားသော “ဤကိရိယာအကြောင်း” လေးထောင့်ကွက် တစ်ခုပါရှိပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ များကို ၎င်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်ရာအကြောင်း အရာများ အလိုက် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများကို လိုက်လျောညီထွေပြင်ဆင်အသုံးပြုသွားရန် တိုက်တွန်း၍ IFES ၏ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအသုံးချအရင်းအမြစ် အသုံးပြုမှုကို ကိုးကားရန်တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

အသုံးချအရင်းအမြစ်၏ စတုတ္ထအပိုင်းတွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိစေရေးစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ၏ စောင့်ကြည့်ရေးစာရင်းများတွင် ထပ်ပေါင်းဖြည့်သွင်းနိုင်သော မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ရေးဆိုင်ရာ မေးခွန်းများပါရှိပါသည်။

အဆုံး၌ နောက်ဆက်တွဲတွင် နောက်ထပ်သတင်းအချက်အလက်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများမှ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ၏အစီရင်ခံစာများကဲ့သို့သော အရင်းအမြစ်များပါရှိပါသည်။

နိဒါန်း

ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ သို့မဟုတ် လူပေါင်းသန်းတစ်ထောင်သည် မသန်စွမ်းမှုတစ်ခုရှိသည်ဟု ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) က ခန့်မှန်းထားပါသည်။ မသန်စွမ်းသူများ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြသည်။^၂ မသန်စွမ်းသူများအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူညီချက် (DRPD) ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်စာချုပ်စာတမ်းများသည် မသန်စွမ်းသောအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသည့်တိုင် ၎င်းတို့သည်အမြဲလိုလိုပင် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များမှ ချန်လှပ်ထားခြင်းခံရလျက်ရှိကြပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုသည် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စံချိန်စံညွှန်းများအရ ကွာဟမှုများကို အလေးထားလာစေပြီး၊ နိုင်ငံသားအားလုံး အဓိပ္ပာယ်ရှိသောပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်များကို တားဆီးဟန့်တားမှုများကို မီးမောင်းထိုးပြသည့် အခွင့်အလမ်းတစ်ရပ်ကို ပေးပါသည်။ မသန်စွမ်းသူများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲတွင် တန်ဖိုးရှိသောပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများပေးသည့် တန်းတူညီမျှနိုင်ငံသားများ ဖြစ်ကြောင်း သာမန်ပြည်သူလူထုကို ထုတ်ဖော်ပြသခြင်းဖြစ်သဖြင့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးသည် အထူးအရေးကြီးပါသည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလက မြန်မာနိုင်ငံရှိအားလုံးပါဝင်နိုင်သော မဲရုံတစ်ခုပြင်ပတွင် ဆန္ဒမဲပေးသူတစ်ဦးကို တွေ့ရပုံ။
ရည်ညွှန်း - မြန်မာနိုင်ငံမသန်စွမ်းသူများရှေ့ဆောင်အဖွဲ့

မသန်စွမ်းသူများ၏ အပြည့်အဝပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးကို အတားအဆီးများစွာတို့က ဟန့်တားလျက်ရှိပါသည်။
ဥပမာအားဖြင့် -

- မဲရုံသို့သွားလာရေး ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအဟန့်အတားများ
- အထိအတွေ့ဖြင့်သိရှိနိုင်သော မဲပေးလမ်းညွှန်များကဲ့သို့သော အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများမရှိခြင်း
- လက်ဟန်ပြဘာသာစကား (သင်္ကေတဘာသာ) တို့ကဲ့သို့သော မသန်စွမ်းမှုအလိုက်သိရှိနားလည်စေနိုင်သောပုံစံများဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးပစ္စည်း၊ စာရွက်စာတမ်းများမရှိခြင်း။
- ဉာဏနှင့် လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများအား မဲပေးခွင့်ဆုံးရှုံးစေသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အဟန့်အတားများ။
- နိုင်ငံရေးမဲဆွယ်စည်းရုံးရေးပစ္စည်း၊ စာရွက်စာတမ်းများကို မသန်စွမ်းမှုအလိုက် သိရှိနားလည်စေနိုင် သောပုံစံများဖြင့် ထုတ်ဝေအသုံးပြုမှုမရှိခြင်းများအပါအဝင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်းနှင့်
- မသန်စွမ်းသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံပြီး ရုံးတာဝန်များထမ်းဆောင်ခြင်းမှ စိတ်ပျက်အားလျော့စေသော လူမှုရေးအမည်းစက်တို့ဖြစ်သည်။

^၂ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ် “မသန်စွမ်းသူများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့အစီရင်ခံစာ” (၂၀၁၁)။

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးမှတစ်ဆင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ဆန္ဒမဲပေးသူများအကြား ညီမျှမှုမရှိသည့် အခြေအနေများ၏ အကြောင်းရင်းများ၊ လာရောက်ဆန္ဒမဲပေးသူများ နည်းပါးရသည့်အကြောင်းရင်းများ၊ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒမဲပေးခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ၌ မသန်စွမ်းသူများတန်းတူညီမျှ ပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည့် အဟန့်အတားများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ထင်ရှားစေနိုင်ပါသည်။

မသန်စွမ်းသူများအား ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ပါဝင်စေခြင်းသည် ၎င်းတို့၏အမြင်များကို ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်သူများ (EMBs) နှင့် အစိုးရအရာရှိများ၏ အာရုံစိုက်အလေးထားမှုကို အသေအချာရရှိစေပါသည်။ မသန်စွမ်းသူများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် အတားအဆီးများစွာတို့မှာ အသက်အရွယ်ကြီးသူများ၊ ကလေးငယ်များရှိကြသည့်မိဘများ သို့မဟုတ် ယာယီထိခိုက်အနာတရရှိထားကြသူများ၏ အတွေ့အကြုံများဖြစ်ကြသဖြင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများဖြင့် ပါဝင်ခွင့်ပြုသနာများကို အသေအချာဖြေရှင်းနိုင်ကြမည်ဆိုပါက နိုင်ငံသားများစွာတို့အပေါ် ကျယ်ပြန့်စွာသက်ရောက်မှုရှိနိုင်ပါသည်။ မသန်စွမ်းသူများအား ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်းသည် မသန်စွမ်းသည့်နိုင်ငံသားများအား ၎င်းတို့၏လုပ်နိုင်စွမ်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ယဉ်ကျေးမှုအရယုံကြည်မှုများနှင့် တစ်ကြောင်းစွဲမှုများကို တိုက်ဖျက်ဆန့်ကျင်လျက် သက်ဆိုင်ရာ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် ခေါင်းဆောင်များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရသည့် အခွင့်အလမ်းများကို ပေးပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တွင်မြင်သာစွာ ထိတွေ့ပါဝင်နိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ပါဝင်ခြင်းဖြင့် မသန်စွမ်းသူများသည် သက်ဆိုင်ရာခေါင်းဆောင်များကိုရွေးချယ်ခွင့်နှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ထိတွေ့ ခွင့်တို့ရှိထားကြသည့် နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူညီမျှဖြစ်ကြောင်း အခြားသူများထံ အသိပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤ လမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း

ဤ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အသုံးချအရင်းအမြစ် သည် မသန်စွမ်းသူများအဖွဲ့အစည်းများ (DPOs) နှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့အစည်းများအား မသန်စွမ်းသူအခွင့်အရေးများ အမြင်တစ်ခုကို ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များထံ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းရန် နောက်ခံအကြောင်းရင်းနှင့် လမ်းညွှန်လက်စွဲကိုပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး၌ Twin-track approach ဟုခေါ်သော မသန်စွမ်းသူများအား ကဏ္ဍအားလုံးတွင်ပါဝင်စေခြင်းဖြင့် အတားအဆီးများကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အထိရောက်ဆုံးသောချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း IFES က တွေ့ရှိထားပါသည်။ ဤချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှုသည် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး၌ မသန်စွမ်းမှုမြင်လွှာတစ်ခုကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေရန် DPOs များက ဆောင်ရွက်သည့် မသန်စွမ်းမှုကိုအလေးထားသော ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များကို အားဖြည့်ကြိုးပမ်းမှုများနှင့်အတူ ပေါင်းစပ်ပေးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးသည် အရေးပါသည့်ကွက်လပ်တစ်ခုကို ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များသည် မသန်စွမ်းမှုပုံစံအားလုံးရှိကြသည့် မသန်စွမ်းသူများအတွက်ပါဝင်ရေးဆိုင်ရာ အခြင်းအရာတိုင်းကိုကြည့်ရှုသွားရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ကာလရှည်နှင့်ကာလတို ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းသည် DPOs များနှင့် EMBs များအား ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်သို့ ပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာလက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုနိုင်သော အချက်အလက်များကိုပေးပါသည်။ DPO ဦးဆောင်သည့်စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းသည် အမည်းစက်များကိုပျက်ပြယ်သွားစေပြီး မြင်သာသောခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများတွင် မသန်စွမ်းသူများကို နေရာပေးခြင်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ EMBs များသည် မသန်စွမ်းသူများကိုယ်တိုင်ထံမှ ခိုင်လုံမှုရှိကာ သက်သေအထောက်အထားအခြေခံသည့် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များကို ရရှိသည့်အကျိုးကျေးဇူးရှိပါသည်။

“မသန်စွမ်းသူတစ်ယောက်အနေနဲ့ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ တစ်ဦးအဖြစ် ကျွန်မရဲ့ဖြစ်တည်မှုကို မဲရုံမှာရှိကြသူတွေက အထူး အဆန်းဖြစ်ခဲ့ကြပါတယ်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်တွေဟာ လွတ်လွတ်လပ်လပ်မသွားလာနိုင်ကြတဲ့ မဲဆန္ဒရှင်တွေအတွက် အိမ်ကနေပဲမဲပေးရတဲ့ ရွေးချယ်မှုဟာ သင့်လျော်တဲ့မဲပေးမှုအခြေ အနေတွေကိုဖန်တီးဖို့ တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းမဟုတ်ဘူးဆို တာကို သိသွားခဲ့ကြတယ်လို့ ကျွန်မထင်ပါတယ်။ [...] စောင့်ကြည့် လေ့လာသူတွေအဖြစ် မသန် စွမ်းသူတွေအများကြီးပါဝင်သင့် တယ်လို့ ကျွန်မနားလည်သဘောပေါက်မိပါတယ်။”

Iryna Tverdokhlib

Poltava ဒေသတွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာသူတစ်ဦး၊
ယူကရိန်း ၂၀၁၇

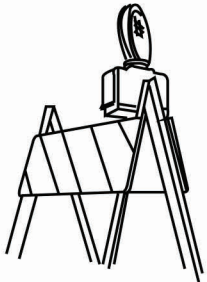

နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ၎င်းတို့၏မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများတွင် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မေးခွန်းများကိုပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်း၊ မသန်စွမ်းသူများအား စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ဝန်ထမ်း ခေါ်ယူခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏တွေ့ရှိချက်များကို အားလုံးဖတ်ရှုသိရှိနိုင်သောပုံစံများဖြင့် ထုတ်ဝေခြင်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက် နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံများသည်လည်း မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများကို အရန်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းအဖြစ် ပါဝင်စေရန်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များ၏ အစီ ရင်ခံစာများကို အစိုးရဌာဆိုင်ရာများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ငွေကြေးပံ့ပိုးသည့်အဖွဲ့အစည်းများက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏တိုင်းတာသည့်ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ်နှင့်အနာဂတ်အုပ်ချုပ်မှုဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် လမ်းညွှန် တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုကြပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာများရှိ မသန်စွမ်းသူများ၏နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများ၌ အကိုးအကားများထည့် သွင်းခြင်းအားဖြင့် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များသည် အစိုးရများအား CRPD အရ ၎င်း တို့၏ ကတိကဝတ်များအတွက် တာဝန်ခံမှုရှိစေပါသည်။

အားလုံးပါဝင်သည့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အတားအဆီးများ

မသန်စွမ်းသူများသည် ၎င်းတို့၏ အပြည့်အဝနိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် များပြားလှသည့် အတားအဆီးများကို ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ ဤအတားအဆီးများတွင် စိတ်သဘောထားဆိုင်ရာများ၊ ပြန်ကြားဆက်သွယ်ရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများဆိုင်ရာအတားအဆီးများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

- စိတ်သဘောထားဆိုင်ရာ အတားအဆီးများမှာ မသန်စွမ်းသူများနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေးရိုးစွဲအယူအဆများ သို့မဟုတ် အယူအဆလွဲများဖြစ်ကြသည်။ မသန်စွမ်းသူများ၏ လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းနှင့်ပတ်သက်သည့် ရှေးရိုးစွဲအယူအဆများနှင့် မသန်စွမ်းမှုဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းရင်းများဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုအယူအဆများမှာ စွဲ မြဲနေပေသည်။ မသန်စွမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးရှိကြသည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများ၌ ခေါင်းဆောင်မှုကဏ္ဍတွင်ဆောင်ရွက်ကြသည့်အခါတွင် အယူအဆလွဲများနှင့် ကြုံတွေ့ရကောင်း ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။
- ပြန်ကြားဆက်သွယ်ရေးအတားအဆီးများမှာသတင်းအချက်အလက်မျှဝေသည့်အစီအစဉ်ပုံစံများသို့မဟုတ်နည်းလမ်းများသည် အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိ၊ အသုံးပြုခွင့်မရှိသည့်အချိန်အခါများတွင် ဖြစ်တတ်ပါသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် ပုံနှိပ်စာရွက်စာတမ်းများသည် မျက်မမြင်များအတွက် အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိပဲ၊ ရေဒီယိုသည် အကြားအာရုံမရသူများအတွက် အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိပေ။
- ပတ်ဝန်းကျင်အတားအဆီးများတွင် အဆောက်အဦများသို့ဝင်ထွက်ရာ အဝင်ပေါက်များ၊ အဆောက်အဦများအတွင်းရှိ ဝိသုကာဒီဇိုင်းများနှင့် အခင်းအကျင်းများကဲ့သို့သောရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝင်ထွက်သွားလာ နိုင်မှုများပါဝင်ပါသည်။
- အဖွဲ့အစည်းများဆိုင်ရာအတားအဆီးများမှာ မသန်စွမ်းသူများအား ပါဝင်ခွင့်မရှိစေသော ဥပဒေများနှင့်မူဝါဒများဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် EMB တစ်ခုတွင် မသန်စွမ်းသူများအား မဲပေးနေစဉ် အတွင်း တန်းစီရခြင်းမရှိစေပဲ ဦးစားပေးမဲပေးခွင့်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများထည့်သွင်းထားမှုမရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် စောင့် ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့တစ်ခုတွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများပြုစဉ်အတွင်း သင်္ကေတဘာသာစကားပြန်ဆိုခြင်းကဲ့သို့သော သင့်လျော်သည့်အစီအမံများပေးသည့် မူဝါဒတစ်ခုမရှိခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။

စာမျက်နှာ ၂၂ ရှိ ဇယားသည် မသန်စွမ်းမှုအမျိုးမျိုးရှိသူများ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသည့်အခါ ကြုံတွေ့ကောင်းကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် အတားအဆီးများဆိုင်ရာ သာဓကများကို ထပ်မံဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ပြင် ရွေးကောက်ပွဲအကြမ်းဖက်မှု သို့မဟုတ်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှုသည် မသန်စွမ်းသည့်နိုင်ငံသားများအား တစ်ဖက်သတ်ဆန့်ပြီး အချိုးအစားမညီမျှလောက်အောင် ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။

“အဲဒီနေရာမှာ သေနတ်နဲ့ပစ်တာဖြစ်ခဲ့ပြီး၊ နားမကြားတဲ့သူ တစ်ယောက်အတွက် အန္တရာယ်ကလည်းအရမ်းများတော့ ကျွန်မမိသားစုတွေက ကျွန်မကိုလွှတ်ဖို့စိတ်မချကြတာနဲ့ ကျွန်မ မဲသွားမပေးဖြစ်ခဲ့ပါဘူး။”

Janeris

၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ဒိုမီနီကန်နိုင်ငံ၌ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးတစ်ခုတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးငယ်တစ်ဦး

“စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့စဉ်အတွင်း လာမယ့်ရွေးကောက်ပွဲဟာ ပါဝင်ခွင့်အရမသန်စွမ်းသူတွေအတွက် အားလုံး ပါဝင်ကြဖို့ ကျွန်မအသေအချာအစီအစဉ်ချထားပါတယ်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ ကျွန်မတို့တွေရဲ့အများစုဟာ အကြမ်းဖက်တဲ့ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကြောက်ရွံ့ကြတာမို့ ဆန္ဒမဲပေးဖို့ထွက်လာကြမှာမဟုတ်တာ ကြောင့်ပါ။”

Naomi Mandella

ကိုယ်ကာယမသန်စွမ်းသည့် အမျိုးသမီး LTO တစ်ဦး
ကင်ညာ ၂၀၁၇

ဖြစ်စဉ်အစီရင်ခံစာနမူနာ

ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း

စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် မမှန်ကန်သော အဖြစ်အပျက်များ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့်အကြောင်းအရာများနှင့်ပတ်သက်၍ အသေးစိတ်သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူနိုင်ရန် ကာလရှည် သို့မဟုတ် ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြချိန်တွင် အောက်ဖော်ပြပါနမူနာပုံစံကို အသုံးပြုနိုင်ပါ သည်။ ဖြစ်စဉ်အစီရင်ခံစာတစ်ခု ဖြည့်စွက်ရာတွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများက သတင်း အချက်အလက်များကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်စေရန်အလို့ငှာ မှတ်တမ်းများကို များနိုင်သမျှများများ အသေးစိတ်မှတ်တမ်းတင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဖြစ်စဉ်အစီရင်ခံစာ	
အမည်	
ကျား/မ	
စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအမှတ်	
ရက်စွဲ	
ဒေသ/ မဲဆန္ဒနယ်	
ရွေးကောက်ပွဲ	
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့်နေရာ	
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့်အချိန်	

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ
၁	အောက်ပါတို့တွင် မည်သည့် အဖြေအမှန်ဆုံးဖြစ်သနည်း? အဖြေမှန်၏ဘေးတွင် အမှန်ခြစ်ပါ။	☐ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအား စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု တားမြစ် ဟန့်တားခြင်း။ ☐ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း/ ထိပါးနှောက်ယှက်ခြင်း။ ☐ ကိုယ်ထိလက်ရောက်/ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခြင်း။ ☐ ဆန္ဒမဲပေးခြင်း/ မဲရေတွက်ခြင်းကို ဆိုင်းငံ့စေခြင်း။ ☐ မဲဝယ်ခြင်း/ လာဘ်ထိုးခြင်း။ ☐ မဲပုံးမသမာမှုပြုခြင်း။ ☐ အခြား
၂	ဖြစ်စဉ်တွင် ခံရသူများကို ဖော်ပြပါ။	☐ ကျား/မ- ☐ ဆက်နွယ်မှု- ☐ မသန်စွမ်းမှု-
၃	ဖြစ်စဉ်တွင် ကျူးလွန်သူ များကို ဖော်ပြပါ။	☐ ကျား/မ- ☐ ဆက်နွယ်မှု- ☐ မသန်စွမ်းမှု-
၄	ဖြစ်စဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ သင်မည် သို့လေ့လာခဲ့ သနည်း? တစ်ခု ကိုရွေးပါ။	☐ ဖြစ်စဉ်ကို ကိုယ်တိုင် မျက်မြင်တွေ့ရှိခြင်း။ ☐ အခြားတစ်ဦးတစ်ယောက်ထံမှ တစ်ဆင့်ကြားသိရခြင်း။
၅	ဖြစ်စဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ အသေးစိတ်ဖော်ပြပါ။	

အားလုံးပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အတားအဆီးပုံစံများ

အတားအဆီးပုံစံ	သာဓကများ	မသန်စွမ်းမှု အမျိုးမျိုးရှိသူများကို ထိခိုက်ပုံ	
		အကြားအာရုံ	ဉာဏ်ဆိုင်ရာ
စိတ်သဘောထားဆိုင်ရာ	<ul style="list-style-type: none"> • စွမ်းဆောင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ထင်မြင်ယူဆချက် • ရှေးရိုးစွဲခြင်းများ • အယူအဆအလွဲ • ကျား - မ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးကဲ့သို့သော အခြားသော လက္ခဏာများနှင့် မသန်စွမ်းမှုကို ရောဖြတ်ခြင်း။ 	အချို့နိုင်ငံများ၌ အခြားသူများသည် လက်ဟန်သင်္ကေတဘာသာစကားကို မသိနားမလည်ကြသဖြင့် နားမကြားသူများကို ကြောက်ရွံ့ကြသည်။	ဉာဏ်မသန်စွမ်းသူများကို အခြားသူ များက တန်းတူညီမျှ နိုင်ငံသားများအဖြစ် ဆက်ဆံခြင်း မပြုကြပေ။
ပြန်ကြားဆက်သွယ်ရေး	<ul style="list-style-type: none"> • သင်တန်းများအတွင်း သတင်းအချက်အလက်များနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးပစ္စည်းများကို အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိသည့် ပုံစံများဖြင့် မရရှိနိုင်ခြင်း။ 	မဲရုံဝန်ထမ်းများနှင့် အခြားမဲပေးသူများသည် လက်ဟန်သင်္ကေတဘာသာစကားကို နားလည်ခြင်းမရှိကြပေ။ လက်ဟန်သင်္ကေတဘာသာကို ဘာသာပြန်ပေးမည့်သူမရှိပေ။	ရှုပ်ထွေးသောစကားလုံးများနှင့် စကားရပ်အချို့သည် နားလည်ရန်ခက်ခဲကောင်း ခက်ခဲနိုင်သည်။
ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ	<ul style="list-style-type: none"> • မဲရုံများ အခင်းအကျင်း။ • ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်ခြင်းမရှိသည့် နေရာထိုင်ခင်းနှင့် သင်တန်း နေရာများ 	မီးရောင်မှိန်ခြင်းသည် မျက်နှာအမူအရာများနှင့် နှုတ်ခမ်းလှုပ်ပုံကို ဖတ်ရှုနားလည်ရန် အခက်အခဲဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။	သင်္ကေတများရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းသည် လွတ်လပ်စွာသွားလာရန် ပိုမိုခက်ခဲစေနိုင်ပါသည်။
အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ	<ul style="list-style-type: none"> • သင့်လျော်သည့် အစီအမံများအတွက် မူဝါဒမရှိခြင်း။ • အစီအမံများကို ဘတ်ဂျက်ပေးမထားခြင်း။ • ဥပဒေရေးရာအတားအဆီးများ 	ရုံးသုံး/အများစုပြောသည့် ဘာသာစကားမပြောသူများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်များပါဝင်သည့် မူဝါဒများ သို့မဟုတ် ဥပဒေများ	စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ၌ ဥပဒေရေးရာစွမ်းဆောင်မှု သို့မဟုတ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ကန့်သတ်သည့် မူဝါဒများ သို့မဟုတ် ဥပဒေများ။

ကိုယ်ကာယ	လူမှုစိတ်ပိုင်း	အမြင်
ကိုယ်ကာယမသန်စွမ်းသူများသည် လွတ်လပ်စွာ စောင့်ကြည့်လေ့လာနိုင်ခြင်းမရှိ၊ သို့မဟုတ် ခေါင်းဆောင်များ မဖြစ်နိုင်ဟူ၍ ယူဆခံရနိုင်သည်။	လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များသည် “အရှုံး” သို့မဟုတ် “ငပေါ” ကဲ့သို့သော နှိမ့်ချသည့် စကားရပ်များ သုံးနိုင်သည်။	အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသူများသည် လွတ်လပ် စွာ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း မပြုနိုင်ဟူ၍ ယူဆခံရနိုင်သည်။
မသန်စွမ်းမှုအချို့သည် စကားပြော ဆိုခြင်းကို ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။	သတင်းအချက်အလက်များကို ထပ်တလဲလဲပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ လူသစ် များနှင့်ထိတွေ့ဆက်ဆံရာ တွင် စိတ်ဖိစီးမှုဖြစ်နိုင်သည်။	မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများကဲ့သို့သော ပုံနှိပ်စာများကို အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိ။
ဘီးတပ်ကုလားထိုင်များအသုံးပြု သည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ သည် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းကို ပိတ်ဆို့နေသူများအဖြစ် ယူဆခံရနိုင်သည်။	လူများကျပ်ညပ်နေသည့် နေရာများသည် စိုးရိမ်စိတ် ကို ပိုမိုဖြစ်စေသည်။	လမ်းကြောင်းပေါ်ရှိ အရာဝတ္ထုများ သို့မဟုတ် မညီညာသည့်မြေပြင်များသည် အန္တရာယ်ဖြစ် စေနိုင်ပါသည်။
စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် “ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်သူများ” ဖြစ်ကြောင်းသက်သေပြရန်လိုအပ်သည့် မူဝါဒများ။	အဖွဲ့အစည်းများတွင်နေ ထိုင်သူများ အား စောင့် ကြည့်လေ့လာရေးများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်မှ တားမြစ်ထားသည့် မူဝါဒများ။	အဖော်အဖြစ် ဖေးမကူညီပေးမည့်သူများ ကဲ့သို့ သော သင့်လျော်သည့်အစီအမံ များပေးခြင်းမရှိသည့် မူဝါဒများ။

အားလုံးပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အတားအဆီးများကို လျှော့ချခြင်း

အထက်ပါဇယားတွင် ဖော်ပြသည့်အတိုင်း မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် အတားအဆီးများစွာကို ကြုံတွေ့ ကြရသော်လည်း စီစဉ်သူများသည် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု၌ အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် နည်းလမ်းများပေးနိုင်ပါသည်။ သင့်လျော်သည့် ဤအစီအမံများသည် မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု သို့မဟုတ် ပင်မရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရန် အခြားသူများနှင့်အတူပါဝင်နိုင်ရန်ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု ဆောင်ရွက်စေရန်အတွက် တီမောလက်စတာနိုင်ငံရှိ Ra'es Hadomi Timor Oan (RHTO) ကို IFES က ကူညီပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။ အမြင်အာရုံချို့ယွင်းသည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား မျက်မမြင်သင်တန်းများဖြင့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုကိုပေးခဲ့သဖြင့် ၎င်းတို့သည် အခြားစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများနည်းတူ တူညီသောမေးခွန်းများ မေးနိုင်ခဲ့ကြသည်။ စာမျက်နှာ ၂၅ ရှိ ဇယားသည် မသန်စွမ်းမှုအမျိုးမျိုးရှိသူများအား ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းတွင်ပါဝင်စေသော ဖြည့်စွက်အကြံပြုချက်များကို ပေးထားပါသည်။

အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူတစ်ဦး ၂၀၁၇ ခုနှစ်က တီမောလက်စတာရှိ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုအတွင်း မျက်မမြင်စာမေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုကို အသုံးပြုလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပုံ။
ရည်ညွှန်း - RHTO

မသန်စွမ်းမှုပုံစံ	ဖြစ်တန်ရာ အစီအမံများ
အားလုံး	<p>သွားလာနေရာချထားမှုအစီအစဉ်အချိန်နှင့် ပို့ဆောင်ရေး</p> <p>အကယ်၍ DPOs များသည် အတွေ့အကြုံရှိသည့် သင်တန်းဆရာများမရှိပါက ဆင့်ပွားသင်တန်းနည်းစနစ်သည် မဖြစ်နိုင်ပေ။</p> <p>သင်တန်းနေရာများနှင့် အသုံးပြုမည့်ပစ္စည်းများသည် အားလုံးအတွက်အဆင်ပြေသင့်သည်။</p>
အကြား	<p>စောင့်ကြည့်လေ့လာသူတစ်ဦးချင်းစီအတွက် လက်ဟန်သင်တန်းဘာသာပြန်ခန့်အပ်ရန် ဘတ်ဂျက်။</p> <p>အကြားအာရုံရှိသူတို့သည် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများရှိရာ တည်နေရာများတွင် နေရာချပါ။ သို့မှသာ ဆန္ဒမဲပေးသူများနှင့် မဲရုံဝန်ထမ်းများကို လက်ဟန်သင်တန်းဘာသာစကားဖြင့် မေးမြန်းနိုင်ပေမည်။</p>
ဉာဏ	<p>အခြားစောင့်ကြည့်လေ့လာသူတစ်ဦးနှင့်အတူ လွယ်ကူရိုးရှင်းသော ဘာသာစကားတွဲများနှင့် စစ်ဆေးကြည့်ရမည့်စာရင်းများ။</p> <p>သင်တန်းပစ္စည်းများအတွက် စကားလုံးမပါသော သို့မဟုတ် ဖတ်ရှုရလွယ်ကူသော ပုံစံများကို အသုံးပြုပါ။</p>
ကိုယ်ကာယ	အဖော်အဖြစ် ဖေးမကူညီမည့် အကူများအတွက် ဘတ်ဂျက်
လူမှုစိတ်ပိုင်း	<p>စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုပြုစဉ်တစ်လျှောက်လုံး ခေတ္တရပ်နားမှုများအတွက် အချိန်စီစဉ်ပါ။</p> <p>အခြားသော စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများနှင့် နှစ်ယောက်တွဲပေးပါ။</p>
အမြင်	<p>မဲရုံဝန်ထမ်းများနှင့် မဲပေးသူများအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းရန် မျက်မမြင်သုံးစာပေဖြင့် ရေးသားသည့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများ</p> <p>အခြားစောင့်ကြည့်လေ့လာသူနှင့် နှစ်ယောက်တွဲပေးပါ။</p> <p>အဖော်အဖြစ် ဖေးမကူညီမည့် အကူများအတွက် ဘတ်ဂျက်။</p>

* ဤနေရာတွင် မပါရှိပဲရှိနေနိုင်သော ၎င်းတို့နှစ်သက်သည့်အစီအမံများနှင့်ပတ်သက်၍ မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့် လေ့လာသူများအား အမြဲမေးမြန်းပါ။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအားလုံးသည် ဤအစီအမံများကို လိုအပ်မည် သို့မဟုတ် လိုချင်မည်ဟူ၍ မယူဆပါနှင့်။

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်အတွက် နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာဖောင်ဒေးရှင်းများ

စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများ ပြုစုရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် အရေးပါသည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ဒေသဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်များကို ရည်ညွှန်းကြပါသည်။ နိုင်ငံရေးရပ်ဝန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် မသန်စွမ်းသည့်အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏အခွင့်အရေးကိုထောက်ခံသည့် ဥပဒေရေးရာမူဘောင်သည် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုတွင် မသန်စွမ်းအခွင့်အရေးများ အသိုင်းအဝိုင်းပါဝင်စေခြင်းရှိမရှိဆုံးဖြတ်ရေးအတွက် အခြေခံအကြောင်း တရားကို ပေးပါသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများစွာတို့သည် နိုင်ငံများအား အတားအဆီးများကိုအသိအမှတ် ပြုရန်နှင့် ပါဝင်ခွင့်ပေးရန် တောင်းဆိုကြပါသည်။

နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရေးရာဖောင်ဒေးရှင်း

နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ် (ICCPR) သည် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံအစိုးရအတွက်နှင့် ကုလသမဂ္ဂသဘောတူညီချက်များနှင့် နိုင်ငံတကာအလေ့အကျင့် ကောင်းများကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာတာဝန်ဝတ္တရားများကို အတည်ပြု ထိန်းသိမ်းပေးသည့် အားလုံးပါဝင်ပြီး စိတ်ချယုံကြည်ရသော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက်တစ်လောကလုံးဆိုင်ရာအားလုံးတန်းတူညီမျှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို တောင်းဆိုထားပါသည်။ CRPD သည် မသန်စွမ်းသူများ၏အခွင့်အရေးများကို သေချာစေရန် နိုင်ငံများအား တောင်းဆိုထားပါသည်။ CRPD သည် မသန်စွမ်းသူများ၏နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အကျယ်ပြန့်ဆုံးဖော်ပြချက်ကို ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ သဘောတူစာချုပ်၏ မသန်စွမ်းမှုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ကိုယ်ကာယ၊ အမြင်၊ အကြား၊ ဉာဏဆိုင်ရာနှင့် လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသည့် အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတွင် မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးနှင့်နိုင်ငံသားရေးရပ်ဝန်းများ၏ အခြင်းအရာအားလုံးတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် နှစ်ခါပြန်အပစ်ပယ်ခံရမှုကို လည်း ထုတ်နုတ်ပြဆိုထားပါသည်။ ဤစာရေးသားနေချိန်၌ စာချုပ်ကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ၁၇၄ နိုင်ငံက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီး ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ဖြစ်သဖြင့် CRPD တွင် ထုတ်နုတ်ပြဆိုထားသော အခွင့်အရေးများအပေါ်တွင် ကျယ်ပြန့်သည့်သဘောတူညီမှုရှိကြောင်း ပြသခြင်းဖြစ်သည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ်၌ CRPD ကိုသဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံ၌ မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦး မဲလက်မှတ်ကိုဖတ်ရှုရန် မှန်ဘီလူးကဒ်တစ်ခုကို အသုံးပြုလျက်ရှိစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

ဥပဒေရေးရာမူဘောင်၌ မသန်စွမ်းသူများ ပါဝင်ရေးကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲခြင်း

“မဲရုံသည် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သူများအပါအဝင် ကိုယ်ကာယမသန်စွမ်းသူများအတွက် သွားလာနိုင်သလား? မသန်စွမ်းသူများ၏အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူညီချက်သည် မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ခွင့်အတွက် အခက်အခဲများနှင့်အတားအဆီးများကိုဖော်ထုတ်၍ ကင်းစင်ပပျောက်ရေးအရေးယူဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံများအတွက် လုပ်ငန်းတာဝန်တစ်ခုကို ထူထောင်ပေးပါသည်။ ဤသည်မှာ မသန်စွမ်းသူများသည် ကျေးလက်နှင့်မြို့၊ ပြဒေသများရှိ တန်းတူညီမျှအခြေခံတစ်ခုအပေါ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အလမ်းတစ်ခုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

- ကာတာစင်တာ မိုဇမ်ဘစ်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်း ၂၀၁၄

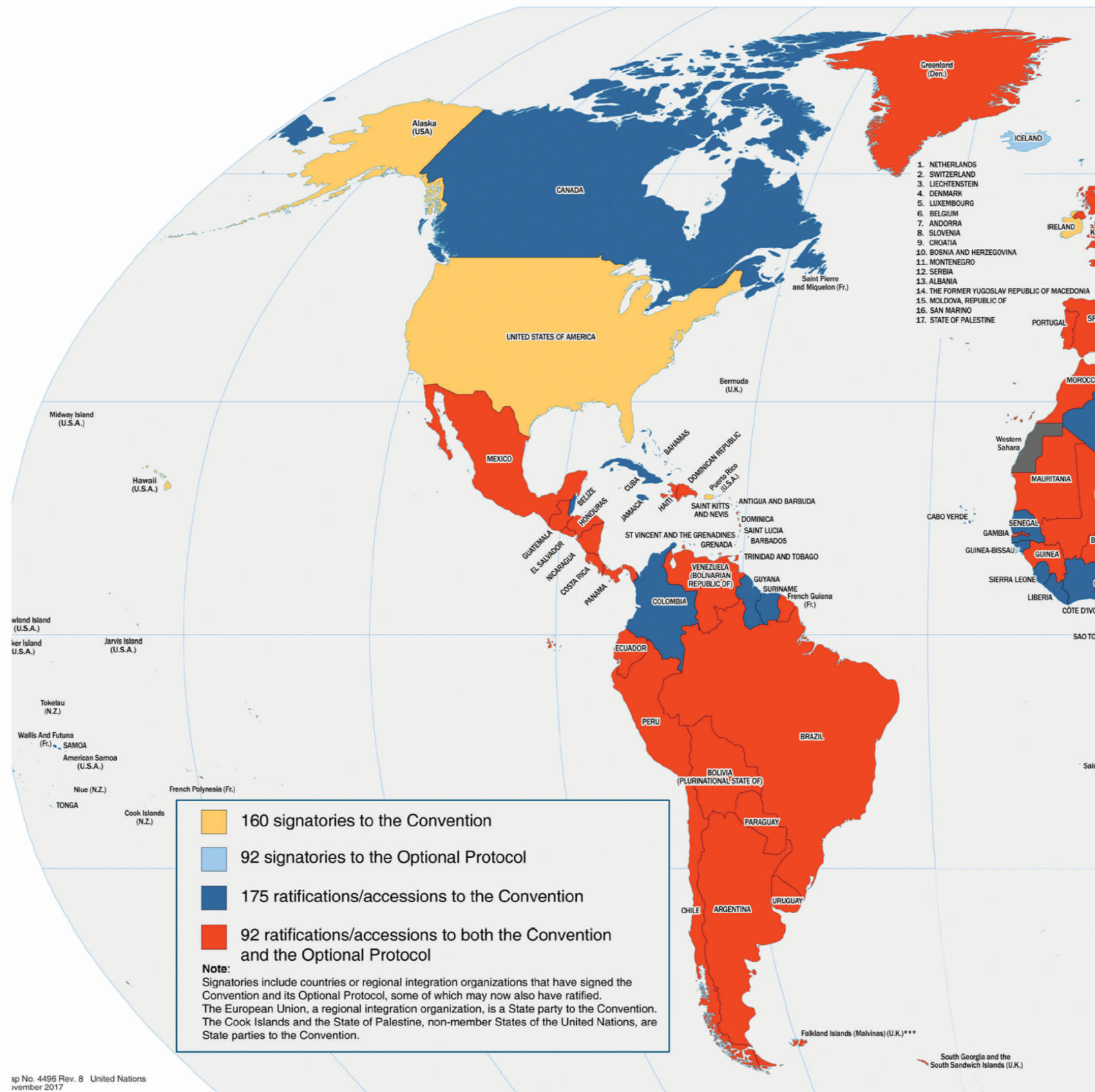
CRPD ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၂၉ တွင် ကိုယ်ကာယ၊ အမြင်အာရုံ၊ လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ဉာဏဆိုင်ရာနှင့် အကြားအာရုံ မသန်စွမ်းသည့် အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများ၏အခွင့်အရေးများကို အခြားနိုင်ငံသားများအတိုင်းတန်းတူညီမျှသည့်အခြေခံတစ်ခုဖြင့် ဆန္ဒမဲပေးရန်၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရန်နှင့် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်ပြည့်စုံရှင်းလင်းစွာ အကာအကွယ်ပေးထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ၌ ၎င်းတို့၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို အားပေးထောက်ခံသည့်အပြင် အပိုဒ်ခွဲ ၂၉ သည် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းအပါအဝင် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်၌ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်များကိုလည်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပေးပါသည်။

Not Signed
  Signed Convention
  Signed Convention

As of

Map of countries that have signed or ratified the CRPD and Optional Signatures and Ratifications as of November 2017. Source: UN Enable.

“သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့်နိုင်ငံများသည် မသန်စွမ်းသူများ၏နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများနှင့် အခြားသူများနှင့် တန်းတူညီမျှသည့်အခြေခံမူတစ်ခုအရ နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်များကို အာမခံချက်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး (က) မသန်စွမ်းသူများသည် အခြားသူများနှင့်တန်းတူညီမျှပင် ဆန္ဒမဲပေးခွင့်နှင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံခွင့်များအတွက် အခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများအပါအဝင် နိုင်ငံရေးနှင့်နိုင်ငံသားရေးနယ်ပယ်များတွင် ထိရောက်စွာနှင့်ပြည့်ဝစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို သေချာစေရန် အာမခံချက်ပေးရမည်။”

CRPD အပိုဒ်ခွဲ ၂၉

CRPD ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂ သည် မသန်စွမ်းမှုအမျိုးမျိုးရှိသူအားလုံးဆိုင်ရာ ဥပဒေမတိုင်မီ မသန်စွမ်းသူများ၏ တန်းတူညီမျှအသိအမှတ်ပြုခံရခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသည်။ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂ သည် ဥပဒေရေးရာအုပ်ထိန်းမှုအောက်ရှိ (အများစုမှာ လူမှုပီတိပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများ) မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများ၏ ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ပေးပါသည်။ ဤမသန်စွမ်းမှုများရှိသူများသည် ဥပဒေရေးရာအတားအဆီးများနှင့် အယူအဆလွဲမှားမှုများ၏ ရလဒ်များအရ နိုင်ငံရေးရပ်ဝန်းမှ အကြဉ်ခံရနိုင်ခြေရှိပါသည်။ CRPD ကော်မတီ၏ အထွေထွေမှတ်ချက်အမှတ် ၁ (၂၀၁၄) တွင် နိုင်ငံများအား မသန်စွမ်းသူများအားလုံး၏ ဆန္ဒမဲပေးခွင့်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင်ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်များကို သိရှိအသိအမှတ်ပြုရန် တောင်းဆိုထားပါသည်။

ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ဥပဒေဆိုင်ရာမသန်စွမ်းမှုအမျိုးသမီးတစ်ဦး သူမ၏မိလက်မှတ်ကို ထည့်နေစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

ရေရှည်တည်တံ့သည့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင် (SDG) ၁၆ က ပြီးချမ်း၍ အားလုံးပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးနှင့် အဆင့်အားလုံးရှိ တာဝန်ယူမှုရှိပြီး အားလုံးပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးအားပေးမြှင့်တင်ရေးကို တောင်းဆိုထားပါသည်။ ဤပန်းတိုင်ကို ရောက်ရှိရန် SDG Target 16.7 သည် “စိတ်ပါဝင်စားမှုရှိသော၊ အားလုံးပါဝင်စေသော၊ အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်ပြီး ကိုယ်စားပြုမှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း” ကို တိုင်းတာထားပါသည်။ Target 16.B သို့ဦးတည်သည့် စုဆောင်ရရှိထားသော အချက်အလက်များကို မသန်စွမ်းမှုနှင့် အခြားအကြောင်းရင်းများဖြင့် ခွဲခြားထားသည်။ Target 16.B သည် မသန်စွမ်းနိုင်ငံသားများအပါအဝင် နိုင်ငံသားအားလုံး၏အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခံရစေရန် ဘက်လိုက်မှုမရှိသည့် ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများကို တောင်းဆိုထားပါသည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ်က ကိုဆိုဒိုဗွို ကာလရှည်ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခွင့်
စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုအတွင်း အားလုံးသွားလာရအဆင်မပြေ
သည့် နေရာတစ်ခုကို စောင့်ကြည့်လေ့လာသူတစ်ဦး ကြုံတွေ့ရစဉ်။
ရည်ညွှန်း - IFES

ဒေသဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ဒေသဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့သည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အခြားသူများအတိုင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို အားပေးထောက်ခံပါသည်။ ဤကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုများသည် အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေး များကိုလက်ခံမှုကိုပြဆိုသည့် ကြေညာချက်များကိုထုတ်ပြန်သော လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာဥပဒေပုဒ်မသို့သို့ ပိုမိုသက်တောင့်သက်သာ ဖြစ်စေရန်အတွက် အထိပါရှိပါသည်။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် ဒေသဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မသန်စွမ်းမှုအခွင့် အရေးများအတွက် သက်ဆိုင်မှုအရှိဆုံးသော သာဓကများဖြစ်ပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးမေးခွန်းများ ဖော်ထုတ်ချိန် တွင် အသုံးပြုနိုင်ခြေအများဆုံးရှိသည့် သာဓကများလည်းဖြစ် သည်။

နိုင်ငံရေးလောကတွင် မသန်စွမ်းမှုပုံစံအားလုံးရှိသူများ ပါဝင်ခွင့်များကို အားပေးထောက်ခံသည့် ဒေသဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ဥပဒေပုဒ်မ - Kiss နှင့် ဟန်ဂေရီ၊ လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မ - အုပ်ထိန်းသူရှိသူများသည် ဆန္ဒမဲပေးခွင့် ရှိကြသည်။
ဥပဒေပုဒ်မရှိလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (OSCE) မော်စကိုစာတမ်း - OSCE အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် မသန်စွမ်းသူများ အား ၎င်းတို့၏လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အပြည့်အဝပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို တန်းတူညီမျှအခွင့်အလမ်းများရရှိရေးကို ဆောင်ရွက်ရပါ မည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ၌ မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စရပ်များ၌ ကောင်းမွန်သည့် ကျင့်ဝတ်များကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာပြဆိုထားသည့် ကြေညာချက်ပြင်ဆင်မှု ၊ ဥပဒေမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီရေးရာ ဥပဒေပုဒ်မမရှင် (Venice Commission) သည် တရားရုံးဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုအပေါ်အခြေခံ၍ ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ကို ကန့်သတ်ခဲ့သည်ဟူသောဝါကျတစ်ခုကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။

အာရှ - အင်ချွန်းမဟာဗျူဟာ၊ အာရှနှင့်ပစိဖိတ်ဒေသအတွက် ကုလသမဂ္ဂစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကော်မရှင် (UNESCAP) - ပန်းတိုင် ၂- “နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက် မှုကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန်” ၊ Target 2.B- သင့်လျော်သည့်အစီအမံများသည် မသန်စွမ်းသူများအား ပံ့ပိုးပေး ခြင်းရှိမရှိ တိုင်းတာသည်။

မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကွန်ရက် (AGENDA) သည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်က အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဘာလီ မြို့တွင် EMB ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်အတူ ဒေသဆိုင်ရာအပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုတစ်ခုကို စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ EMBs များကထုတ် သည့် ဘာလီကြေညာစာတမ်းသည် “ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့အရာရှိများ၊ မဲရုံဝန်ထမ်းများ နှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ” အပါအဝင် မသန်စွမ်း သူများ၏ တူညီသောပါဝင်ခွင့်ကို တောင်းဆိုထားပါသည်။^၃ EMBs များက မသန်စွမ်းသူများသည် နိုင်ငံရေးလောကအခြင်းအရာများအားလုံးအတွင်းသို့ ပေါင်းစပ်ပါဝင်ခွင့်ရှိကြောင်းအသိအမှတ်ပြုခဲ့သလို ရွေးကောက်ပွဲစောင့် ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ၎င်းတို့၏တန်ဖိုးကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် တတိယအ

^၃ မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကွန်ရက် (AGENDA)၊ “ရွေးကောက်ပွဲများတွင် တန်းတူညီမျှ ပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးဆိုင်ရာ ဘာလီကတိကဝတ်များ” (၂၀၁၂)။

ကြိမ် AGENDA ဒေသဆိုင်ရာအပြန်အလှန်ဆွေးနွေးပွဲ၌ ပါဝင်တက်ရောက်သူများသည် “အခြားအပယ်ခံအုပ်စုများနှင့် အတူသတ်မှတ်ခြင်းခံရသည့် မသန်စွမ်းသူများ ကြုံတွေ့ရသည့် သီးခြားအတားအဆီးများ” ကို Jakarta Addendum ဂျာကာတာ ဖြည့်စွက်ချက်တွင် အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပါသည်။^၄ စာတမ်းသည် မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီး များ၏ အခွင့်အရေးများကို ထောက်ခံအား ပေးပြီး အပစ်ပယ်ခံပုံစံမျိုးစုံကိုကြုံတွေ့ရဖွယ်ရှိသည့် အခြားအုပ်စုများကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည့် CRPD အပိုဒ်ခွဲ ၆ ၏ တန်ဖိုး များကို ထင်ဟပ်လျက်ရှိပါသည်။

---

^၄ မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကွန်ရက် (AGENDA)၊ “အပစ်ပယ်ခံထပ်တလဲလဲပုံစံများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရေး ဂျာကာတာဖြည့်စွက်ချက်” (၂၀၁၅)။

သီးခြားအဖွဲ့များနှင့် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများသည် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ် ဆိုင်ရာ စိတ်ချယုံကြည်မှုနှင့်အားလုံးပါဝင်မှုနှင့်ပတ်သက်ရာ အခြားအဖွဲ့အစည်းများကို သတင်းအချက်အလက်များပေးသော သက်သေသာကတစ်ဆင့်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ရရှိစေပါသည်။ မသန်စွမ်းသူများအား စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများတွင် ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်းသည် သတင်းမီဒီယာများ၏အာရုံစိုက်မှုကိုပိုမိုရရှိစေပြီး၊ မသန်စွမ်းသည့် အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများသည် တန်းတူညီညာသည့်နိုင်ငံသားများဖြစ်သည်ဆိုခြင်းကို သာမက ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းရှိခေါင်းဆောင်များဖြစ်သည်ဆိုခြင်းကိုပါ ပြသရာရောက်ပါသည်။ ထို့ပြင်မသန်စွမ်းသည့်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည်အဖွဲ့ကိုသတင်းပေးရာတွင်အကူအညီဖြစ်စေသည့်အရေးပါသော မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့အတွေ့အကြုံများကို ပေးနိုင်ပါသည်။ ဤသတင်းအချက်အလက်များကို နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များ သို့မဟုတ် မသန်စွမ်းမှုအလေးထားသည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများက ရရှိခဲ့ပါက ယင်းအချက်အလက်များသည် အပြောင်းအလဲအတွက် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

သီးခြားစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်များအပေါ်တွင် အလေးထား၍ DPOs များနှင့် အခြားသော ပြည်တွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်ပါသည်။ တစ်ဦးချင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုအတွက် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများတွင် မဲရုံဝန်ထမ်းများသည် မသန်စွမ်းသူ မဲဆန္ဒရှင်များအား ပံ့ပိုးကူညီရန်သင်တန်းရယူထားခြင်းရှိမရှိ၊ သို့မဟုတ် မဲရုံဝန်ထမ်းဦးရေမည်ရွေ့မည်မျှသည် မသန်စွမ်းသူများဖြစ်သည်ဆိုခြင်းများကဲ့သို့သော အားလုံးပါဝင်ခွင့်ရရှိမှုနှင့် ပါဝင်မှုများဆိုင်ရာ မေးခွန်းများသာပါဝင်ပါသည်။ သီးခြားစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများသည် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကိုသာအဓိကထားသည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းများထက် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပိုမိုနက်ရှိုင်းသည့်ဆန်းစစ်လေ့လာမှုကို ပေးပါသည်။ ရည်မှန်းထားသည့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများမှာ မသန်စွမ်းမှုပုံစံအားလုံးရှိသူများ၏ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်အပေါ်တွင် လုံးဝပတ်ဝန်းကျင်အလေးထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်မှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများသည် ပိုမိုအသေးစိတ်သော အစီရင်ခံစာများကို စုဆောင်းရန်ထိရောက်ပြီး၊ မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများ အားပေးထောက်ခံသူများနှင့် ပါဝင်ခွင့်နှင့်ပါဝင်ရေးဆိုင်ရာကျယ်ပြန့်သည့်အတွေ့အကြုံများကို ချိတ်ဆက်ထိတွေ့ပေးနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းရှိပါသည်။

ဘီးတပ်ကုလားထိုင်အသုံးပြုသောကင်ညာနိုင်ငံသူမဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦး မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေး စည်းရုံးရေးတစ်ခုတွင် တွေ့ရစဉ်။
ရည်ညွှန်း - IFES

ပြည်တွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုတွင် မသန် စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်းများထည့်သွင်းခြင်းကို ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ၌ မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု လုပ်ဆောင်ရန် IFES က သင်တန်းပေးနေသည်ကို တွေ့ရစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

ဟု ခေါ်ပါသည်။ ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းဖြင့် အားလုံးပါဝင်သောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို မည်သည့်အချိန်တွင် မဲရုံတစ်ရံဖွင့်ခဲ့သည် သို့မဟုတ် မဲရေတွက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိမရှိ စသည်တို့ကဲ့သို့သော အခြားသော အချက်အလက်များနှင့်အတူ ကောက်ယူရရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား မသန်စွမ်းကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် အတားအဆီးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခိုင်းခြင်း၊ သို့မဟုတ် မသန်စွမ်းမှုများကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းနိုင်သောအခြားသော အရေးကိစ္စများစွာတို့အကြား မဲရုံသို့ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်မှု၊ အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများရရှိနိုင်မှုစသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသောမေးခွန်းများကို ၎င်းတို့၏ကာလတိုစောင့်

ကြည့်လေ့လာမှုမေးခွန်းများတွင် ထည့်သွင်းစေခြင်းဖြင့် ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုအတွင်းသို့ မသန်စွမ်းမှုကို ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ရွေးချယ်နိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးချဉ်းကပ် ဆောင်ရွက်မှုသည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့်စပ်လျဉ်းသည့်အဖွဲ့အစည်းများအား ယင်းတို့၏လုပ်ငန်းများတစ်လျှောက် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်မှု ကို အသိအမှတ်ပြုစေရန် အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။ နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် မသန်စွမ်းသူများဖြင့်ဖွဲ့စည်းနိုင်ရေးကို ပစ်မှတ်ထားသင့်ပါသည်။ ယင်းမှာ WHO ကခန့်မှန်းထားသည့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိမသန်စွမ်းသူများ၏ရာခိုင်နှုန်းကို ထင်ဟပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မသန်စွမ်းသည့် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ကျား/မဖြစ်တည်မှုနှင့် မသန်စွမ်းမှုဟူသောအကြောင်းကြောင့် ထပ်ဆင့်အတားအဆီးများကို ကြုံတွေ့ကြရသည့်အတွက် မသန်စွမ်းသည့်အမျိုးသမီးများကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များအတွင်း အသေအချာပါဝင်စေရေး မှာလည်း အရေးကြီးလှပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်မှု စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများကို သီးခြားဆောင်ရွက်ခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန် အကြံပြုထောက်ခံချက်များအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက်ပါဝင်ခွင့်ရရှိမှုနှင့်စပ်လျဉ်း သည့် အချက်အလက်များကိုစုဆောင်းရယူရန် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အားပေးထောက်ခံသူများအတွက် လမ်းညွှန်လက်စွဲ၊ အရင်းအမြစ်များကိုပေးပါသည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၁၂ နိုင်ငံရှိ နယ်မြေအလိုက်နှင့် အမျိုးသားရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများဟူ၍လည်းခေါ်တွင်သောမသန်စွမ်းမှုပါဝင်ရေးကို အဓိကထားသည့် စောင့်ကြည့် လေ့လာမှုများကို လုပ်ဆောင်ရန် DPOs များနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား IFES က သင်တန်းပေးထားပါသည်။^၁ ဤအပိုင်းတွင် IFES ၏ အတွေ့အကြုံများအပေါ်အခြေခံ၍ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အလေ့အကျင့်ကောင်းများလမ်းညွှန်ပါဝင်ပါသည်။

ကာလရှည်နှင့် ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး

ကာလရှည်နှင့်ကာလတို စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများသည် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်အမျိုးမျိုးကို ပေးပါသည်။ ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲနေ့မတိုင်မီစတင်ကာ၊ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုနက်ရှိုင်းသည့်ဆန်းစစ်လေ့လာမှုတစ်ခုပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့၌ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ကာလ၊ ဥပဒေမူဘောင်ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ EMB ၏ အလေ့အကျင့်များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီမဲဆွယ်မှုများနှင့် အခြားသော လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများပါဝင်နိုင်ပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ၊ ရွေးကောက်ပွဲအတွင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအလွန်ကာလများပါဝင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက်လုံးတွင် ဖြစ်ပျက်ပါသည်။ ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများသည် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် ဖြစ်ပျက်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များသည် မဲရုံများသို့သွားရောက်ခြင်း၊ မဲပေးသူများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသို့မဟုတ် ပါတီမှကိုယ်စားလှယ်များ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများနှင့်တွေ့ဆုံကာ မသန်စွမ်းသူများမဲပေးခွင့်ရှိမရှိဆုံးဖြတ်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်အကြောင်းကို စကားပြောဆိုပါသည်။

ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုနှင့် ရံဖန်ရံခါ ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု ဆောင်ရွက်အပြီးတွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏တွေ့ရှိချက်များနှင့်အတူ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ရေးတတ်ပါသည်။ တွေ့ရှိချက်များတွင် မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း သို့မဟုတ် မဲပေးသည့်နေ့များတွင်ကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်း၏ သီးခြားအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအတွင်း မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များကြုံတွေ့ရသည့် အတားအဆီးများဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ပါဝင်နိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ ထို့နောက် ထိုတွေ့ရှိချက်များကို အားလုံးပိုမိုပါဝင်သောရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အားပေးထောက်ခံရန် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ကာလရှည်နှင့်ကာလတို ရွေး ကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များကို ဤအခန်းတွင် ပိုမိုရရှိနိုင်ပါသည်။

ကင်ညာနိုင်ငံရှိ မသန်စွမ်းသူများ ကင်ညာမသန်စွမ်းသူများသမဂ္ဂ (UDPK) နှင့် IFES တို့ဦးဆောင်သော အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုအတွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုအသုံးပြုပုံကို လေ့ကျင့်နေစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

^၁ IFES သည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ DPOs များကို ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဗိုမီနီကန်၊ ဟေတီ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ကင်ညာ၊ ကိုဆိုဗို၊ မလေးရှား၊ မြန်မာ၊ နီပေါ၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ယူကရိန်းနှင့် တီမောလက်စတာနိုင်ငံများတွင် သင်တန်းပေးထားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးတစ်ခုကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း

ဤ တစ်ဆင့်ချင်းပေးထားသည့် ညွှန်းကြားချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုကို အစီစဉ် တကျဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ရန်လိုသည့်အချက်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မှုကိုပေးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်စောင့် ကြည့်လေ့လာရေးကို အောင်မြင်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ကြိုတင်စီစဉ်မှုသည် မဖြစ်မနေအရေးကြီးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ပိုင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများကို ဒီဇင်ပေါင်းများစွာဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အတွေ့အကြုံများအပေါ်အခြေခံ၍ IFES သည် အောင်မြင်သောစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် အောက်ဖော်ပြပါ အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။

၁။ DPO တစ်ခုနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူမိတ်ဖက်အဖွဲ့တစ်ခုကို ဖော်ထုတ်ပါ။

ဒေသခံ DPOs များသည် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အကောင်းဆုံးလက်တွဲ ဖော်များဖြစ်ကြသည်။ ဒေသခံအခြေအနေများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၎င်းတို့၏ဗဟုသုတများအပြင် DPOs များသည် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများတွင်လည်း ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်ကြပါသည်။ DPOs များသည် ပြည်တွင်း နှင့်နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များကို ရွေးကောက်ပွဲများ၌ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်လည်း လက်လမ်းမီနိုင်ပါသည်။

၂။ မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများကို စဉ်းစားထုတ်ဖော်၍ ဆန္ဒမဲပေးအပြီးစစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာတစ်ခုကို ဖန်တီးပါ။

စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းနမူနာတစ်ခုကို အသုံးပြုခြင်းသည် အလေ့ အကျင့်ကောင်းများထံမှ တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် အသုံးဝင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဒေသခံဥပဒေများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲနည်း ဥပဒေများနှင့် အံဝင်ခွင့်ကျဖြစ်စေရန် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများကို ဖော်ထုတ်ရေးသားရန် အရေးကြီးပါသည်။ ကာလရှည်နှင့် ကာလတို စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုအတွက် နမူနာမေးခွန်းများကို “ကာလရှည် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းနမူနာ” နှင့် “ကာလတို ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းနမူနာ” အပိုင်းများတွင် ရရှိနိုင်ပါသည်။ မေးမြန်းရမည့် စာရင်းကိုအသုံးပြုမီ ဒေသခံဥပဒေများနှင့် နည်းဥပဒေများနှင့် လျော်ညီစွာရေးသားသင့်ပါသည်။ “ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုဖော်ထုတ်ရေးသားခြင်း” အပိုင်းသည် မည်သို့မည်ပုံဆောင် ရွက်ရမည် ဆိုခြင်းအတွက် အကြံပြုချက်များပေးကာ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် IFES ၏ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာ ရေး လမ်းညွှန်လက်စွဲအသုံးပြုမှုကို ရည်ညွှန်းကိုးကားသင့်ပါသည်။ အတိတ်ကစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများမှ မေးမြန်းရမည့်စာရင်း များကို ဤစာအုပ်၏နောက်ဆက်တွဲများ၌ ချိတ်ဆက်ထားသည့် အစီရင်ခံစာများတွင် ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဆန္ဒမဲပေးအပြီး စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာကို ဆန္ဒမဲပေးခဲ့သည့် မသန်စွမ်းသူများနှင့်လူတွေ့မေးမြန်းမှုများအတွက် ကာလတိုစောင့် ကြည့်လေ့လာမှုအတွင်း အသုံးပြုပါသည်။ ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းများအတွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ သည် ဆန္ဒမဲပေးခဲ့ခြင်းမရှိသည့် မသန်စွမ်းသူများနှင့်လည်း စကားပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

၃။ မသန်စွမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးရှိကြသော အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများကို ဝန်ထမ်းအဖြစ်ခန့်ပါ။

မသန်စွမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးရှိကြသည့် အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများပါဝင်သော မတူကွဲပြားသည့်စောင့်ကြည့် လေ့လာသူအဖွဲ့ တစ်ခုသည် အမြင့်ထောင့်အမျိုးမျိုးကိုပေးပါသည်။ မတူကွဲပြားသည့်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ များထံမှ စုဆောင်းရရှိသည့်အချက် အလက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအားလုံးပါဝင်မှု၏ အလုံးစုံမြင်ကွင်းတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ သင့်လျော်သည့်အစီ အမံများကို ရရှိစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း အရေးကြီး ပါသည်။ စီစဉ်သူများသည် မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ နှင့် ၎င်းတို့လိုအပ်သောကူညီပံ့ပိုးမှုအကြောင်းကို တိုင်ပင်နှိုးနှောသင့်ပြီး၊ ကူညီပံ့ပိုးမှုအကြောင်း၎င်းတို့၏ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကို စိတ်ချယုံကြည်သင့်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအားလုံးကို EMB နှင့်အသိ အမှတ်ပြုထား ခြင်းကို သေချာစေရန်ဆောင်ရွက်ပါ။

၄။ **စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား လေ့ကျင့်သင်ကြားပါ။**

ရွေးကောက်ပွဲအတွေ့အကြုံအဆင့်အမျိုးမျိုးရှိကြသူများကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရေး အကူအညီပေးရန် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူသင်တန်းတစ်ခု လိုအပ်ကောင်းလိုအပ်နိုင်ပါသည်။ မသန်စွမ်းမှုများမပါရှိသည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် အတိတ်ကာလရှိ ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများတွင် ပါဝင်ထားခဲ့ကောင်းပါဝင်နိုင်ခဲ့သော်လည်း အားလုံးပါဝင်ရေးအတွက် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများစွာရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ ပါဝင်ကြသည့် DPO အချို့သည် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ပေးသည့်အတွေ့အကြုံများမှအပ ဗဟုသုတများစွာရှိကြနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ မသန်စွမ်းသူများကို သင်တန်းဆရာများအဖြစ် ပါဝင်စေခြင်းသည် အလေ့အကျင့်ကောင်းဖြစ်ပါသည်။ သင်တန်း၌စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား တီရှပ်၊ ဦးထုပ် သို့မဟုတ် EMB က ခွဲခြားသိမြင်နိုင်စေမည့် အခြားသောအရာတစ်ခုခုကို ပေးထားပါ။

မလေးရှားနိုင်ငံရှိ မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ သင်တန်းတစ်ခုအပြီးတွင် အဖွဲ့လိုက် တွေ့ရစဉ်။ ရည်ညွှန်း - AGENDA

၅။ **အဖွဲ့လိုက်အပြန်အလှန်ပြောဆိုဆက်သွယ်ရမည့် ကိရိယာတစ်ခု ထားရှိပါ။**

Whats APP, Viber သို့မဟုတ် အခြားသောဆက်သွယ်ရေးလမ်းညွှန်လက်စွဲအသုံးပြုခြင်းသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအားလုံး ထိတွေ့ဆက်သွယ်မှုရှိစေရေးအတွက် မဖြစ်မနေအရေးပါပါသည်။ အကယ်၍ ရွေးကောက်ပွဲအကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်တစ်ခု သို့မဟုတ် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုရှိပါက စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတွင်ပါဝင်ကြသူများသည် မည်သည့်နေရာများကိုရှောင်၍ ဘေးကင်းအောင်နေကြရမည်ဆိုခြင်းကို အချင်းချင်းအသိပေးနိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ အခြားသောစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများအတိုင်း ရွေးကောက်ပွဲနေ့တစ်နေ့လုံးတွင် မိမိတို့နှင့်အလျဉ်းသင့်သလို စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအချင်းချင်း အဆက်အသွယ်ပြုရမည့်အချိန်သတ်မှတ်ပါ။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ၎င်းတို့ကြုံတွေ့ရသည့်မည်သည့် အရေးကိစ္စကိုမဆို မှတ်တမ်းတင်ရန် စာမျက်နှာ ၂၀ - ၂၁ ရှိ ဖြစ်စဉ်အစီရင်ခံစာပုံစံကို အသုံးပြုသင့်သည်။

၆။ **စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကို စေလွှတ်တာဝန်ချပါ။**

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများအားလုံးကဲ့သို့ပင် ရွေးချယ်ထားသည့်ဒေသများအတွက် ကောင်းမွန်သောစစ်တမ်းမူဘောင်တစ်ခုကိုဆုံးဖြတ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ဒေသများကို အလျဉ်းသင့်သလိုရွေးချယ်ထားပါက အကြောင်းပြချက်နှင့် ယင်းသည် နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာ၌ ရလဒ်များ၏စိတ်ချယုံကြည်ရမှုကို မည်သို့မည်ပုံသက်ရောက်ခဲ့ကြောင်း မှတ်သားပါ။ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုအတွင်း ပါဝင်သူများ၏ အနည်းဆုံး ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းတွင် မသန်စွမ်းမှုများပါဝင်အောင်ဆောင်ရွက်ပါ။ DPO အဖွဲ့ဝင်များကို ပင်မစောင့် ကြည့်လေ့လာသူများနှင့် နှစ်ဦးချင်းတွဲနိုင်ပါသည်။ စာမျက်နှာ ၄၃ - ၄၇ ပေါ်ရှိ အင်ဒိုနီးရှားဖြစ်စဉ်လေ့လာမှုသည် ဤစနစ်၏ သာဓကကောင်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် DPOs များသည် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးကို စီမံနိုင်ပါသည်။ အားလုံးပါဝင်နိုင်သော ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးကို အသေအချာစီစဉ်ပါ။

၇။ **မသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်များ မဲထည့်အပြီးတွင် ၎င်းတို့နှင့်ဆိုင်သော ဆန္ဒအလျောက်စစ်တမ်းတစ်ခုကို ကောက်ယူပါ။**

ရွေးကောက်ပွဲအကြောင်းရရှိထားသည့် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ၎င်းတို့၏အတွေ့အကြုံ ဆန္ဒမဲပေးခြင်းများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကောင်းယူခြင်းဖြင့် ဆန္ဒမဲပေးမှုဖြစ်ပျက်နေသည့်အတိုင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု၏ ပုံရိပ်အမျိုးမျိုးကို ပေးပါသည်။

၈။ **စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုမှ အချက်အလက်များကို သုံးသပ်ပါ။**

စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုမှ စုဆောင်းရရှိထားသည့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ မသန်စွမ်းသူများ၏ ပါဝင်ခွင့်နှင့်ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ အရေးပါသည့်သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးပါသည်။ ထုတ်ပြန်ချက်တစ်ခုမပြုမီ သို့မဟုတ် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတစ်ရပ်မကျင်းပမီ (အဆင့် ၉)၊ မျှဝေနိုင်သည့် အချက် အလက်များ၏ အဓိကအချက်အနည်းငယ်ကို

စုဆောင်းထားပါ။

၉။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတစ်ရပ်ကျင်းပပါ။ သို့မဟုတ် သတင်းထုတ်ပြန်ချက်တစ်ခုပြုပါ။

သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတစ်ခု ကျင်းပခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း မသန်စွမ်းမှုများပါဝင်မှုကို လူများအာရုံစိုက်လာစေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတစ်ခုအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုလုပ်ဆောင်ရန် မည်သည့်အတွက်ကြောင့်အရေးကြီးပုံကို မျှဝေ၍ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူဦးရေ မည်မျှပါဝင်ခဲ့ကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးပါ။

နီပေါနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးကို ၎င်း၏အတွေ့အကြုံအကြောင်း တွေးဆခုံမေးမြန်းလျက်ရှိစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

သီးခြားစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများအတွက် အပြိုင်အဆိုင်သတင်းမီဒီယာများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုနည်းပါးချိန်၌ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲတစ်ခုကျင်းပခြင်းကို စဉ်းစားသင့်ပါသည်။

၁၀။ ဆောင်ရွက်ထားမှုများကို ရှင်းလင်းတင်ပြသည့်ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုကို ကျင်းပပါ။

စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုလုပ်ဆောင်အပြီး ဆောင်ရွက်ထားမှုများရှင်းလင်းတင်ပြသည့် ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုသည် အတွေ့အကြုံများ မျှဝေရန်နှင့် လုပ်ဆောင်မှုအချက်အလက်များ စုစည်းရန်အခွင့်အလမ်းကို ပေးပါသည်။ ၎င်းတို့ စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့သည်များကို ဆွေးနွေးလျက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများသည် တစ်ဦးချင်းထံမှ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာပါဝင်ခွင့်အကြောင်း လေ့လာသိရှိကာ လာမည့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုအတွက် သင်ခန်းစာများကိုလည်း ရရှိပါသည်။

၁၁။ အစီရင်ခံစာရေးသား ဖြန့်ဝေပါ။

စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုလုပ်ငန်း၏ တွေ့ရှိမှုများပါဝင်သည့် အစီရင်ခံစာတစ်စောင်သည် ကောက်ယူရရှိထားသော သတင်းအချက်အလက်များကို စုစည်း၍ အဓိပ္ပာယ်ရှိသောနည်းလမ်းတစ်ခုဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များကို တင်ပြပေးပါသည်။ ဥပမာအား

ဟေတီနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကို ၎င်းတို့၏အတွေ့အကြုံများ ရှင်းလင်းပွဲတွင် တွေ့ရစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

ဖြင့် အစီရင်ခံစာတစ်ခုချင်းစီသည် မဲရုံတစ်ခု၌ ပါဝင်ခွင့်အင်္ဂါရပ်များမရှိခြင်းကို အသေးစိတ်ဖော်ပြနိုင်သလိုပင် စောင့်ကြည့်လေ့လာထားသည့် မဲရုံအရေအတွက် မည်မျှတွင် မသန်စွမ်းသူများ ပါဝင်နိုင်ကြကြောင်းဖော်ပြနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း တစ်ခုလည်းဖြစ်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာကို အခြားသော DPOs များ၊ EMBs များ၊ သတင်းမီဒီယာဌာနများနှင့် အခြားသူများအား မျှဝေရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ အစီရင်ခံစာကို အီလက်ထရွန်းနစ်နည်းလမ်းဖြင့် မျှဝေနိုင်သလိုပင်၊ အခမ်းအနား တစ်ခုအဖြစ်လည်း ဖြန့်ဝေနိုင်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာသည် အသံထွက်၊ မျက်မမြင် သုံး၊ ဖတ်ရှုရလွယ်ပြီး ရိုးရှင်းသည့်စာများကဲ့သို့သော မသန်စွမ်းမှုပုံစံ အမျိုးမျိုးရှိ သူများ နားလည်အသုံးပြုနိုင်သည့်ပုံစံများဖြင့်လည်း ရရှိသင့်ပါသည်။

၁၂။ အားလုံးပိုမိုပါဝင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်စေရေး အားပေးတိုက်တွန်းပါ။

စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအစီရင်ခံစာသည် အားပေးတိုက်တွန်းမှု ကနဦးလုပ်ဆောင်မှုများ အတွက် အခြေခံဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာထားသည့် အလေ့ အကျင့်ကောင်းများနှင့် ပါဝင်နိုင်မှုလစ်ဟာမှု များနှစ်မျိုးစလုံးကို အသေးစိတ်ပါဝင်ရေးသားထား မည်ဖြစ်သဖြင့် DPOs များသည် အားလုံးပိုမိုပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်စေရေးကို ဦးတည်သည့် အပြောင်းအလဲများဖန်တီးရေးအတွက် EMBs များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ လွှတ်တော် များ၊ အစိုးရအဖွဲ့များနှင့် အခြားပါဝင်ပတ်သက်သူများကို အားပေးတိုက်တွန်းရန် အစီရင်ခံစာ ကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ စာမျက်နှာ ၇၆-၇၈ ရှိ ဟေတီဖြစ်စဉ်လေ့လာမှုသည် DPOs များ၏စောင့် ကြည့်လေ့လာမှု အစီရင်ခံစာများတွင် မျှဝေထားသည့် တွေ့ရှိချက်များ၏ရလဒ်တစ်ခုအဖြစ် EMB တစ်ခုက စတင်ဆောင်ရွက်ထား သည့် သာကေများကို ပေးပါသည်။

ကိုဆိုဗိုဉ် LTO တစ်ဦး ကိုယ်စား လှယ်လောင်းတစ်ဦးနှင့် ပါဝင် ကိုယ်စားပြုရေးကို ဆွေးနွေး လျက်ရှိစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

ကိုယ်ကာယမသန်စွမ်းအမျိုးသမီးတစ်ဦး ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၌ ဆန္ဒမဲပေးရန် စစ်ဆေးလျက်ရှိစဉ်။ ရည်ညွှန်း - AGENDA

စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဖြစ်စဉ်လေ့လာမှု

ဩစတြေးလျနိုင်ငံခြားရေးနှင့်ကုန်သွယ်ရေးဌာန၏ ကူညီပံ့ပိုးသည့် အရှေ့တောင်အာရှရှိ IFES/ DPOs များ နှင့် CSOs များပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ဖြစ်သော မသန်စွမ်းသူများအတွက်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကွန်ရက် (AGENDA) သည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ ပြည်သူများအတွက် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးကွန်ရက် (Jaringan Pendidikan Pemilih untuk Rakyat, သို့မဟုတ် JPPR)၊ အင်ဒိုနီးရှားအထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (KPU)၊ မသန်စွမ်းသူများအတွက် အင်ဒိုနီးရှားအဖွဲ့အစည်း (PPDI) နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ် အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတရွေး ကောက်ပွဲများ၏ အခြားသောမိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု တစ်ခုကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုသည် မသန်စွမ်းသူများ၏ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်ကို နယ်ပယ်ငါးခု - မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးခြင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ မဲရုံများ၊ ဆန္ဒမဲပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် မဲလာပေးသူ - တွင် အက်ထရိုလေ့လာခဲ့ကြသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် မဲရုံတစ်ရုံချင်းစီရှိ ဝန်ထမ်းများနှင့် လူတွေ့မေးမြန်းမှုများပြုကာ မဲရုံ ၄၇၀ မှအချက်အလက်များကို စုဆောင်းခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ဆန္ဒ မဲပေးခဲ့သည့် မသန်စွမ်းသူ ၇၈၉ ဦးနှင့် ဆန္ဒမဲပေးခဲ့သည့် မသန်စွမ်းသူ ၃၈၇ ဦးတို့ကိုလည်း လူတွေ့မေးမြန်းခဲ့ ကြပါသည်။

AGENDA သည် ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ ၃၀၀ အတွက် သင်တန်းများကို ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ သင်တန်းသားများအနက် တစ်ဝက်ခန့်သည် မသန်စွမ်းသူများဖြစ်ကြပြီး အခြားတစ်ဝက်သည် အတွေ့အကြုံရှိသည့် နိုင်ငံအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများဖြစ်ကြသည်။ ရက်သတ္တပတ် ၂ ပတ်ကျော်ကြာခဲ့သည့် သင်တန်းသည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူတစ်ဦးဖြစ်ရန် နည်းလမ်းပေးခဲ့ပြီး၊ မသန်စွမ်းသူများကြုံတွေ့ရသည့် အတားအဆီးများကို ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ သိရှိစာနာစေခဲ့ပါသည်။ သင်တန်းသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအနေနှင့် မသန်စွမ်းသူအမျိုး မျိုးရင်းဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် အတားအဆီးများကို သိရှိစာနာနိုင်စေရန် သဏ္ဍာန်လုပ်မဲရုံတစ်ခုကိုလည်း ထည့်သွင်းခဲ့ပါသည်။ သင်တန်းဆင်းသည်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကို မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ ၃၀ ဦးစီကို ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ ၃၀ ဦးစီနှင့်တွဲဖက်၍ ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီ၌ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် အဖွဲ့များခွဲခဲ့သည်။ တစ်ဖွဲ့ချင်းစီသည် မတူညီသောနောက်ခံအကြောင်းရင်းများရှိသည့် အခြားသောလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တစ်ဦးထံမှ သင်ယူလေ့လာရန်အတွက် အခွင့်အရေးရရှိစေပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား ဤသို့အဖွဲ့ခွဲခြင်းသည် မသန်စွမ်းသူများအား ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် အများဆုံးမြင်တွေ့ခွင့်ရရှိစေသလိုပင် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအားလည်း မသန်စွမ်းမှုပိုင်ခြင်းကို ပိုမိုသိမြင်စေပါသည်။ မသန်စွမ်းသူများသည် KPU က စီစဉ်သည့်

အင်ဒိုနီးရှားမျက်မမြင်မိဆန္ဒရှင်များ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၌ မျက်မမြင်စာ
မဲလက်မှတ်တစ်ခုကို အသုံးပြုလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရစဉ်။
ရည်ညွှန်း - AGENDA

“ဒီမိုကရေစီ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ” ဖြစ်စေရေးအဖွဲ့များအနက် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ပထမဆုံးအကြိမ်ဆန္ဒမဲပေးသူများ၊ ဘာသာရေးအဖွဲ့များ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ အပစ်ပယ်ခံအဖွဲ့များနှင့် မသန်စွမ်းသူများစသည့် ဆန္ဒမဲပေးသူအုပ်စုငါးခုမှ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများအား ၎င်းတို့၏ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မြင့်တက်လာစေရန် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးသင်တန်းပစ္စည်းများကို ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးကြိုးပမ်းမှုများတွင် မျက်မမြင်ဖတ်စာ၊ အသံ သို့မဟုတ် ဖတ်ရှုလွယ်သောပုံစံများကဲ့သို့သော မသန်စွမ်းမှုအလိုက်အသုံးပြုနိုင်သည့်ပုံစံများ ပါဝင်ခြင်းမရှိပေ။ ရုပ်မြင်သံကြားမှ အများပြည်သူအသိပေးကြေညာခြင်းများတွင် နားမကြားသူများနားလည်နိုင်သော လက်ဟန်သင်္ကေတဘာသာပြန်များ ပေးမထားခဲ့ပေ။ AGENDA သည် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးပစ္စည်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မသန်စွမ်းမိဆန္ဒရှင် များအား

စစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့ရာ ပစ္စည်းများကိုတွေ့ရှိခဲ့သည့် မသန်စွမ်းမိဆန္ဒရှင်အများစုအနက် ၃၂ ရာခိုင်နှုန်းက အဆင်ပြေသည်ဟု ပြောခဲ့ပြီး၊ ၅၅ ရာခိုင်နှုန်းက လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိသည်ဟုဆိုခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပစ္စည်းများသည် အာရုံခံစနစ်ချို့တဲ့သူများ သို့မဟုတ် ဉာဏ်ဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများအတွက် အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် မသန်စွမ်းသူအသိုင်းအဝိုင်းမှထိုသူများသည် KPU ၏ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုထံမှ အကျိုးကျေးဇူး မရရှိခဲ့ကြပေ။

ယဉ်ကျေးမှုလေ့များကြောင့်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် မသန်စွမ်းသူများသည် ဆန္ဒမဲပေးခွင့်နှင့် မဲပေးတင် မြှောက်ခံခွင့်များရှိသည်ကို မသိရှိကြသဖြင့်လည်းကောင်း မိသားစုများသည် မသန်စွမ်းသူများအား ဆန္ဒမဲပေးခွင့် မှတ်ပုံတင်ရန် အားပေးတိုက်တွန်းခြင်းမရှိခဲ့သောကြောင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ပြင်ဆင်ထားသည့်မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းစနစ်သည် ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း အားလုံးပါဝင်မှုတိုးမြှင့်ရန်အတွက် အခြားသောစိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်သည့်အရာရှိများသည် မသန်စွမ်းသူများနှင့် ပတ်သက်သောအချက်အလက်များကို ကောက်ယူခြင်းမရှိခဲ့သလိုပင် ဤသတင်းအချက်အလက်များက မည်သို့မည်ပုံသိရှိရပြီး အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲကြိုးပမ်းမှုများကို မည်မျှအကျိုးသက်ရောက်ကြောင်းလည်း ကောင်းစွာနားလည်ခဲ့ကြခြင်းမရှိကြောင်း AGENDA က မှတ်သားခဲ့ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲရုံ ၄၇၀ ၌ မသန်စွမ်းမိဆန္ဒရှင် ၇၈၉ ဦး မဲပေးခဲ့ကြောင်း AGENDA က စောင့်ကြည့်လေ့လာသိရှိခဲ့သည်။ လူတွေ့မေးမြန်းခဲ့ရသော ထိုသူများအနက် ၉၁ ရာခိုင်နှုန်းက လျှို့ဝှက်မဲပေးခြင်းအတွက် ယုံကြည်မှုရှိသည်ဟု ခံစားခဲ့ရကြောင်း၊ ၇ ရာခိုင်နှုန်းက ထိုသို့မခံစားခဲ့ရကြောင်းနှင့် အခြား ၂ ရာခိုင်နှုန်းက မေးခွန်းကိုမဖြေဆိုခဲ့ပေ။ အင်ဒိုနီးရှားဥပဒေသည် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းဆိုင်ရာအကူများပေးမည်ဟု အာမခံထားသဖြင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့ရသည့် မသန်စွမ်းသူ ၂၅၅ ဦးသည် မဲရုံထဲတွင်အကူရရှိရေးအတွက် ပုံစံတွက်လက်မှတ်ရေးထိုး၍ အကူတစ်ဦးစီရရှိခဲ့ကြကြောင်း မှတ်သားမိပါသည်။ သို့ရာတွင် အကူများသည်မသန်စွမ်းသူများအား ကူညီရန် မည်သို့မည်ပုံခွင့်ပြုချက်ရရှိခဲ့ကြောင်းနှင့် အကူအားလုံးပုံစံတွင် အမှန်တကယ်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိမရှိကိုမူ ရှင်းလင်းခြင်းမရှိကြောင်း ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့က မှတ်ချက်ပြုထားပါသည်။ မဲရုံနေရာတစ်ခုလျှင် မသန်စွမ်းမိဆန္ဒရှင် ၂ ဒသမ ၇ ဦးရှိပြီး၊ ဆန္ဒမဲပေးသူ ၆၀၀ မှ ၈၀၀ အထိရှိသည့်အနက် လာရောက်ပေးသူဦးရေအလွန်နည်းပါးကြောင်း AGENDA က ခန့်မှန်းခဲ့ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများအတွင်း မသန်စွမ်းသူအနည်းငယ်သည် ဝန်ထမ်းများအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့သည့် မဲရုံ ၄၇၀ အနက် ၂၀ သာလျှင် (၄%) မဲရုံမသန်စွမ်းဝန်ထမ်းပါဝင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင်လူတွေ့မေးမြန်းခဲ့သည့် မဲရုံမှူးများအနက် ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းက အားလုံးပါဝင်နိုင်သောရွေးကောက်ပွဲများအကြောင်း အသိပေးခံခဲ့ရခြင်းမရှိကြောင်းနှင့် ၃၈ ရာခိုင်နှုန်းက အားလုံးပါဝင်နိုင်မှုအကြောင်း ရှင်းပြပြောဆိုနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း သိရှိရသည်။ မဲရုံဝန်ထမ်းများအားလုံး ဥပဒေအရ မဲပေးခြင်းနှင့်မဲရေးတွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဆိုင်ရာ သင်တန်းတစ်ခုကို တက်ရောက်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း လူတွေ့မေးမြန်းခဲ့သောထိုသူများအနက် ၄၆

ရာခိုင်နှုန်းသာလျှင် သင်တန်းတက်ထားခဲ့ကြသည်။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ စိတ်သဘောထားပိုင်းဆိုင်ရာ အတားအဆီးများသည် မသန်စွမ်းသူများအားနိုင်ငံရေးလောကတွင် ပါဝင်စေမှု မြင့်တက်ရေးအတွက် အဓိကစိန်ခေါ်မှုများအနက် တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့က တွေ့ရှိခဲ့သည်။ မသန်စွမ်းသူများအား ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများတောင်းဆိုခြင်းကို စိတ်ပျက်အားလျော့စေသော မသန်စွမ်းသူအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် အယူအဆလွဲမှားခြင်းများသည် မိသားစုဝင်များအပါအဝင် အစိုးရနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများအကြား ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည်။ မသန်စွမ်းသည့် မိသားစုဝင်များသည် အခြေလိုလိုပင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရသဖြင့် ဆန္ဒမဲပေးရန်စိတ်ပျက်အားလျော့ခဲ့ကြရသည်။ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသည့်အဖွဲ့သည် မသန်စွမ်းသူများလုပ်နိုင်သည်များနှင့် မလုပ်နိုင်သည်များနှင့် စပ်လျဉ်းသော အယူအဆလွဲမှားမှုများကို တိုက်ရိုက်စိန်ခေါ်ခဲ့သည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့၌ မသန်စွမ်းသူများပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ ၎င်းတို့သည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းသို့ ပါဝင်ကူညီနိုင်ကြသည့် စွမ်းရည်များနှင့် အသိအမြင်များရှိသည့် တန်းတူညီမျှသည့် အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြောင်း ပြသခြင်းပင်ဖြစ်ခဲ့သည်။

စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ၏ အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များသည် မသန်စွမ်းသူများအခွင့်အရေးများကို ပိုမိုသိမြင်လာကြစေရန် CSOs များနှင့် KPU တို့ကဲ့သို့သော DPOs များနှင့် အခြားသောဆက်စပ်အဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အရေးပါမှုအပါအဝင် ပိုမိုကောင်းမွန်စေရေးအတွက် အရေးပါသည့်နယ်ပယ်များကို ထင်ရှားစေခဲ့ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့၏ အစီရင်ခံစာအပေါ်အခြေခံ၍ KPU သည် အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အားလုံးပိုမိုပါဝင်စေရေး ဆောင်ရွက်ထားပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲများသည် အားလုံးအတွက်ပါဝင်နိုင်စေရန် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်သော လစ်ဟာမှုများရှိရာနေရာ များကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် EMB ကိုယ်တိုင်ဆန်းစစ်လေ့လာရေးကိရိယာတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်ရန် AGENDA သည် KPU နှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုကို ဖန်တီးခဲ့ပြီး နိုင်ငံအနှံ့ရှိ အားလုံးသော KPU ဝန်ထမ်း ၁၀၀ ဦးထံသို့ အသုံးပြုနိုင်ရန်နှင့် နောက်ဆက်တွဲဝေဖန်အကြံပြုချက်များပေးနိုင်ရန် မျှဝေခဲ့ပါသည်။ KPU ကလည်း ဒေသခံဝန်ထမ်းများအတွက် အားလုံးပါဝင်မှုကိုသိမြင်စာနာနိုင်ကြရန် သင်တန်းတစ်ခုကို စိတ်ဝင်စားကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ IFES သည် KPU ၏ မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်၏ရလဒ်တစ်ခုအဖြစ် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဂျာကာတာမြို့ရှိ မသန်စွမ်းသူအခွင့်အရေးများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ ယင်း၏ ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ တွင် အရင်းအမြစ်များတည် ဆောက်ခြင်း (BRIDGE) မော်ဂျူးကို ရှေ့ပြေးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ AGENDA သည် အီဂျစ်နိုင်ငံ၌ ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းအပါအဝင် ဖီဂျီ၊ မြန်မာ၊ ပါကစ္စတန်နှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံများတွင် ဒေသကြီးအတွင်းအပြင်ရှိ အခြားသော EMBs များထံမှ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အားပေးတိုက်တွန်းရန် ယင်း၏အတွေ့အကြုံများကိုမျှဝေခြင်း အားဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါအောင်မြင်မှုများအပေါ်တည်ဆောက်ထားပါသည်။

အင်ဒိုနီးရှားမှ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ

စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအသိအမြင်များနှင့် မသန်စွမ်းသူအခွင့်အရေးများနှစ်မျိုးစလုံးကို သင်တန်းပေးပါ။

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပိုမိုနားလည်စေရန်နှင့် မသန်စွမ်း သူများ ဆန္ဒမဲပေးနေစဉ်အတွင်း ကြုံတွေ့ရဖွယ်ရှိသည့် အတားအဆီးများကို နားလည်စေရန် အားလုံးပါဝင်နိုင်ခွင့်ရှိသော ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ သဏ္ဍာန်လုပ်လေ့ကျင့်မှုတစ်ခုတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။

ဆန္ဒမဲပေးသူများနှင့် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းမရှိသူ မသန်စွမ်းသူများကို လူတွေ့မေးမြန်းပါ။ AGENDA စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် မသန်စွမ်းသူများအကြား လာရောက်မဲပေးသူဦးရေနည်းပါးမှုကို မှတ်သားခဲ့ပြီး ထိုသို့ဖြစ်ရသည့်အကြောင်းရင်းများကို ဆုံးဖြတ်ရန်ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

ကာလရှည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုခု လုပ်ဆောင်ခြင်း

ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုခုသည် ရွေးကောက်ပွဲနေ့မတိုင်မီနှင့်အပြီး ရက်သတ္တပတ်များစွာ သို့မဟုတ် လများစွာ အတွင်း လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများသည် EMBS များ ရွေးကောက်ပွဲများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးပွဲလမ်းများ ဖြစ်ပျက်ချိန် ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလအတွင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲတိုင်ကြားမှုများကို စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ခြင်း များပြုချိန် ရွေးကောက်ပွဲကာလအလွန်ရှိ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ကြည့်ရှုပါသည်။ မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေး လုပ်ငန်းများကို ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် ရရှိ နိုင်ခြင်းရှိမရှိ၊ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို CRPD နှင့်လိုက်ဖက်ညီစေရန် ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်းရှိမရှိ သေချာစေရေးကဲ့သို့သော အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များကို ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုက လုပ်ဆောင် ကောင်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

ကာလရှည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းနမူနာ ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း

ကိုဆိုပိုတွင် IFES အသုံးပြုခဲ့သည့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုအပေါ်တွင်အခြေခံ၍ ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် ဤကာလ ရှည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းသည် မသန်စွမ်းသူများအား ဥပဒေမူ ဘောင်၊ EMBS၊ မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအလွန်အပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက် ပါဝင်ခြင်းရှိမရှိဆုံးဖြတ်ရန် ရည်ရွယ်ထားသည့်မေးခွန်းများကို မေးမြန်းပါသည်။ ဤ မေးမြန်းရမည့်စာရင်းကို သင့်လျော်သည့်အစီအမံများသည် နိုင်ငံရေးပွဲများအတွက် လိုအပ်ခြင်းရှိမရှိစသည်တို့ကဲ့သို့သော မေးခွန်းများချိန်ညှိခြင်းဖြင့်အသုံးပြုလျက်ရှိသောစကားစပ်အခြေအနေအတွက်သင့်လျော်သလိုပြင်ဆင်မွမ်းမံသင့်ပါ သည်။

မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့် ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်း	
အမည်	
ကျား/မ	
စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအမှတ်	
ဒေသ/ မဲဆန္ဒနယ်	
ရွေးကောက်ပွဲ	
ရက်စွဲ	

ဥပဒေမူဘောင်			
စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁။	မသန်စွမ်းသူများ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ထောက်ခံသည့် ဥပဒေ များနှင့်နည်းဥပဒေများရှိပါသလား? အသေးစိတ်ဖြေပါ။	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၂။	မသန်စွမ်းသူများ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို တားမြစ်သော သို့မဟုတ် တားမြစ်ဖွယ်ရှိသော ဥပဒေများ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေများရှိပါသလား? အသေးစိတ်ဖြေပါ။	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၃။	ရွေးကောက်ပွဲများ၌ မသန်စွမ်းသူများ အတွက် ပါဝင်ခွင့်ကို အာမံခံသည့် EMB က ထုတ်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ သို့မဟုတ် လမ်းညွှန်ချက်များ ရှိသလား? အသေးစိတ်ဖြေပါ။	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။

ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ (EMB)

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၄။	EMB ၏ အများပြည်သူအသိပေးလှုပ်ရှားမှု ပါ အကြောင်းအရာများသည် မသန်စွမ်းသူများအား မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးအဖြစ် မည်သို့မှတ်ပုံတင်ရမည်ဆိုခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အသိပေးပါသလား?	ပေးပါသည်။	မပေးပါ
၅။	EMB သည် မသန်စွမ်းသူများအား ယင်း၏ ဝန်ထမ်းများ (မဲရုံဝန်ထမ်းများအဖြစ်ဆိုခြင်း ထက်) အဖြစ် တက်ကြွစွာအလုပ်ခန့်ပါသလား? ခန့်သည်ဆိုပါက မည်သို့ခန့်ပါသလဲ?	ခန့်ပါသည်။	မခန့်ပါ။
		အမျိုးသမီး EMB ဝန်ထမ်းဦးရေ	
		အမျိုးသား EMB ဝန်ထမ်းဦးရေ	
၆။ (က)	EMB သည် ဝန်ထမ်းများအတွက် သင်္ကေတ ဘာသာစကားပြန်တစ်ဦး ကဲ့သို့သော သင့်လျော်သည့်အစီအမံများ ပံ့ပိုးပေးပါသလား?	ပေးပါသည်။	မပေးပါ
၆။ (ခ)	EMB သည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အတွက် သင်္ကေတ ဘာသာစကားပြန်တစ်ဦး ကဲ့သို့သော သင့်လျော်သည့်အစီအမံများ ပံ့ပိုးပေးပါသလား?	ပေးပါသည်။	မပေးပါ
၇။	ရွေးကောက်ပွဲများအတွင်း EMB ရာထူး အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် အဆိုပြုရာထူးခန့်ထားခြင်းခံရသည့် မသန်စွမ်းသူများရှိပါသလား?	အရေအတွက်	မသိပါ
၈။	ရွေးကောက်ပွဲများအတွင်း မဲရုံဝန်ထမ်းများ ကဲ့သို့သော မဲရုံအဆင့် တစ်ခုခုတွင် အဆိုပြုရာထူးခန့်ထားခြင်းခံရသည့် မသန်စွမ်းသူများရှိပါသလား?	အရေအတွက်	မသိပါ

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၉။	မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စရပ်များကို EMB ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ပါသလား? ပါဝင်ပါက မည်သည့်ကိစ္စပါလဲ?	ပါဝင်ပါသည်။	မပါဝင်ပါ။
၁၀။	EMB သည် မသန်စွမ်းသူများအား အထူးပစ်မှတ်ထား၍ ၎င်းတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ အကြောင်းအသိပေးရန်၊ အခြားသူများကဲ့သို့ တန်းတူညီမျှပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိကြောင်း သိရှိစေရန် သတင်းအချက်အလက်ပေးသည့် ပစ္စည်းများ ထုတ်ဝေပါသလား?	ထုတ်ဝေပါသည်။	မထုတ်ဝေပါ။
၁၁။	EMB သည် အသံသို့မဟုတ် မျက်မမြင်စာကဲ့သို့သော အမြင်အာရုံမရသည့် မသန်စွမ်းသူများ သိရှိနိုင်သောပုံစံများဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ပေးသည့် ပစ္စည်းများကို ထုတ်ဝေပါသလား? အဆိုပါပစ္စည်းများကို အကျဉ်းမျှဖော်ပြပါ။	ထုတ်ဝေပါသည်။	မထုတ်ဝေပါ။
၁၂။	EMB သည် စာတမ်းထိုး သို့မဟုတ် သင်္ကေတဘာသာစကားကဲ့သို့သော အကြားအာရုံမရသည့် မသန်စွမ်းသူများ သိရှိနိုင်သောပုံစံများဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ပေးသည့် ပစ္စည်းများကို ထုတ်ဝေပါသလား? အဆိုပါပစ္စည်းများကို အကျဉ်းမျှဖော်ပြပါ။	ထုတ်ဝေပါသည်။	မထုတ်ဝေပါ။
၁၃။	EMB တွင် အလားအလာရှိသော မသန်စွမ်းဆန္ဒမဲပေးသူများဆိုင်ရာ အချက်အလက် စုဆောင်းထားရှိမှု ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၁၄။	မဲရုံများကို ရွေးချယ်ရာတွင် EMB သည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် သွားလာအသုံးပြုနိုင်မှုကို မည်သို့စစ်ဆေးသနည်း? အသေးစိတ်ဖော်ပြပါ။		

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁၅။	EMB သည် မသန်စွမ်းသူများ အသုံးပြုနိုင်သော မဲရုံပစ္စည်းများကို ရယူထားပါသလား?		
	က။ အသုံးပြုနိုင်သော မဲရုံများ	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	ခ။ မှန်ဘီလူးပြားများကဲ့သို့သော အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	ဂ။ အခြား (ဖော်ပြပါ)		

ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ (EMB)

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁၆။	မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ရေးအတွက် မည်သည့်အချက်အလက်များကို အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုသနည်း? ဖော်ပြပါ။		
၁၇။	မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များအတွက် EMB မှတ်ပုံတင်ခြင်းသည် အချိန်ကိုက်ဖြစ်ခဲ့ပါသလား?	ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။	မဖြစ်ခဲ့ပါ။
၁၈။	မသန်စွမ်းသူများအား မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းထဲပါဝင်စေခြင်းတွင် အတားအဆီးများ ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁၉။	မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းအတွက် အသုံးပြုသည့် အချက်အလက်များတွင် မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦး၏ မသန်စွမ်းသည့်ပုံစံ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ လိုအပ်ဖွယ် ရှိသည့် အစီအမံများပုံစံနှင့် ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက် များ ပါရှိပါသလား? ဖော်ပြပါ။	ပါရှိပါသည်။	မပါရှိပါ။

ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ပါတီများနှင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများ

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၂၀။	နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ၎င်းတို့၏ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို မည်သို့ရွေးချယ်ကြသနည်း? မသန်စွမ်း ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ရေးအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသလား?		
၂၁။	နိုင်ငံရေးပါတီများသည် မသန်စွမ်းကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ဝေစုပေးရန် အားပေးထောက်ခံကြပါသလား? ဝေစုပေးရန် အားပေးထောက်ခံသည့် ပါတီများကိုဖော်ပြပါ။		
၂၂။	မသန်စွမ်းသူများကို ကိုယ်စားလှယ် လောင်း/ ပါတီကိုယ်စားလှယ်များ အဖြစ် ရွေးချယ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ ရှိပါ သလား? မသန်စွမ်းသူဦးရေ မည်မျှရွေးချယ်ထား သနည်း?	စုစုပေါင်း	
		အမျိုးသား	အမျိုးသမီး
၂၃။	မသန်စွမ်းကိုယ်စားလှယ်လောင်းဦးရေ မည်မျှကို နိုင်ငံရေးပါတီများက ရွေးချယ် ထားသနည်း?။	စုစုပေါင်း	
		အမျိုးသား	အမျိုးသမီး

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၂၄။	<p>မသန်စွမ်းမှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်များကြောင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပစ်ပယ်ခြင်း ခံရသည့် အလားအလာရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ ရှိပါသလား?</p> <p>အသေးစိတ်ဖော်ပြပါ။</p>	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၂၅။	<p>မသန်စွမ်းမှုနှင့်စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စရပ်များကြောင့် ပါတီများကအဆိုပြု ထားပြီး EMB များက ပယ်ချခဲ့သည့် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများရှိပါ သလား?</p> <p>အသေးစိတ်ဖော်ပြပါ။</p>	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၂၆။	<p>နိုင်ငံရေးပါတီများသည် မသန်စွမ်းသူ များ သွားလာနိုင်သောနေရာများ၌ မဲဆွယ်ပွဲများ ကျင်းပပါသလား?</p> <p>ကျင်းပသည်ဆိုပါက မည်သည့်ပါတီများ သည် သွားလာနိုင်သည် - နေရာများတွင် ကျင်းပသည့် မဲဆွယ်ပွဲများကို ရေးပြပါ။</p>	ကျင်းပပါသည်။	မကျင်းပပါ။
၂၇။	<p>မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီများသည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် အရေးပါသည့်မူဝါဒများကို ဆွေးနွေးရန် DPOs များနှင့် တွေ့ဆုံဖူးပါသလဲ?</p>		
၂၈။	<p>မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် မသန်စွမ်းသူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းသည့် မူဝါဒများရှိပါသလဲ?</p>		

၂၈။ (က)	မသန်စွမ်းသူများပါဝင်သည့် မူဝါဒများကို ဖော်ပြပါ။		
၂၉။	မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီများသည် မသန်စွမ်းသူများအား ပါတီ၏အခြေခံများနှင့် မူဝါဒများကိုအသိပေးရန် မသန်စွမ်းသူများအတွက် သီးသန့်သတင်းအချက်အလက်ပစ္စည်းများ ထုတ်ဝေပါသလဲ?		
၃၀။	မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသူများအား ပါတီအခြေခံများနှင့် မူဝါဒများကိုအသိပေးရန် အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသူများ သိရှိနိုင်သောပုံစံများဖြင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးပစ္စည်းများကို ထုတ်ဝေပါသလား? ထုတ်ဝေပါက နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ပါဝင်အကြောင်းအရာ/အသုံးပြုသည့် မီဒီယာ/ပုံစံကို အစဉ်လိုက်ရေးပြပါ။		
	နိုင်ငံရေးပါတီ	ပါဝင်အကြောင်းအရာ၊ မီဒီယာနှင့်ပုံစံ	
၃၁။	မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီများသည် အကြားအာရုံမသန်စွမ်းသူများအား ပါတီအခြေခံများနှင့် မူဝါဒများကိုအသိပေးရန် နားမကြားသူများ သို့မဟုတ် အကြားရုံမသန်စွမ်းသူများ သိရှိနိုင်သော စာတမ်းထိုး သို့မဟုတ် သင်္ကေတဘာသာ စကားကဲ့သို့သော ပုံစံများဖြင့် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးပစ္စည်းများကို ထုတ်ဝေပါသလား? နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ပါဝင်အကြောင်းအရာ/အသုံးပြုသည့် မီဒီယာ/ပုံစံကို အစဉ်လိုက်ရေးပြပါ။		
	နိုင်ငံရေးပါတီ	ပါဝင်အကြောင်းအရာ၊ မီဒီယာနှင့်ပုံစံ	
၃၂။	အစိုးရ၏ နိုင်ငံတော်အဆင့် အတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံထားရသော မသန်စွမ်းသူများရှိပါသလား?	အရေအတွက်	မသိပါ။

အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ
၃၃။	မည်သည့်အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ (CSOs) များသည် မသန်စွမ်းသူများ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် အားပေးထောက်ခံသနည်း?	
၃၄။	မည်သည့် CSOs များသည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် သီးသန့်ရည်ရွယ်သော နိုင်ငံသား နှင့်/သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာပညာပေးလှုပ်ရှားမှုများ လုပ်ဆောင်ပါသလဲ?	
	CSOs များနှင့် ပါဝင်အကြောင်းအရာ/အသုံးပြုသည့်မီဒီယာ/ပုံစံများ ဖော်ပြပါ။	
	အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းအမည်	ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာ၊ မီဒီယာနှင့် ပုံစံ

ရွေးကောက်ပွဲအလွန်

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ
၃၅။	နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ဒေသခံ အစိုးရအတွက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် မသန်စွမ်းသူဦးရေမည်မျှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပါသလဲ? မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီများကို ၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုပါသလဲ?	အရေအတွက်
၃၆။	ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ၏ သို့မဟုတ် ပါတီများ၏ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်နှင့်/သို့မဟုတ် ပြုမူဆက်ဆံပုံနှင့်ပတ်သက်၍ မသန်စွမ်းသူများက တိုင်ကြားမှုကြိမ်ရေမည်မျှရှိပါသနည်း?	အရေအတွက်
၃၇။	အခြားမှတ်ချက်စကားများ	

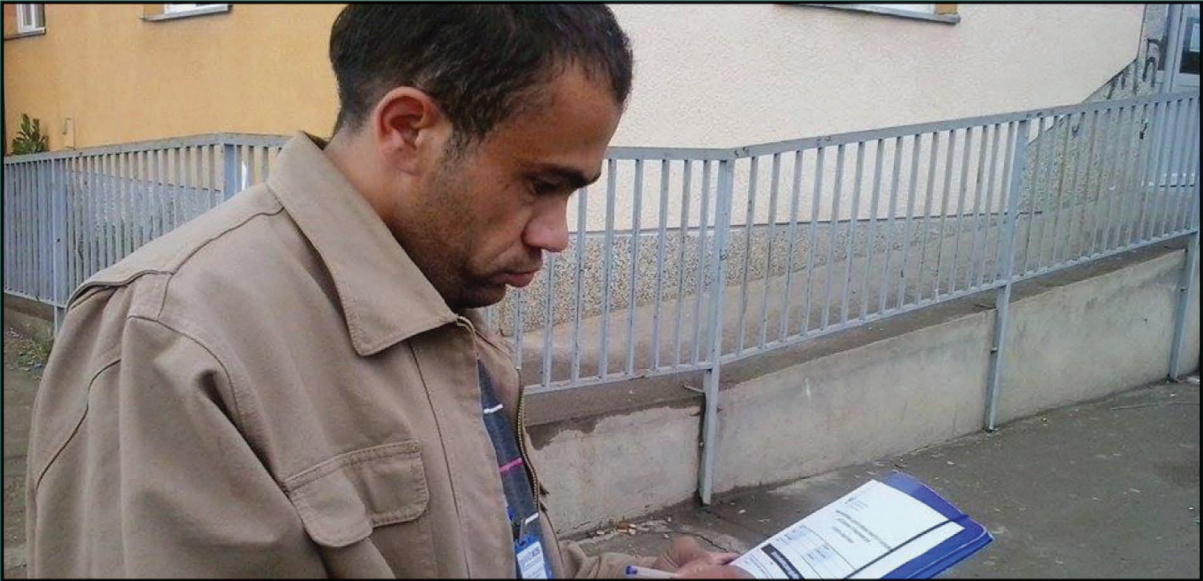
နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်များအတွက် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့် ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်း

အမည်	
ကျား/မ	
စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအမှတ်	
ဒေသ/ မဲဆန္ဒနယ်	
ရွေးကောက်ပွဲ	
ရက်စွဲ	
စောင့်ကြည့်လေ့လာသည့်အချိန်	
နိုင်ငံရေးပါတီ	

နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်များ

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁။	နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်ကို DPOs များအကြား လူသိရှင်ကြားဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသလား?	ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။	မဆောင်ရွက်ခဲ့ပါ။
၂။	ဖြစ်ရပ်အကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို မျက်မမြင်စာ၊ အသံ၊ သင်္ကေတ သို့မဟုတ် ဖတ်ရှုလွယ်သည့်စာ ကဲ့သို့သော အားလုံးအသုံးပြုနားလည်နိုင်သည့် ပုံစံများ ဖြင့် ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါသလား?	ပံ့ပိုးခဲ့သည်။	မပံ့ပိုးခဲ့ပါ။
၃။	ပွဲသို့ အားလုံးသွားလာနိုင်စေသော ပို့ဆောင်ရေး ရရှိခဲ့ပါသလား? (ပွဲစဉ်သူ များ သို့မဟုတ် အခြားသူများက ပံ့ပိုးပေးခြင်း)	ရရှိခဲ့ပါသည်။	မရရှိခဲ့ပါ။
၄။	ပွဲကျင်းပရာနေရာသည် မသန်စွမ်းသူ များ သွားလာနိုင်ရေးအတွက် အဝင်နှင့် နီးကပ်သော ကားရပ်နားရာရရှိခဲ့ပါသလား?	ရရှိခဲ့ပါသည်။	မရရှိခဲ့ပါ။
၅။	ကျင်းပရာနေရာသည် အောက်ပါအချက်များ ရှိပါသလား?		
	မသန်စွမ်းသူများအသုံးပြုနိုင်သော အိမ်သာ သို့မဟုတ် သန့်စင်ခန်းများ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	လုံလောက်သည့် ထိုင်စရာနေရာ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	ဘီးတပ်ကုလားထိုင်အသုံးပြုသူများ အတွက် အလွယ်တကူရွှေ့သွားနိုင်သော လုံလောက်သည့် နေရာအကျယ်အဝန်း?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	မြေပြင်နှင့် အထက်နှစ်ရပ်စလုံး၌ အတားအဆီးများရှင်းလင်းသည့် ခန်းမကျယ်သွားလာရာနေရာများ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	ကျင်းပသည့်ပွဲသည် လေဟာပြင်တွင် ဖြစ်ပါက ညီညာသည့် မြေမျက်နှာပြင်?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။

၆။	ဟောပြောသူဦးရေမည်မျှသည်မသန်စွမ်းသူဖြစ်သနည်း?	အရေအတွက် မသန်စွမ်းမှုပုံစံ	
၇။	ဟောပြောသူများသည် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စရပ်များအပေါ်အလေးထားခဲ့ပါသလား? ထားသည်ဆိုပါက မည်သည့်ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းခဲ့သနည်း?	ထားပါသည်။	မထားပါ။
၈။	ပရိသတ်များအကြားတွင် မသန်စွမ်းသူဦးရေမည်မျှရှိသနည်း?	ခန့်မှန်အရေအတွက်	
၉။	နားမကြားသူ၊ သို့မဟုတ် အကြားအာရုံချို့တဲ့သူများ ပါဝင်နိုင်ကြစေရန် ထိုပွဲ၌ သင်္ကေတဘာသာစကား စကားပြန် သို့မဟုတ် တိုက်ရိုက် စာတမ်းထိုးမှုများ ပါဝင်ခဲ့ပါသလား?	ပါဝင်ခဲ့သည်။	မပါဝင်ခဲ့ပါ။
၁၀။	မျက်စိမမြင်သူ သို့မဟုတ် အမြင်အာရုံချို့တဲ့သူများအတွက် မျက်မမြင် စာ သို့မဟုတ် အသံထွက်စသည့်ပုံစံများဖြင့် ပစ္စည်းများကို အသုံးပြုခဲ့ပါသလား?	အသုံးပြုခဲ့သည်။	အသုံးမပြုခဲ့ပါ။

မသန်စွမ်း LTO တစ်ဦး မဲရုံတစ်ခု၏ပြင်ပတွင် မှတ်တမ်းရေးသားနေစဉ်။ ရည်ညွှန်း - IFES

ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း- ကိုဆိုမို ဖြစ်စဉ်လေ့လာမှု

ကိုဆိုမို၏ ၁ ဒသမ ၇ သန်းသောနိုင်ငံသားများအနက် ၂၀၀,၀၀၀ နီးပါးသည် မသန်စွမ်းသူများဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။ မကြာသေးမီအတိတ်ကာလက ကိုဆိုမိုရှိမသန်စွမ်းသူများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးကို ထောက်ခံအားပေးရန် လူအများအာရုံစိုက်မှု နည်းပါးခဲ့သည်။ USAID နှင့် IFES တို့ထံမှ ကူညီပံ့ပိုးမှုများဖြင့် DiA နှင့် HandiKos တို့သည် မသန်စွမ်းမှု ပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးစီမံကိန်း (DAM) ဟုခေါ်ဆိုသော လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများ၌ မသန်စွမ်းသူများပါဝင်နိုင်ခွင့်နှင့် ပါဝင်ခြင်းများကို ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ဤအစီအစဉ်သည် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီကာလ (ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု) နှင့် ရွေးကောက်ပွဲနေ့ (ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာမှု) တို့ကိုစောင့်ကြည့်ရန် သင်တန်းပေးခြင်းခံရသည့် ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ ၃၀၀ ဦးနှင့် ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ ၂၀၀ ဦးတို့နှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

မသန်စွမ်းသူအဖွဲ့အစည်းများ (DPO) အသိုင်းအဝိုင်း၏ အရေးပါသောပူးပေါင်းပါဝင်မှုသည် ကိုဆိုမို၏ ရွေး ကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တိုးတက်ကောင်းမွန်စေရေးအတွက် အဓိကနယ်ပယ်များကို လူများအာရုံစိုက်လာစေကာ၊ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ မသန်စွမ်းသူများတက်ကြွစွာပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့်အလေ့အကျင့်သစ်များကို ဖော်ထုတ်၍ပံ့ပိုးကူညီရန် DPOs များနှင့် CSOs ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ပထမဆုံး အကြိမ်လည်းဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ DAM သည် မသန်စွမ်းသူများတိုးတက်ရေးကို လူ့အဖွဲ့အစည်း၏အခြားသောအဖွဲ့ဝင်များနှင့် တန်းတူညီမျှဖြစ်စေရန်လည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

DiA နှင့် HandiKos တို့သည် အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲများကို မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ရေး စံချိန်စံညွှန်းများဖြည့် မီစေရန်အလို့ငှာ အပြောင်းအလဲများလုပ်ဆောင်ရေးအတွက် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များပါဝင်ခဲ့သော ကာလရှည်နှင့်ကာလတို စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုမှ တွေ့ရှိချက်များကို အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ရေးသားခဲ့ပါသည်။ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဗဟိုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (CEC) တို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ကိုဆိုမို၏ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများသည် မသန်စွမ်းသူများ၏အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးပြီး CEC သည် ဆန္ဒမဲပေးမှု ကို အားလုံးပါဝင်နိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် DiA နှင့် HandiKos တို့က ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းစနစ်များသည် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရှိကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ DiA နှင့် HandiKos တို့က စီမံကိန်းအတွက် ကာလရှည်နှင့် ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုနှစ်ရပ်စလုံးကို စီစဉ်ခဲ့ပါသည်။ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး ဟောပြောပွဲများ၊ စကားရည်လှပွဲများနှင့် မြူနီစီပယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (MEC) သွားရောက်လေ့လာမှု ၄၅ ခုတို့ကို သို့သော် နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ် ၄၂၁ ခုတို့ကို စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့သည့် ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် နိုင်ငံရေးပါတီနှစ်ခု အနာဂတ်

ကိုဆိုဖို မဟာမိတ်ပါတီနှင့် Vetevendosje လှုပ်ရှားမှုပါတီ သာလျှင် မသန်စွမ်း ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို အမည်စာရင်းတင် သွင်းခဲ့ကြောင်း မှတ်သားခဲ့ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များအနက် ၂ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်းသာလျှင် မသန်စွမ်း သည့်ဆွေးနွေးဟောပြောသူများပါဝင်ခဲ့ပြီး၊ MEC သည် ၎င်းတို့၏မဲဆန္ဒနယ်များတွင် နေထိုင်လျက်ရှိကြသည့် မသန်စွမ်းသူ အရေအတွက်ကို ရှင်းလင်းစွာ မှတ်သားထားခြင်းမရှိကြောင်း DiA နှင့် HandiKos တို့က တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီ စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်များအနက် ၉၄ ရာခိုင်နှုန်းတွင် ဆင်ခြေလျှော့လျှောက်လမ်း သို့မဟုတ် ဓာတ်လှေကားများကို ထားရှိခြင်းမရှိခြင်းနှင့် မဲရုံများအနက် ၅၄ ရာခိုင်နှုန်းသာလျှင် မသန်စွမ်းသူများသွားလာနိုင်သဖြင့် မသန်စွမ်း သူများအား နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်များတွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ဆန္ဒမဲပေးရန်အခွင့်အလမ်းကို ဟန့်တားလျက်ရှိပါသည်။ မဲရုံကော် မရှင်နာ ၁၈,၈၃၂ ဦးတွင် ကော်မရှင်နာ ၆၃ ဦး သို့မဟုတ် သုညဒသမ သုညသုံးရာခိုင်နှုန်းသာလျှင် မသန်စွမ်းသူများဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ကိုဆိုဖို၏ “၅၀ လျှင် ၁ ဦး” ဥပဒေတွင် အလုပ်ရှင်များသည် ဝန်ထမ်း ၅၀ တိုင်းအတွက် အနည်းဆုံးမသန်စွမ်းသူတစ်ဦးပါဝင် စေရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း CEC သည် ဤလိုအပ်ချက်ကို ပြည့်မီခြင်းမရှိခဲ့ပေ။

မသန်စွမ်းသူများအား ပစ်မှတ်ထားသည့် မည်သည့်လူထုအခြေပြုမဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေး လှုပ်ရှားမှုများကိုမျှ ရွေးကောက်ပွဲ အာဏာပိုင်များ၏ ဒေသခံအဆင့်တွင် စီစဉ်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ CEC ၏ အဆိုအရ မဲရုံတစ်ရုံသို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျသွားလာနိုင်ခြင်းမရှိ သည့် မဲဆန္ဒရှင်များထံသို့ သွားရောက်ရန် ရွေးလျားအဖွဲ့များရနိုင်သည်ဟု သိရသည်။ သို့ရာတွင် မဲဆန္ဒရှင် ၁,၃၄၇ ဦးသာလျှင် ဤဝန်ဆောင်မှုကိုအသုံးပြုခဲ့ကြောင်းနှင့် ယင်းမှာ အများသိစေရန် ဆောင်ရွက်မှုနည်းပါးခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း စောင့်ကြည့် လေ့လာသည့်အဖွဲ့များက မှတ်သားခဲ့ကြသည်။

CEC သည် မသန်စွမ်းသူများ၊ အထူးသဖြင့် နားမကြားသူများ သို့မဟုတ် အကြားအာရုံချို့တဲ့သူများထံ မဲဆွယ်စည်းရုံးမှုများရောက် ရှိစေရေး တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့တိုင်ပင် အချို့ကြော်ငြာများတွင် သင်္ကေတဘာသာ စကားပါဝင်ခဲ့သည့်တိုင် CEC သည် မျက်မမြင်မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် မျက်မမြင်စာများဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဉာဏ်ဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများအတွက် ဖတ်ရှုလွယ်သော ပုံစံများဖြင့်လည်းကောင်း သတင်းအချက်အလက်များ ပေးခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးကာလအတွင်း မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာ ပေးရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်များလာရောက်မဲပေးမှုနည်းပါးခဲ့သည်ဟု DiA နှင့် HandiKos တို့ကဆိုခဲ့သည်။

DiA နှင့် HandiKos တို့သည် CEC၊ MECs နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအတွက် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များစွာ ပေးခဲ့ပါသည်။ အကြံပြု တိုက်တွန်းချက်အချို့သည် မသန်စွမ်းသူများ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများသတိပြုမိစေရေးနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် လှုံ့ဆော်ရန်အ လို့ငှာ ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာနှစ်ရပ်စလုံးရှိ မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးမှုကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းပါသည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ရန်အလို့ငှာ မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးမှု၊ မသန်စွမ်းသူများ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ ရွေးလျားမဲရုံအဖွဲ့များနှင့် မသန်စွမ်းသူများ အတွက် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုပိုမို တိုးတက်စေရေးများတွင် CEC သည် DPOs များနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း DiA နှင့် HandiKos တို့က မှတ်ချက်ပြုခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ပြင် အခြေခံအုတ်မြစ်များနှင့် မူဝါဒများကို DPOs များနှင့် ညှိနှိုင်း၍လုပ် ဆောင်သင့်ကြောင်း၊ မသန်စွမ်းသူများအား ပါတီများ၌ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး အားပေးတိုက်တွန်းသင့်ကြောင်းနှင့် ထိုသူများထံမှ အနည်းဆုံး ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို MECs ၏ရာထူးများအတွက် အဆိုပြုသင့် ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ အစီရင်ခံစာက မသန်စွမ်းသူများအား ၎င်းတို့ပါဝင်ခွင့်ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရနှင့်အဆက် အသွယ်ပြုရန် မသန်စွမ်းသူများအတွက်နေရာရရှိခွင့်ကိုလည်း တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။

CEC အတွက် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များအနက်တစ်ခုမှာ မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များ ပိုမိုကောင်းမွန်သော ပါဝင်ခွင့်ရရှိရန်အလို့ငှာ ၎င်းတို့မည်သည့်နေရာများတွင် နေထိုင်ကြောင်းမြေပုံရေးဆွဲခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ IFES ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် DiA နှင့် Hand- iKos တို့သည် နိုင်ငံတော်၊ မြူနီစီပယ်နှင့် ဒေသခံအဆင့်များ၌ မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ခွင့်အကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူစုဆောင်းသော အချက်အလက်ဘဏ်တစ်ခုကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ဝက်ဆိုက်သည် MECs၊ မဲရုံနေရာများ၊ ပါတီရုံးများနှင့် စည်းရုံးရေးကျင်းပရာနေရာများသို့ သွားရောက်နိုင်ရေးအတွက် သတင်းအချက်အလက်များပါဝင်ပါသည်။ ဤသတင်းအချက် အလက်သည် ရွေးကောက် ပွဲအရာရှိများအား လက်ရှိမဲရုံနေရာများကို အချိန်နှင့်အမျှပြင်ဆင်မွမ်းမံရာတွင် လမ်းညွှန်ပေးမည်ဖြစ်

သလိုပင် မဲဆန္ဒရှင်များကိုလည်း အသုံးဝင်သည့်သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးပါသည်။

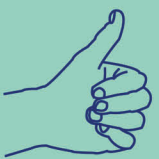
ကိုဆိုဗိုမှ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ

စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုပြီးစီးပါက အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များစုဆောင်းရန် ပါဝင်ပတ်သက်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် ရှင်းလင်းဆွေးနွေးမှုပြုပါ။

DiA နှင့် HandiKos တို့က နိုင်ငံရေးအုပ်စုများသည် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးခြင်းနှင့် မှတ်ပုံတင်ခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ DPOs များနှင့် ပိုမိုညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း အကြံပြုတိုက်တွန်းခဲ့ပါသည်။

စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတိုင်းတွင် DPOs များနှင့် မသန်စွမ်းသူတစ်ဦးချင်းစီတို့ကို ပါဝင်ပါစေ။ ဤစီမံချက်သည် မသန်စွမ်းသူ ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ ၃၀ ဦးနှင့် ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ ၂၀၀ တို့ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။

မသန်စွမ်းသူအခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါဝင်သူများ၏စွမ်းရည်များကိုတည်ဆောင်ရန် သင်တန်းများကိုအသုံးပြုပါ။ သို့မှသာ လျှင် ၎င်းတို့သည် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းကိုကျော်လွန်၍ အားပေးလှုပ်ရှားသူများ ဖြစ်လာနိုင်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား ပရောတီနာတွင် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးနေစဉ်။ ရည်ညွှန်း - DiA နှင့် HandiKos

ကာလတို ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုကို လုပ်ဆောင်ခြင်း

ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုမှ တွေ့ရှိချက်များသည် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့်နှင့် မဲရုံဝန်ထမ်းများတွင် မသန်စွမ်းသူများပါဝင်မှုများအပေါ် အလေးထားပါသည်။ မဲရုံများတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သွားလာနိုင်ခြင်းရှိမရှိ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတွင် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်ဦးရေ၊ အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ ရရှိနိုင်မှုအခြေအနေနှင့် မဲရုံဝန်ထမ်းများသည် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များအား သင့်လျော်သလိုအကူအညီပေးနိုင်ရန် သင်တန်းပေးခံခြင်းရှိမရှိ စသည့်မေးခွန်းများသည် ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတွင် ပါဝင်လေ့ရှိသည့်အချက်များဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာများသည် အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲများ၌မဲပေးသည့် နေ့အတွက်သာမက မဲဆန္ဒရှင်အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် အသေအချာရရှိစေရန် သင်တန်းပေးခြင်းနှင့် အခြားသောပစ္စည်းများဖော်ထုတ်ရန်တို့အတွက်ပါ သတင်းပေးနိုင်ပါသည်။

ကာလတို ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းနမူနာ ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း

ကိုဆိုဖိုနှင့် အင်ဒိုနီးရှားတို့တွင် IFES ကအသုံးပြုခဲ့သည့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများအပေါ်အခြေခံ၍ ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် ဤကာလတို ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် အားလုံးပါဝင်ခွင့်ကိုအဆုံးအဖြတ်ပေးရန် ပစ်မှတ်ထားသည့်မေးခွန်းများကို မေးမြန်းပါသည်။ ယင်းသည် အသုံးပြုသည့်ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနေရာများနှင့် မဲရုံဝန်ထမ်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲသတင်းအချက်အလက်များပေးခြင်းအပါအဝင် မသန်စွမ်းသူများအား ပံ့ပိုးကူညီရေးအတွက် သင်တန်းရရှိထားခြင်းရှိမရှိတို့အပေါ်တွင် အလေးထားပါသည်။ ဤမေးမြန်းရမည့်စာရင်းသည် ဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မဲရုံများသွားလာဝင်ထွက်နိုင်ရေးအတွက် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ကသတ်မှတ်ထားသည့် မဲပေးခြင်းမူဝါဒများစသည့် ဥပမာများကဲ့သို့သော ပစ်မှတ်ထားသည့်မေးခွန်းများကို အကြောင်းအရာအခြေအနေအလျောက် ပြန်လည်ပြင်ဆင်မွမ်းမံသင့်ပါသည်။ မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုသည် မဲရုံတစ်ခုချင်းစီအလိုက် အသုံးပြုသင့်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် အခြားမဲရုံများသို့ဆက်လက်သွားရောက်သည်နှင့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းစာရွက်များကို ထပ်မံအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်များအတွက် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့် ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်း

အမည်	
ကျား/မ	
စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအမှတ်	
ရက်စွဲ	
ဒေသ/ မြို့နယ်	
ရွေးကောက်ပွဲ	
မဲပေးရာဌာနအမှတ်	
မဲရုံအမှတ်	

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် မဲပေးရာဌာနသို့ သွားရောက်နိုင်မှု

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁။	မဲရုံသည် မြေညီထပ်တွင်ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၁။ (က)	မဲရုံသည် မြေညီထပ်တွင်မရှိပါက စက်လှေကား သို့မဟုတ် ဓာတ်လှေ ကားတစ်ခုရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၂။	မဲရုံတွင်းသို့ဝင်ရန် လှေကားထစ်မည်မျှရှိသနည်း?	သုည	အရေအတွက်
၂။ (က)	မဲရုံတွင်းသို့ဝင်ရန် လှေကားထစ်များရှိပါက မသန်စွမ်းသူများ အသုံးပြုရန် ဆင်ခြေလျှောတစ်ခုရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၃။	မဲပေးရာဌာနတွင် အောက်ပါတို့ရှိပါသလား ?		
	မသန်စွမ်းသူများအသုံးပြုနိုင်သော အိမ်သာ သို့မဟုတ် သန့်စင်ခန်းများ ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	လုံလောက်သည့် ထိုင်စရာနေရာ ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	ဘီးတပ်ကုလားထိုင်အသုံးပြုသူများ အတွက် အလွယ်တကူရွှေ့သွားနိုင်သော လုံလောက်သည့် နေရာအကျယ်အဝန်း?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	မြေပြင်နှင့် အထက်နှစ်ရပ်စလုံး၌ အတားအဆီးများရှင်းလင်းသည့် ခန်းမ ကျယ်သွားလာရာနေရာများ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	အတားအဆီးများ ရှင်းလင်းသည့် မဲပေးရာနေရာ ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
	ကျယ်ဝန်းသော ဝင်ပေါက်ထွက်ပေါက်များ ?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၄။	ပွဲကျင်းပရာနေရာသည် မသန်စွမ်းသူများ သွားလာနိုင်ရေးအတွက် အဝင်နှင့် နီးကပ်သော ကားရပ်နားရာရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၅။	ပွဲကျင်းပရာနေရာသည် မသန်စွမ်းသူများ သွားလာနိုင်ရေးအတွက် အဝင်နှင့် နီးကပ်သော ကားရပ်နားရာရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၆။	ကားရပ်နားရာနေရာမှ အဆောက်အဦးဝင်ပေါက်အထိ သွားလာနိုင်သောလမ်းကြောင်းတစ်ခုရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၇။	မဲပေးရာနေရာသို့ မသန်စွမ်းသူများ သွားလာနိုင်ခြင်းကို တားဆီးဟန့်တားနိုင်သော အတားအဆီးများ ကင်းသည့် လမ်းကြောင်းများ ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၈။	မသန်စွမ်းသူများအား အကူအညီပေးရန် မဲရုံတွင် စာပွဲတစ်လုံး ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၉။	မသန်စွမ်းပုံပေါက်သော မဲရုံဝန်ထမ်းများရှိပါသလား? ရှိသည်ဆိုပါက မည်သည့်မသန်စွမ်းမှုပုံစံမျိုး ရှိကြသနည်း။	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၁၀။	မဲရုံဝန်ထမ်းများကို မသန်စွမ်းသူများအား အကူအညီ ပေးရန် သင်တန်းပေးထားပါသလား? (မေးခွန်းကို မဲရုံဝန်ထမ်းအား မေးသင့်သည်)	ပေးထားပါသည်။	မပေးထားပါ။
၁၁။	မသန်စွမ်းသူများအား ဆန္ဒမဲပေးရန် ၎င်းတို့စိတ်တိုင်း ကျရွေးချယ်ထားသည့် လူတစ်ဦး၏အကူအညီရယူခွင့် ပြုခဲ့ပါသလား? မပြုခဲ့ပါက အသေးစိတ်ဖော်ပြပါ။	ပြုခဲ့ပါသည်။	မပြုခဲ့ပါ။
၁၂။	အကူဖြစ်သူ သို့မဟုတ် မဲရုံဝန်ထမ်းသည် မသန်စွမ်းသူအား ခြိမ်းခြောက်ခြင်း သို့မဟုတ် လွန်လွန်ကဲကဲ လွှမ်းမိုးခြင်းများပြုခဲ့ပါသလား? ပြုခဲ့သည်ဆိုပါက အဖြစ်အပျက်တစ်ခုချင်းစီကို ဖော်ပြပါ။ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။	ပြုခဲ့ပါသည်။	မပြုခဲ့ပါ။

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁၃။	စုစုပေါင်း မဲဆန္ဒရှင်မည်မျှ အကူအညီရရှိခဲ့သနည်း? အမျိုးသမီးဦးရေ မည်မျှရှိသနည်း?	စုစုပေါင်း	အမျိုးသမီး
၁၄။	က။ မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးများ၏ အကူဖြစ်သူဦးရေ မည်မျှသည် အမျိုးသမီးများဖြစ်သနည်း? ခ။ မသန်စွမ်းအမျိုးသားများ၏ အကူဖြစ်သူဦးရေ မည်မျှသည် အမျိုး သမီးများဖြစ်သနည်း?	က။	ခ။

မသန်စွမ်းမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိသူများကို ပစ်မှတ်ထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်မေးခွန်းများ

အမြင်အာရုံ မသန်စွမ်းသူများ

၁၅။	မဲရုံတွင် မျက်မမြင်စာ သို့မဟုတ် အသံဖိုဖြင့် မဲပေးမှု လမ်းညွှန်တစ်ခုရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၁၆။	မဲရုံတွင် စာလုံးကြီးဖြင့်ရေးထားသော မဲပေးမှု လမ်းညွှန်တစ်ခု ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၁၇။	မဲလက်မှတ်များကို ဖတ်ရှုရန်အတွက် မှန်ဘီလူးများ သို့မဟုတ် မှန်ဘီလူးပြားများ ပေးထားပါသလား?	ပေးထားပါသည်။	မပေးထားပါ။
၁၈။	လက်ဖြင့်စမ်း၍ သိရှိနိုင်သည့် မဲလက်မှတ်လမ်းညွှန်များ သို့မဟုတ် မဲပေးရမည့်လမ်းညွှန်များ ပေးထားပါသလား?	ပေးထားပါသည်။	မပေးထားပါ။
၁၉။	မဲပေးသည့်နေရာတွင် လုံလောက်သည့်အလင်းရောင် ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။

ကိုယ်ကာယမသန်စွမ်းမှု

၂၀။	မဲပေးခန်းအတွင်းရှိ စာရေးရမည့်နေရာသည် မသန်စွမ်း သူအားလုံး အသုံးပြုနိုင်သည့် အနိမ့်အမြင့်ရှိသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
၂၁။	အထောက်အကူပြုပစ္စည်းအသုံးပြုသည့် မဲဆန္ဒရှင်များ ဆန္ဒမဲပေးရန် မဲပေးခန်းအတွင်းသို့ဝင်ထွက်ရမည့်နေ ရာအကျယ်အဝန်း လုံလောက်ပါသလား?	လုံလောက်ပါသည်။	မလုံလောက်ပါ။
၂၂။	မသန်စွမ်းသူများ ၎င်းတို့၏မဲလက်မှတ်များ မဲပုံးအတွင်း ထည့်နိုင်ပါသလား?	ထည့်နိုင်ပါသည်။	မထည့်နိုင်ပါ။
၂၃။	ကိုင်တွယ်ကြီးမားသော ဘောပင်များ သို့မဟုတ် အခြားဆန္ဒမဲပေး သည့်နည်းလမ်းများကဲ့သို့သော လက်ပိုင်းဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်မှုရှိရန် လိုအပ်သည့် ကိစ္စများတွင် အကူအညီဖြစ်စေမည့် အထောက်အကူ ပြုပစ္စည်းများ ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
အကြားအာရုံ မသန်စွမ်းမှု			
၂၄။	မဲရုံဝန်ထမ်းများသည် နားမကြားသူများကို အကူအညီဖြစ်စေမည့် ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုပါသလား? ဥပမာအားဖြင့် သင်္ကေတဘာသာစကား သို့မဟုတ် ရေးသားပြခြင်း။	အသုံးပြုပါသည်။	အသုံးမပြုပါ။
၂၅။	နားလေးသည်မဲဆန္ဒရှင်များအား မဲပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ အကြောင်းကို အသိပေးရန် မဲရုံဝန်ထမ်းများသည် စကားကို ဖြည်းဖြည်းနှင့် ရှင်းလင်းဖိသစ္စာပြောကြပါသလား?	ပြောပါသည်။	မပြောပါ။
၂၆။	နားမကြားသူများကို မဲရုံဝန်ထမ်းများနှင့် ဆက်သွယ် ပြောဆိုရာတွင် အကူအညီပေးရန် သင်္ကေတဘာသာစကားတတ်ကျွမ်းသူ များ ရှိပါသလား?	ရှိပါသည်။	မရှိပါ။
ဉာဏဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းမှု			
၂၇။	ဉာဏဆိုင်ရာမသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များသည် မဲလက်မှတ်ပေါ်ရှိ စကားလုံးများကို နားလည်ရန် အခက်အခဲရှိပုံရပါသလား?	အခက်အခဲရှိပုံ ရပါသည်။	အခက်အခဲရှိပုံ မရပါ။
၂၈။	ဉာဏဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများသည် မည်သို့မဲပေးရမည်ဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မသေချာပုံရပါသလား?	မသေချာပုံရပါ သည်။	မသေချာပုံမရပါ။
၂၉။	လူမှုဆိုင်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းသူများသည် ၎င်းတို့မဲ ပေးရမည့် အလှည့်စောင့်ဆိုင်ရန် တိတ်ဆိတ်သည့်နေ ရာတစ်ခု ပေးခြင်း ခံရပါသလား?	ပေးခံရပါသည်။	မပေးခံရပါ။
၃၀။	ဉာဏဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာမသန် စွမ်းသူများအား ၎င်းတို့၏မသန်စွမ်းမှုကြောင့် မဲပေးခွင့် ငြင်းပယ်ခံရပါသလား? မှတ်ချက်ပေးပါ-	ငြင်းပယ်ခံရသည်။	မငြင်းပယ်ခံရပါ။
၃၁။	မဲလက်မှတ်သည် ဉာဏမသန်စွမ်းသူတစ်ဦးအတွက် ဖတ်ရှုနားလည် လွယ်ပါသလား? ဥပမာအားဖြင့် မဲလက်မှတ်တွင် ကိုယ်စား လှယ်လောင်း၏ဓာတ်ပုံများ သို့မဟုတ် ပါတီအသီးသီး၏ပုံများ ထည့်ထားပါသလား? မှတ်ချက်ပေးပါ-	လွယ်ပါသည်။	မလွယ်ပါ။

အခြား	
၃၂။	အောက်ပါကွက်လပ်နေရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အခြားမှတ်ချက်များကိုပေးပါ။

နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်များအတွက် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခွင့် ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်း

အမည်	
ကျား/မ	
စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအမှတ်	
ရက်စွဲ	
မေးမြန်းခံရသူ၏ ကျား/မ	
မြို့နယ်နိမိတ်	
ရွေးကောက်ပွဲ	
မဲဆန္ဒနယ်အမှတ်	
မဲရုံအမှတ်	
မေးမြန်းခံရသူ၏ မသန်စွမ်းမှုပုံစံ	

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် မဲဆန္ဒရှင်စစ်တမ်းမေးခွန်း

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁။	ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများသည် သင်၏မသန်စွမ်းမှုကို သတိပြုမိပါသလား၊ သို့မဟုတ် မှတ်ပုံတင်လုပ်ငန်းစဉ်၌ နေရာချစီမံမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ သင်၏တောင်းဆိုမှုကို အသိအမှတ်ပြုကြပါသလား?	သတိပြုမိပါသည်။	သတိမပြုမိပါ။
၂။	မဲရုံ၌ ခြိမ်းခြောက်ခြင်းခံရသည်ဟု သင်ခံစားခဲ့ရပါသလား?	ခံစားခဲ့ရပါသည်။	မခံစားခဲ့ရပါ။
၃။	သင့်တွင် အကူတစ်ယောက်ရှိခဲ့ပါက ထိုသူကို သင့်စိတ်ကြိုက် ရွေးချယ်နိုင်ခဲ့ပါသလား?	ရွေးချယ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။	မရွေးချယ်နိုင်ခဲ့ပါ။
၄။	မဲလက်မှတ်သည် သင့်အတွက် နားလည်ရလွယ်ကူခဲ့ပါသလား?	လွယ်ပါသည်။	မလွယ်ကူပါ။
၅။	မဲပေးရန် သင့်အတွက် အချိန်လုံလောက်ခဲ့ပါသလား?	လုံလောက်ခဲ့ပါသည်။	မလုံလောက်ခဲ့ပါ။
၆။	ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ပတ်သက်၍ လုံလောက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ သင်ရခဲ့ပါသလား?	ရခဲ့ပါသည်။	မရခဲ့ပါ။
၇။	သင့်အတွက် မဲလက်မှတ်တွင် အမှတ်အသားပြုရန် လွယ်ကူခဲ့ပါသလား?	လွယ်ကူပါသည်။	မလွယ်ကူပါ။

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၈။	မဲပေးခန်း၌ မည်သည့်အခက်အခဲမျှမရှိပဲ သင်မဲပေးနိုင် ခဲ့ပါသလား?	ပေးနိုင်ခဲ့သည်။	မပေးနိုင်ခဲ့ပါ။
၉။	မဲလက်မှတ်ကို မဲပုံးအတွင်းမည်သို့ထည့်ရမည်ဆိုသည်ကို သင်နားလည်ခဲ့ပါသလား?	နားလည်ပါသည်။	နာမလည်ပါ။
၁၀။	မဲလက်မှတ်ပေါ်မှရုပ်ပုံများအား မည်သူမည်ဝါဖြစ်ကြ သည်ကို သိရှိရန် သင့်အတွက်အခက်အခဲရှိခဲ့ပါသလား?	ရှိခဲ့သည်။	မရှိခဲ့ပါ။
၁၁။	မဲထည့်သည့်အခါ သင်သည် ရုပ်ပုံ၊ စာ သို့မဟုတ် ကိန်းဂဏန်းများ အပေါ်အခြေခံ၍ ရွေးချယ်ခဲ့ပါသလား?	ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။	မရွေးချယ်ခဲ့ပါ။
၁၂။	မဲရုံတွင် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ သင်မည်သို့ထင်မြင်သနည်း?		
၁၃။	အားလုံးပါဝင်နိုင်သောရွေးကောက်ပွဲများနှင့်ပတ်သက်၍ ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တစ်ခုကကျင်းပသော မဲဆန္ဒရှင် အသိပညာပေးသင်တန်းတစ်ခုကို သင် တက်ခဲ့ဖူးပါသလား? တက်ခဲ့ဖူးပါက ထိုသင်တန်းမှ မည်သည့်သတင်းအချက်အလက်များ သင်ရခဲ့ပါသလဲ?	တက်ခဲ့ဖူးပါသည်။	မတက်ခဲ့ဘူးပါ။
၁၄။	အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သည့်သတင်းအချက်အလက်မျိုးကို သင်ရရှိခဲ့ပါသလဲ? ထိုသတင်းအချက်အလက်ကို သင်မည်သို့ရရှိခဲ့ပါသလဲ?		
၁၅။	သတင်းမီဒီယာများသည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် လုံလောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာသတင်းအချက် အလက်များပေးသည်ဟု သင်ထင်ပါသလား?	ထင်ပါသည်။	မထင်ပါ။
၁၆။	နိုင်ငံရေးပါတီများသည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် လုံလောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာသတင်းအချက် အလက်များပေးသည်ဟု သင်ထင်ပါသလား?	ထင်ပါသည်။	မထင်ပါ။

စဉ်	မေးခွန်း	အဖြေ	
၁၇။	<p>မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းတွင်မပါဝင်သော သင်၏ မသန်စွမ်းသော မိတ်ဆွေများ၊ မိသားစုဝင်များ သို့မဟုတ် ဆွေးမျိုးသား ချင်းများရှိကြောင်း သတိပြုမိပါသလား?</p> <p>သတိပြုမိပါက ထိုသူများကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် မဲစာရင်းတွင် မထည့်ကြောင်း သင်သိပါသလား? ရှင်းပြပြောဆိုပါ။</p>	သတိပြုမိပါသည်။	သတိမပြုမိပါ။
၁၈။	မသန်စွမ်းသူများပိုမိုပါဝင်ကြစေရန် ရွေးကောက်ပွဲများကို မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု သင်ထင်ပါသနည်း?		

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဟေတီနိုင်ငံရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား တွေ့ရစဉ် - IFES

ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း ဟေတီနိုင်ငံဖြစ်စဉ်လေ့လာမှု

မသန်စွမ်းဟေတီနိုင်ငံသားများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မည်သည့်အချိန်၊ မည်သည့်နေရာနှင့် မည်သို့မည်ပုံ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည်ဆိုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်များမရရှိနိုင်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းမှ ချန်လှပ်ခံရခြင်းများသည် အထူးအဆန်းမဟုတ်ပေ။ ရလဒ်အနေဖြင့် မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများသည် ဟေတီနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးလောကမှ မဖြစ်မနေတားမြစ်ခံရခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အားလုံးရွေးကောက်ပွဲပါဝင်နိုင်စေရေး မြှင့်တင်ရန် IFES သည် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲများ၌ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများစွာ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၉ ရက်နေ့တွင်ကျင်းပခဲ့သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများအတွင်း မသန်စွမ်းသည့်ဟေတီနိုင်ငံသား/သူ ၃၀ ဦးပါဝင်သည့် ရှေ့ပြေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် ပေါက်အော့ပရင့်စ်မြို့တစ်ဝန်းရှိ မဲရုံ ၁၅ ရုံတို့တွင် ဟေတီနိုင်ငံ၏ပထမဆုံးသောရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ယာယီရွေးကောက်ပွဲကောင်စီ (Conseil Electoral Provisoire, သို့မဟုတ် CEP) ၏ မဲရုံများအဖြစ်ရွေးချယ်ထားသည့် စာသင်ကျောင်းများနှင့် ဈေးနေရာများသို့သွားရောက်၍ မည်သို့မည်ပုံ မသန်စွမ်းသူများအတွက် အားလုံးပါဝင်နိုင်ပြီးအားလုံးကိုထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်သည့် မဲပေးခြင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြစ်ခဲ့သည်ဆိုခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ရန်စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံ၏ဥပဒေပြုရေးနှင့် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပသည့်အခါ နောက်ဆက်တွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး၊ ယင်းကာလအတွင်း ရှေ့ပြေးစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုကို တစ်နိုင်ငံလုံးမှမြို့မြို့ခြောက်မြို့အထိ တိုးချဲ့ခဲ့သည်။

မသန်စွမ်းသူများပေါင်းစည်းပါဝင်ရေးအတွက် ဟေတီနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးရုံး (Bureau du Secrétaire d'Etat à l'Intégration des Personnes Handicapées, သို့မဟုတ် BSEIPH)၊ IFES နှင့် USAID တို့၏ အကူအညီ များနှင့်အတူ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့သုံးဖွဲ့စုလုံးမှ ပါဝင်သူများသည် ဆူညီသံများနှင့် လူအုပ်များကြားမှ မဲဆန္ဒရှင်များအား CEP ဝန်ထမ်းများက ဝန်ဆောင်မှုပေးလျက် ရှိသည်ကို စောင့်ကြည့်ခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းတို့သည် မသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ဝန်ထမ်းများဦးရေမည်မျှရှိကြောင်း စောင့်ကြည့်ခဲ့ကာ၊ လှေကားထစ်များမညီညာခြင်း၊ အနောက်အယုတ်ကင်းမှုနည်းပါးသည့် မီးရောင်မှိန်သောမဲပေးခန်းများနှင့် အချို့မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် မြင့်လွန်းသည့်နေရာတွင်ရှိသော မဲပုံများကဲ့သို့သော ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည့် ပြဿနာများကိုလည်း စောင့်ကြည့်လျက် မဲရုံများ၏ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ

“[အားလုံးပါဝင်လိုမရနိုင်တဲ့ မဲရုံတွေ] အကြောင်းကြားသိရဖို့နဲ့ အဲဒီအကြောင်းပြောပြခံရဖို့က ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကိုယ့်ဟာကိုယ်သိမြင်ဖို့ကလည်း အခြားကိစ္စတစ်ခုပါ။”

-Luckner Médélus
ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ

ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများကိုလည်း မှတ်သားခဲ့ကြပါသည်။ မှတ်ချက်များကို ဟေတီပြင်သစ်ဘာသာစကား (Haitian Creole) ဖြင့်ရှိသော စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုတွင် ရေးသားခဲ့သည်။ ယင်း Haitian Creole သည် ဟေတီနှင့် ပတ်သက်သည့်အကြောင်းအရာများသို့ လိုက်လျောညီထွေရှိစေရန် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား အကူအညီပေးခဲ့ပါသည်။

ပေါ့တအော့ပရင့်စ်တွင် ပထမဆုံးစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုအပြီး ကျင်းပခဲ့သည့်ရှင်းလင်းဆွေးနွေးမှုတစ်ခုတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြသူများက မညီညာသည့်ကြမ်းပြင်များနှင့် ဆင်ခြေလျှော့များလုပ်ပေးမထားမှု၊ မသန်စွမ်းသူများစွာအတွက် ဘေးကင်းစွာသွားလာနိုင်ခြင်း မရှိခြင်းများကဲ့သို့သော ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာပါဝင်သွားရောက်နိုင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်းသော အခက်အခဲများကို မှတ်ချက်စကားများပြောဆို လျက် ၎င်းတို့သွားရောက်ခဲ့သည့် မဲပေးရာနေရာများ၏ သွားလာနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အခြေအနေအပြည့်အစုံကို မြင်သိရခြင်းကို အံ့အားသင့်မိကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ အခြားအရေးပါသည့်ပြဿနာများတွင် အားလုံးအတွက်အသုံးပြုရအဆင် မပြေနိုင်သည့် မဲပေးပစ္စည်းများနှင့် မသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်များ လာရောက်မဲပေးမှုနည်းပါးခြင်းတို့ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဤအခက်အခဲများ ကို နိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိအခြားသောမြို့ကြီးများတွင်လည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ဒုတိယစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုအပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်စေရေး အတွက် ပဏာမအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များတွင် မှတ်သားခဲ့ပါသည်။

၎င်းတို့၏အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များတွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးမှ မဲလက်မှတ်များအထိ ရွေးကောက်ပွဲပစ္စည်းများကို အားလုံးပိုမိုအသုံးပြုနိုင်ရေးအတွက်လိုအပ်ချက်၊ မျက်မမြင်စာနှင့် သင်္ကေတဘာသာစကားတို့ကဲ့ သို့သော ဖောဋ္ဌဗဟိုဆိုင်ရာပုံစံများ သို့မဟုတ် အသံဖိုင်များဖြင့် သတင်းအချက် အလက်များကို ပံ့ပိုးပေးရေးအတွက် အားပေး တိုက်တွန်းမှုများတွင် အလေးထားခဲ့ပါသည်။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံများနှင့် ပစ္စည်းများဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအပြင် မဲဆန္ဒရှင်များစွာအတိုက် ဘေးကင်း၍အားလုံးသွားလာနိုင်သော ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးသည်လည်း လေးနက်သည့်အခက်ခဲ တစ်ခုဖြစ်လိမ့်မည်ဟု စောင့်ကြည့် လေ့လာသူများက မှတ်သားခဲ့ကြသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများက CEP နှင့် ဟေတီအစိုးရ ၏အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများအား မဲရုံနေရာများရွေးချယ်မှုကို နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး၏ အားလုံးပါဝင်နိုင်ရေးအတွက် အရေးပါသည့်အချက်တစ်ခုအဖြစ် စတင်ကိုင်တွယ်ဆောင်ဖြေရှင်းရန် တိုက်တွန်းခဲ့ပါသည်။ အရေးတကြီးပင် စောင့်ကြည့်လေ့ လာသူများသည် အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်နိုင်ခွင့် ပိုမိုတိုးတက်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ CEP၊ BSEIPH နှင့် DPOs များအကြား ပိုမို ကြီးမာကျယ်ပြန့်သော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများရှိရမည်ဖြစ်ကြောင်း အကြံပြု တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

ဩဂုတ်လတွင် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်အပေါ် တုံ့ပြန်အကြံပေးမှုများလက်ခံရရှိအပြီး CEP သည် ရွေးကောက်ပွဲ ပါဝင်ခြင်းနှင့်ပါဝင် ခွင့်များ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ခြေလှမ်းအချို့ကိုစတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၎င်းတို့၏မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးပစ္စည်း များတွင် မသန်စွမ်းသူများ၏စာတံပုံများကို ရောနှောထည့်သွင်းလာခြင်း၊ မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများပါဝင်ရေး အတွက် ၎င်းတို့၏အားပေးမှုများကိုပြန်လည်ဖော်ပြသည့် အသိပေးကြေညာချက်များ ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် မသန်စွမ်းသူများ၏လိုအပ် ချက်များကိုစိတ်တွင်ထည့်သွင်းထားရန် ၎င်းတို့၏ဝန်ထမ်းများအား တိုက်တွန်းမှာကြားခြင်းများ ပြုလာခဲ့ပါသည်။

ဟေတီနိုင်ငံမှ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ

ဖြစ်နိုင်လျှင် လမ်းညွှန်လက်စွဲများကို ဒေသခံပတ်ဝန်းကျင်များနှင့် လိုက်ဖက်ညီစေရန်ဆောင်ရွက်ပါ။
ပထမဆုံးစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုမတိုင်မီ ဒေသခံမသန်စွမ်းမှု အခွင့်အရေးကိုယ်စားလှယ်များသည် အဆိုပြုထားသည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးမေးမြန်းရမည့်စာရင်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခဲ့ကာ ဟေတီနိုင်ငံ၏အခြေအနေနှင့် လိုက်ဖက်ညီစေရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ မေးမြန်းရမည့်စာရင်းကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးသမားများအားလုံး အသုံးပြုရလွယ်ကူစေရေးအတွက် ပြင်သစ်ဘာသာစကားနှင့် ဟေတီပြင်သစ်ဘာသာစကားနှစ်မျိုးစလုံးသို့ ဘာသာပြန်ပေးခဲ့သည်။

စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များအကြား ခိုင်မာသောဆက်သွယ်ရေးရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပါ။
စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအလွန်ကာလသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးသမားများအတွက် ၎င်းတို့လေ့လာထားသည်များအပေါ် ဆင်ခြင်ရန်၊ မြို့တော်နှင့်နိုင်ငံ၏မတူညီသောအခြားဒေသများမှ ၎င်းတို့နှင့်အပြိုင်အဆိုင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့်ချိတ်ဆက်ရန်နှင့်

ဤဒေသတွင်အနာဂတ်လုပ်ငန်းများကို မည်သို့ပံ့ပိုးကူညီရမည်ဆိုခြင်းနှင့်စပ် လျဉ်း၍အကြံဉာဏ်များထုတ်ရန် အရေးကြီးပါ သည်။

ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုကို လိုက်ဖက်ညီစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

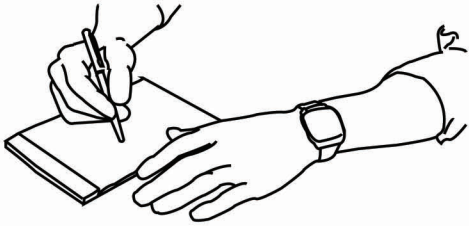
ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း

ဤအပိုင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းတစ်ခုကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အသုံးပြု လျက်ရှိသည့် ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် လိုက်ဖက်ညီစေရန် အလေ့အကျင့် ကောင်းများပါဝင်ပါ သည်။ ယင်းသည် လိုက်ဖက်ညီစေရန်လုပ်ဆောင်ရေးအတွက် အခြေခံတစ်ခုအဖြစ်အသုံးပြုမည့် သတင်းအချက်အလက် များကိုရယူစုဆောင်းရန် ညွှန်ကြားချက်များကို ပေးပါသည်။ အောက်ပါဇယားတွင် နိုင်ငံ၏ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများအပေါ်တွင်အခြေခံ၍ ပြင်ဆင်မွမ်းမံရမည့် နမူနာမေးခွန်းများ ပါဝင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခုတွင် ပါဝင်ရေးဆိုင်ရာ ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်သည့်အစီရင်ခံစာတစ်ခုရေးသားရန် DPOs များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်သည့်အခြားအဖွဲ့အစည်းများသည် ဒေသခံအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီစေရန် အသုံးပြုလျက်ရှိသော မေးမြန်းရမည့်စာရင်းကိုလိုက်လျောညီထွေပြင်ဆင်ခြင်းအားဖြင့် စတင်သင့်ပါသည်။ အောက်ပါစာတမ်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲပိုင်ခွင့်မေးခွန်းများကို အခြေအနေနှင့်လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန်မည်သို့လုပ် ဆောင်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရေးအတွက် လမ်းညွှန်ပေးပါသည်။

- နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
- မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဥပဒေများ (ရံဖန်ရံခါ မသန်စွမ်းမှုဥပဒေတစ်ရပ်ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။)
- ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ ဥပဒေ (ရံဖန်ရံခါ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေတစ်ရပ်ဟု ခေါ်တွင်သည်။)
- နိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့(EMB) ၏ မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
- (အကယ်၍ရှိခဲ့ပါက) EMB မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ရေး မဟာဗျူဟာ
- မဲရုံဝန်ထမ်းသင်တန်းစာရွက်စာတမ်းများ
- နိုင်ငံသားနှင့် မဲဆန္ဒရှင်ပညာပေး စာရွက်စာတမ်းများ

မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ရေးဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များပါရှိသော အထက်ပါစာအုပ်စာတမ်းများတွင် ထင်ရှားပြအပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်၏ မတူညီသောအစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုးအကြောင်း မေးခွန်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။ မသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်များ မှတ်ပုံတင်ရေး၊ ဆန္ဒမဲပေးသည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင် ရာအရာရှိများအဖြစ် ပါဝင်ခြင်းများနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဤမေးခွန်းများသည် မသန်စွမ်းသူများအား လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးတွင်ပါဝင်ရေးအတွက် လစ်ဟာမှုများကိုဆုံး ဖြတ်ရာတွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား အကူအညီပေးပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ၌ အမျိုးသားဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများသည် CRPD နှင့်သဟာဏတဖြစ်ခြင်းမရှိကြပေ။ ဤအခြေအနေများတွင် အကယ်၍သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသည် သဘောတူညီမှုတွင် လက်မှတ်ထိုးထားပါက မည်သည့်အမျိုးသားဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများသည် CRPD နှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိကြောင်းကို မှတ်သားသင့်ပါ သည်။ ကာလရှည်နှင့်ကာလတို စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုအတွက် နမူနာမေးခွန်းများကို ဒေသခံမူဘောင်များနှင့် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်စေ ရန် မေးခွန်းများကိုမည်သို့ပြင်ဆင်ရမည်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များနှင့်အတူ အောက်တွင် ရရှိနိုင်ပါသည်။

	ရှင်းလင်းပြဆိုသော မေးခွန်းများ	အခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီစေရမည့် အရာ
ရွေးကောက်ပွဲနေ့	<p>မဲရုံများသည် လှေကားထစ်များမပါဝင်သည့် အဝင်ဝရှိခြင်းနှင့်အတူ မြေညီထပ်ပေါ်ရှိ နေရာကဲ့သို့သော မသန်စွမ်းသူများအတွက် ဝင်ထွက် သွားလာနိုင်သည့်နေရာဖြစ်ပါသလား?</p> <p>မသန်စွမ်းသူများသည် ဆန္ဒမဲပေးရန် ဦးစားပေးခြင်းခံရပါသလား?</p>	<p>တံခါးအကျယ်၊ လှေကားထစ်များ၏အမြင့် စသည်တို့ကဲ့သို့သော ဥပဒေရေးရာလိုအပ်ချက် များ သို့မဟုတ် EMB လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ။</p>
	<p>မဲရုံဝန်ထမ်းများသည် မသန်စွမ်းသူများကို အကူအညီပေးရန် အဆင် သင့်ရှိခဲ့ကြသလား?</p> <p>မသန်စွမ်းသူများအားအကူအညီပေးရန် မဲရုံတွင် အကူအညီပေးသည့် စားပွဲတစ်လုံး ရှိပါသလား?</p>	<p>မဲရုံဝန်ထမ်းများကို မျက်မမြင်မဲဆန္ဒရှင်များအား လမ်းညွှန်ပေးခွင့်စသည်တို့ကဲ့သို့သော မသန်စွမ်း သူများအား အကူအညီပေးရေး အတွက် တိကျသည့်ပြဌာန်းချက်များ။</p>
	<p>အကြားအာရုံမသန်စွမ်းသူများအား သင်္ကေတ ဘာသာစကား၊ ပုခုံးကို အသာအယာလက်ဖြင့် တို့ထိ၍ စကားပြောဆိုခြင်းနှင့် စာဖြင့်ချရေး ပြခြင်းကဲ့သို့သော အကူအညီဖြစ်စေ မည့် နှုတ်ဖြင့်ပြောဆိုခြင်းမဟုတ် သည့် ဆက်သွယ် ရေးများကို မဲရုံဝန်ထမ်းများက ပေးပါသလား?</p>	<p>မဲရုံတစ်ခုချင်းစီ၌ သင်္ကေတဘာသာစကားပြန် တိကျသည့်အရေးအတွက်တစ်ခု ထားရှိခြင်းနှင့် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များကို မည်သို့ကူညီပံ့ပိုးရ မည်ဆိုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း များထားရှိခြင်း လိုအပ်ချက်များ</p>
	<p>မဲဆန္ဒရှင်များသည် ၎င်းတို့စိတ် ကြိုက် အကူတစ်ဦးကိုရွေးချယ်ခွင့်ရှိသလား?</p>	<p>မသန်စွမ်းသူတစ်ဦးကို အကူအညီ သို့မဟုတ် လမ်းညွှန်မည့်သူများအတွက် ပုံစံတစ်ခုကိုဖြည့် ရန်လိုအပ်မည့် ဥပဒေများနှင့် နည်းဥပဒေများ</p>
	<p>အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသူများ လွတ်လပ်စွာနှင့် လျှို့ဝှက်စွာမဲပေး ရန် လက်ဖြင့်တို့ထိသိနိုင်သည့် မဲလက်မှတ်လမ်းညွှန်တစ်ခု သို့မဟုတ် မှန်ဘီလူး တစ်ခုကဲ့ သို့သော အထောက်အကူပြုကိရိယာ တစ်ခုရရှိနိုင်ပါသလား?</p>	<p>အထောက်အကူပြုကိရိယာများကို မဲရုံများတွင် ရရှိနိုင်အောင်လုပ်ထားရန်လိုအပ်သည့် ဥပဒေ များနှင့် နည်းဥပဒေများ။</p>
	<p>ဉာဏ်မသန်စွမ်းသူများသည် မဲလက်မှတ်ပေါ်ရှိ စကားလုံးများကို နားလည်ရခက်ခဲသည့်ဟန်ရှိ ကြပါသလား?</p>	<p>မဲလက်မှတ်များသည် ဖတ်ရလွယ်ကူခြင်း သို့မ ဟုတ် စကားလုံးမပါသည့်ပုံစံများဖြင့်ရရှိရန်လို အပ်သော ဥပဒေသို့မဟုတ် ပြဌာန်းချက်ရှိမရှိ မှတ်သားပါ။</p>
	<p>မဲရုံသို့ဝင်ရာလမ်းတစ်လျှောက်တွင် အတားအဆီးများရှိပါသလား?</p>	<p>လမ်းမကြီးမှအကွာအဝေး စသည်တို့ကဲ့သို့သော မဲရုံပြင်ပနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဒေသဆိုင်ရာ နည်းဥပဒေများ။</p>

	ဆန္ဒမဲပေးသူများသည် မဲရုံသို့လာ ရောက်၍ မဲပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါက နေအိမ်မှနေ၍ မဲပေးခွင့် ပေးထားပါသလား? ဆေးရုံဆေးခန်းများတွင်ရောက်ရှိနေ သည့် မသန်စွမ်းသူများအတွက် မဲပေးရေးအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထားပါသလား?	ရွေးလျားမဲပေးခြင်း သို့မဟုတ် နေအိမ်မှနေ၍ မဲပေးခြင်းများအတွက် ဥပဒေမူဘောင်တွင်ရှိပါက ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်း။
	မဲပေးသူအားလုံးလက် လှမ်းမီနိုင်မည့်နေရာ အမြင့်တွင် မဲပုံးရှိသလား?	မဲပုံးအတွက် အနိမ့်အမြင့်လိုအပ်ချက်ကို ထည့်ပါ။
	မသန်စွမ်းသူများကို မဲပေးရန် အချိန်အလုံအ လောက်ပေးထားပါသလား?	မဲပေးမှုတွင် အချိန်အကန့်အသတ်ရှိမရှိ မှတ်သားပါ။
ဥပဒေမူဘောင်	မသန်စွမ်းသူများ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို တားမြစ်သော သို့မဟုတ် တားမြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဥပဒေများ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေများရှိပါသလား?	“စိတ်ပေါ့သွပ်ခြင်း” စသည်တို့အပါအဝင် ဉာဏ်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းသူများ၏အခွင့်အရေးများအား တားမြစ်သောဥပဒေများ
EMB	မဲရုံဝန်ထမ်းများ သို့မဟုတ် အမြဲတမ်းဝန်ထမ်း များအဖြစ် ထမ်းဆောင်စေရန် မသန်စွမ်းသူများ အား EMB သည် တက်ကြွစွာ ဝန်ထမ်း ခန့်အပ်ပါသလား?	အစိုးရဝေစုများ သို့မဟုတ် EMB နည်းဥပဒေများ ကဲ့သို့သော မသန်စွမ်းသူများအားခန့်အပ်ရေး အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ
	မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များ ဆိုင်ရာ အချက်အလက် ဘဏ်တစ်ခု သို့မဟုတ် EMB က ပေးရမည့် သတင်း အချက်အလက် များရှိပါသလား?	မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း ကာလအတွင်း သတင်း အချက်အလက်များ ကောက်ယူစုဆောင်းမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေများ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေများ
	မျက်မမြင်စာ၊ သင်္ကေတဘာသာ စကား၊ အသံ ဖိုင်နှင့် ဖတ်ရှုလွယ် သည့်ပုံစံများကဲ့သို့သော ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် ရရှိနိုင်သည့် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာ ပေးနှင့် မဲဆန္ဒရှင် မှတ်ပုံတင်ခြင်း စာရွက် စာတမ်း/ပစ္စည်းများကို ရရှိနိုင်ပါသလား?	သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိခွင့် သို့မဟုတ် ရရှိနိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများ
နိုင်ငံရေးမဲဆွယ် စည်းရုံးမှုများနှင့် ဖြစ်ရပ်များ	နားမကြားသူများ သို့မဟုတ် အကြားအာရုံ မကောင်းသူများ ပါဝင်ရန် နိုင်ငံရေးပွဲများတွင် သင်္ကေတဘာသာပြန် နှင့်/သို့မဟုတ် တိုက်ရိုက် စာတန်းထိုးခြင်း များထည့်ထားပါသလား?	နိုင်ငံရေးမဲဆွယ်စည်းရုံးရေးနှင့်ပွဲများကို အားလုံး ပါဝင်နိုင်သောပုံစံဖြစ်စေရန်လိုအပ်သည့် နည်းဥပဒေများ၊ ဥပဒေများ သို့မဟုတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ
	နိုင်ငံရေးပါတီများက အဆိုပြုသည့် မသန်စွမ်း ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဦးရေမည်မျှရှိသနည်း? မသန်စွမ်းအမျိုးသမီးဦးရေမည်မျှ ရှိသနည်း?	မသန်စွမ်းကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ပါတီများတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားရှိသည့် ဆန္ဒအလျောက် ပေးသော ပါတီဝေစုများ သို့မဟုတ် ရံပုံငွေများ
	အခမ်းအနားတွင် ပြောကြားသူများ သည် မသန် စွမ်းမှုအခွင့်အရေး ကိစ္စများတွင် အလေးထားပါ သလား?	ဥပဒေကြမ်းများနှင့် နည်းဥပဒေကြမ်းများ

ရွေးကောက်ပွဲလွန် ကာလ	တိုင်ကြားမှုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် အားလုံးအတွက်အဆင်ပြေခဲ့ပါသလား (ဥပမာအားဖြင့် - သင်္ကေတဘာသာစကားပြန် ပေးခြင်း)?	လုပ်ငန်းစဉ်များကို အားလုံးအတွက်အဆင် ပြေစေရန်လိုအပ်သည့် ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
	တိုင်ကြားမှုများကို အွန်လိုင်းတွင် လုပ်ဆောင် ပါက EMB ဝက်ဆိုက်သည် အားလုံးအတွက် အသုံးပြုရအဆင်ပြေပါသလား?	

မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်လျက်ရှိစဉ် နိုင်ငံတော်ရုံးဝန်ထမ်းများက အကြောင်းအရာများကို အကြောင်းအရာပြုလုပ်ပေးခြင်း။ ရည်ညွှန်း - IFES

နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းများတွင် မသန်စွမ်းမှုများကို ပါဝင်ထည့်သွင်းခြင်း

မသန်စွမ်းမှုကို နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့နှစ်ရပ်စလုံးအတွင်းသို့ ပါဝင်ထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများကို ပြည့်စုံစေနိုင်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များသည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်းများနှင့် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးအားပေးလှုပ်ရှားသူများအား ၎င်းတို့၏အဖွဲ့များ၌စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မူဝါဒများဆိုင်ရာကြေညာစာတမ်း (DoP) ဖြင့် လမ်းညွှန်ထားပါသည်။ DoP သည် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များ၌ မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ရေးကို ဒီမိုကရေစီဖြစ်စဉ်များအတွက် အရေးပါသည့် အတိုင်း အသိအမှတ်ပြုသည့် ရွေးကောက်ပွဲအလေးထားသည့် အဖွဲ့အစည်းပေါင်း ၅၁ ဖွဲ့တို့က လက်မှတ်ရေးထိုးထား သည့် အရေးပါသောစာတမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် အတားအဆီးများကို မှတ်သားထားရန် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား တိုက်တွန်းထားပါသည်။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲများအတွင်း ဗွန်ဗြဲမှ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် တွေ့ဆုံစဉ်။ ရည်ညွှန်း - ဗွန်ဗြဲ

ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများက ဘက်မလိုက်သည့်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် ကမ္ဘာ့ကြေညာစာတမ်း (DGOP) ဖြင့် လမ်းညွှန်ထားပါသည်။ ယင်းစာတမ်းကို ပြည်တွင်းရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်သူများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကွန်ရက် (GNDEM) က ကနဦးဆောင်ရွက်၍ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ဒေသကြီးများမှ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကွန်ရက်က လက်မှတ်ရေးထိုးထားကြပါသည်။ မူဝါဒ ၂၀ သည် မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များနှင့် အခြားသူများအပါအဝင် အပစ်ပယ်ခံအုပ်စုများအပေါ်အတားအဆီးများကို ဖယ်ရှားရန်အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာတွေ့ရှိချက်များကို ထည့်သွင်းရန် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအား တောင်းဆိုထားပါသည်။ လိုက်နာရမည့်ကျင့်ဝတ် ၆ အရ ပြည်တွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ဤအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ပါဝင်စေခြင်းကို ကျယ်ပြန့်စေရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများ

နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များသည် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ခြင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို စတင်စုဆောင်းခဲ့ကြသော်လည်း ဤနယ်ပယ်တွင်ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာများ များစွာကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ ခန့်ထားရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့် မသန်စွမ်းသူပုံစံအမျိုးမျိုးတို့အတွက် အားလုံးကြုံတွေ့ရသည့်အတားအဆီးများ ပါဝင်သည့် မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများ ဖန်တီးခြင်းနှင့် မသန်စွမ်းသူများအား နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ခန့်ထားရေးဆိုင်ရာဘာသာစကားများ ဖန်တီးခြင်းသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များအတွက် မသန်စွမ်းသူများကို ပိုမိုပါဝင်စေပြီး ပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကောက်ယူမှုကို

၂၀၁၇ ခုနှစ် ဧပြီလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ အားလုံးပါဝင်ခွင့်ရသည့် မဲရုံတစ်ခု၌ အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးတန်းစီ စောင့်ဆိုင်းလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရစဉ်။ ရည်ညွှန်း - MILI

အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်းအဖွဲ့များသည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ၏မေးခွန်းများကို ၎င်းတို့၏မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများတွင် ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ၌ မသန်စွမ်းမှုကိုပါဝင်စေရေးအတွက် အလေ့အကျင့်ကောင်းများ

၁။ မသန်စွမ်းမှုပုံစံအားလုံးရှိသူများ၏ ပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပစ်မှတ်ထားသည့်မေးခွန်းများကို စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများတွင် ထည့်သွင်းပါ။

ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတစ်ခု လုပ်ဆောင်သည့်အခါ ကိုယ်ကာယ၊ အမြင်၊ အကြား၊ ဉာဏ၊ လူမှု စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းသည့် မဲဆန္ဒရှင်များပါဝင်ရေး ပစ်မှတ်ထားသည့်မေးခွန်းများကို ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။ ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ရေး၌ နောက်ခံအကြောင်းအရာတစ်ခုကို ရှိနိုင် မည်မဟုတ်သဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် အခြားသူများ ရွေးကောက်ပွဲများ၌ မည်သို့မည်ပုံပါဝင်ကြသည်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ ပစ်မှတ်ထားသော မေးခွန်းများပေးခြင်းဖြင့် တည်ရှိနေသောအတားအဆီးများကို ဆုံးဖြတ်ရန် ၎င်းတို့ကိုအကူအညီဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးမေးမြန်းရမည့်စာရင်းများတွင်ပါရှိသည့် အခြားသောမေးခွန်းအများစုကဲ့သို့ပင် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ရေးနှင့်ဆိုင်သော လိုက်လျောညီထွေပြုပြင်ရသည့် မေးခွန်းများသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အကူတစ်ဦးသည် မဲဆန္ဒရှင်ဦးရေမည်မျှကို ကူညီနိုင်သည် သို့မဟုတ် လက်မြင့်စမ်းသပ်သိနိုင်သော မဲလက်မှတ်လမ်းညွှန်အရေအတွက် မည်မျှကို မဲရုံတစ်ခုချင်းစီတွင် ထားရှိရမည်စသည်တို့နှင့်ပတ်သက်သော မူဝါဒတစ်ခုရှိကောင်းရှိနိုင်ပါသည်။ နမူ နာမေးခွန်းများကို နောက်လအတွက် အပိုင်းတွင် ရရှိနိုင်ပါသည်။

ပြည်တွင်း DPOs များနှင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်း

၂၀၁၃ ခုနှစ်က ထိုင်းနိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အာရှကွန်ရက် (ANFREL) သည် ထိုင်းနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် အတူပူးပေါင်း၍ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများစီစဉ်ကျင်းပလျက် မသန်စွမ်းသူများ၊ အသက်အရွယ်ကြီးသော နိုင်ငံသားများနှင့်အခြားသူများအပါအဝင် မကြုံစဖူးသောလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများမှ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ တိုက်ရိုက်အလုပ်လုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဤအလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများမှ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်ခွင့်အတွက် ထိုင်းလွှတ်တော်နှင့် ထိုင်းရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တို့ထံ အများစုပေါင်းလက်မှတ်ရေးထိုးမှုတစ်ခုကိုရရှိခဲ့ပါသည်။ ယင်းသို့သောကြိုးပမ်းမှုများမှာ ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက် မသန်စွမ်းသူများ ပေါင်းစည်းပါဝင်ရေးအတွက် ANFREL ၏ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် မဟာဗျူဟာကိုပြသပါသည်။

ဒေသခံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများကို ရှာဖွေခြင်း

စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုပြုလုပ်လျက်ရှိသောနိုင်ငံရှိ DPOs များနှင့်ချိတ်ဆက်ခြင်းမှာ အင်တာနက်ဆက်သွယ်မှု နှေးကွေးပြီး အခြေခံအဆောက်အအုံများမရှိသည့် နေရာများတွင် အခက်အခဲတစ်ခုဖြစ်နိုင်ပါသည်။ DPOs များကို ရှာဖွေတွေ့ရှိရန်ခက်ခဲသည့်အခါ နိုင်ငံတကာမသန်စွမ်းမှုမဟာမိတ် (IDA) သို့မဟုတ် မသန်စွမ်းသူများဆိုင်ရာနိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (DPI) တို့သည် အဆက်အသွယ်သတင်းအချက်အလက်များ ပေးကောင်းပေးနိုင်ပါသည်။

၂။ မသန်စွမ်းသူများအား စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ်လုပ်ကိုင်ရန် ဝန်ထမ်းခန့်၍ မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့် လေ့လာသူဦးရေမည်မျှသည် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များတွင် လုပ်ကိုင်နေသည်ဆိုခြင်းနှင့်ပတ်သက် သည့် အချက်အလက်များကို ရယူစုဆောင်းပါ။

မသန်စွမ်းသူများသည် ၎င်းတို့၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပါဝင်ရေးကိစ္စရပ်များတွင် အကောင်းဆုံးသောကျွမ်းကျင် သူများဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့အား ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များအပြင် တစ်ဦးချင်းလွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များတွင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် ဝန်ထမ်းခေါ်ယူခန့်အပ်သင့်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ

အဖွဲ့များသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၌ မသန်စွမ်းသူများအချိုးကျကျ ထင်ဟပ်စေခြင်းအလို့ငှာ မသန်စွမ်းသူများဖြင့်ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ၎င်းတို့၏အဖွဲ့များ၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းထားရှိရန် ရည်ရွယ်သင့်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာအတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သောအမြင်များကိုပေးရန်အပြင် မသန်စွမ်းသူများအား စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ်ပါဝင်စေရေးကို လွယ်ကူချောမွေ့အောင်ကူညီဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လူမှုရေးအယူအဆလွှဲမှားခြင်းများကိုတိုက်ဖျက်ရန် အထိရောက်ဆုံးသောနည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီးများကို နှစ်ခါပြန်အပစ်ပယ်ခံရခြင်းမှရရှိလာသည့် ၎င်းတို့၏အများနှင့်မတူသောအတွေ့အကြုံများအတွက် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။ မသန်စွမ်းမှုပုံစံ အမျိုးမျိုးကွဲပြားနေခြင်းသည်လည်း မသန်စွမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးရှိသူများ၏ ၎င်းတို့ပါဝင်ရေးအတွက် မတူညီသောအတားအဆီးများကို ကြုံတွေ့ကြုံရသဖြင့် အဖွဲ့တစ်ခုအတွက် အကျိုးကျေးဇူးရရှိစေနိုင်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူတစ်ဦး အဖြစ်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မသန်စွမ်းသူများအား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ခေါင်းဆောင်များအဖြစ် ရှုမြင်ခံရစေပြီး ၎င်းတို့၏စွမ်းရည်များကိုလည်း ပြသပေးရာရောက်ပါသည်။ ပါဝင်စေရေးသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များအား မသန်စွမ်းသူအခွင့်အရေးများအကြောင်း ကြီးမားသောအသိအမြင်များ ရရှိစေရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသလိုပင် DOPs များကို ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အကြောင်း ပိုမိုလေ့လာသိရှိစေရန် အကူအညီပေးသဖြင့် နှစ်ထပ်ကွမ်းအကျိုးကျေးဇူးတစ်ခုရရှိစေပါသည်။

၃။ တစ်ဦးချင်းစီလွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများသည်ပင်မရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များအတွက် အသုံးဝင်သည့်ဖြည့်စွက်မှုတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများသည် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ပတ်သက်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများအား မသန်စွမ်းမှုပါဝင်စေရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုထိရောက်စွာအသိပေးရန် ပိုမိုအသေးစိတ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကိုစုဆောင်းရယူကာ မတူညီသောတုံ့ပြန်မှုတို့ကို ပေးပါသည်။ မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများ အားပေးလှုပ်ရှားသူများသည် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသို့ ပါဝင်ခွင့်မြှင့်တင်ရန် မူဝါဒချမှတ်သူများအား တိကျသောအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ အားပေးတိုက်တွန်းရန် ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံသည့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအစီရင်ခံစာများကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ တစ်ဦးချင်းလွတ်လပ်သည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများသည်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များထံ သွားရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်သည့် အတွေ့အကြုံရှိသော မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများကို ဖြစ်စေပါသည်။ တစ်ဦးချင်းလွတ်လပ်သည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုကိုပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့တစ်ခုမှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးကလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

မသန်စွမ်းမှုပုံစံအားလုံးအတွက် ပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာရေးသားခြင်း

ဂျော်ဒန်နိုင်ငံသို့ EU IEOM ကပေးပို့သည့်အစီရင်ခံစာသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာပါဝင်ခွင့်တွင် ကန့်သတ်ထားသည်သာမက၊ အမြင်အာရုံချို့တဲ့သူများအတွက် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးပစ္စည်းများ အသုံးမပြုနိုင်မှုနှင့် “အရူးအနှမ်း စသည်တို့ကဲ့သို့သော မသင့်လျော်သည့်အသုံးအနှုန်းများအသုံးပြုခြင်း၊ ဂျော်ဒန်နိုင်ငံ၏ ဤကိစ္စရပ်တွင် နိုင်ငံတကာတာဝန်များကိုချိုးဖောက်၍ နိုင်ငံသားများအား မဲပေးခြင်းနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်ခွင့်တို့ကို ပိတ်ပင်ခြင်း” တို့ကဲ့သို့သော ဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုကိုလည်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ဂျော်ဒန်နိုင်ငံ လွတ်လပ်သည့်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် IFES တို့သည် (တစ်စုံတစ်ဦးက တောင်းခံလာပါက) မည်သူသည် အကူတစ်ဦးဖြစ်နိုင်သည်ဆိုသော ဖော်ပြချက်တစ်ခုအပါအဝင် ဆန္ဒမဲပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်ဆင့်ချင်းစီအတွက် လမ်းညွှန်မှုများနှင့်အတူ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု

ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များ၏ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် မသန်စွမ်းမှု အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ မေးခွန်းများ

မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ခြင်းရှိမထားသော စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ပါဝင်စေရေးနှင့်ပါဝင်ခွင့်များနှင့်ပတ်သက်၍ အကြားအမြင်ရှိသောဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရန် လုံလောက်သည့်သတင်းအချက်အလက်များ ရှိချင်မှရှိနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် အားလုံးအတွက်ဆင်ပြေသော အဆောက်အဦတစ်ခု၏ လိုအပ်ချက်များဆိုင်ရာ လုံလောက်သည့်အသေးစိတ်ဖော်ပြချက်များ သို့မဟုတ် အားလုံးပါဝင်စေသော မူဝါဒကိုပေးခြင်းသည် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ရှုထောင့်တစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ပါဝင်စေရေး၌ ပဓာနကျပါသည်။ ဥပဒေရေးရာအတားအဆီးများ၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်စေသော သတင်းအချက်အလက်များနှင့် အထောက်အကူပြု ပစ္စည်းများနှင့်သက်ဆိုင်သော မေးခွန်းများသည် အမြဲလိုလိုပင် ချန်လှပ်ထားခြင်းခံရပါသည်။ ဤမေးခွန်းပုံစံများ သည် ဉာဏ၊ လူမှုစိတ်ပိုင်း၊ အမြင်နှင့် အကြားဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများအား ပိုမို၍တိုက်ရိုက်သက်ရောက်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းများနှင့် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများတွင် ထည့်သွင်းရမည့်မေးခွန်းများပုံဖော်ရာတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် IFES ၏ အတွေ့အကြုံများဖြင့် အားလုံးပါဝင်စေရေးဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကို နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများက ထည့်သွင်းစဉ်းစားစေရေးအတွက် ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ မေးခွန်းများဖော်ထုတ်သည့်အခါ မသန်စွမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးရှိကြသူများ၏ ပါဝင်ခွင့်အပေါ်အလေးထားခြင်းကို ပို၍ ယေဘုယျဆန်သည့်မေးခွန်းများနှင့် ပေါင်းစပ်သင့်ပါသည်။ အောက်တွင်ပေးထားသည့် သာဓကများ၌ အကြောင်းအရာအလိုက် စီစဉ်ထားသော နမူနာမေးခွန်းများသည် စေ့စပ်ပြည့်စုံမည်မဟုတ်သော်လည်း စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအနေဖြင့် မသန်စွမ်းမှုအမြင်တစ်ခုကို ၎င်းတို့၏အစီရင်ခံစာများအတွင်း မည်သို့ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းနိုင်မည်ဆိုခြင်းအပေါ် ဆွေးနွေးရေးအတွက် စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့်အမှတ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤအသုံးချအရင်းအမြစ်တွင် ပေးထားသည့်အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုကို ပိုမို၍အားလုံးပါဝင်စေရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုကို မသန်စွမ်းသူများအားရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင်ပါဝင်စေရေးအတွက်အသုံးချရေး နှစ်မျိုးစလုံးအတွက် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ ကောက်ယူရရှိထားသည့်အချက်အလက်များတွင် ပိုမို၍အားလုံးပါဝင်စေသော ရွေးကောက်ပွဲများကို တည်ဆောက်လျက် EMBS များအား သတင်းအချက်အလက်ပေးရန်နှင့် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များအား ပိုမိုထိတွေ့ မှုရှိစေရန် အလားအလာများပါရှိပါသည်။

မသန်စွမ်းမှုပုံစံအားလုံးအတွက် ပါဝင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာရေးသားခြင်း

“ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် မသန်စွမ်းသူတွေအတွက် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းဆိုင်ရာအခွင့်အရေးတွေကို လွယ်ကူချောမွေ့စေဖို့ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ပူးပေါင်းပြီး SEC ဟာ ဘီးတပ်ကုလားထိုင်တွေသွားလာနိုင်တဲ့ မဲရုံတွေကို မြေပုံထုတ်ခဲ့ပြီး၊ ဒီသတင်း အချက်အလက်တွေကို အွန်လိုင်းမှာတင်ခဲ့ပါတယ်။ SEC ဟာ အချို့မဲရုံတွေ အတွက် မျက်မမြင်သုံးမဲပေးစာရွက်တွေလည်း ထုတ် ခဲ့ပါတယ်။”

- OSCE ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှု အစီရင်ခံစာ၊
မက်ဆီဒိုးနီးယား၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၇

ဒိုမီနီကန်နိုင်ငံရှိ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ် သင်-
တန်းတစ်ခုအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စံချိန်စံညွှန်းများအကြောင်း
လေ့လာကြစဉ်။ ရည်ညွှန်း ၆ နှစ်

ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲအကြောင်း

ဤဇယားတွင် နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်း ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များသည် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများပါဝင်ရန် ၎င်းတို့၏မေးမြန်းရမည့်စာရင်းထဲသို့ ပေါင်းထည့်နိုင်သည့်နမူနာမေးခွန်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ဤ မေးခွန်းများကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများ၏ သက်ဆိုင်ရာအပိုင်းများအတွင်းသို့ ပေါင်းထည့်ခြင်း သို့မဟုတ် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သီးခြားအပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။

ကာလရှည်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများ၌ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေးများ

<p>ဥပဒေမူဘောင်</p>	<p>ဥပဒေမူဘောင်သည် (သင်္ကေတဘာသာစကားကို အသုံးပြုသူများအား ဖယ်ထုတ်နိုင်သည့် ဘာသာစကားတစ်ခုကို ပြောဆိုရန်လိုအပ်မှုများကဲ့သို့ သော) မသန်စွမ်းသူများအား ဖယ်ထုတ်နိုင်သည့် အတားအဆီးများမှ ကင်းလွတ်ပါသလား?</p> <p>ဥပဒေများသည် မသန်စွမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးရှိသူများအတွက် နိုင်ငံရေးနှင့်နိုင်ငံ သားရေးရာနယ်ပယ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးသည့် CRPD ၏အပိုဒ်ခွဲ ၂၉ နှင့် ကိုက်ညီပါသလား?</p> <p>ဥပဒေများသည် အုပ်ထိန်းမှုရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအပါအဝင် မသန်စွမ်းသူများ ၏ ဥပဒေရေးရာစွမ်းရည်ကို အာမခံချက်ပေးသည့် CRPD ၏ အပိုဒ်ခွဲ ၁၂ နှင့် ကိုက်ညီပါသလား?</p>
<p>ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်ရေး</p>	<p>EMB သည် ၎င်း၏ဝန်ထမ်းများအဖြစ် မသန်စွမ်းသူများအား တက်ကြွစွာ ခေါ်ယူရန်အပ်ပါသလား?</p> <p>EMB သည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် ဝန်ထမ်းများအတွက် သင်္ကေတ ဘာသာစကားပြန်တစ်ဦးကဲ့သို့သော သင့်လျော်သည့်အစီအမံများ ပံ့ပိုးပေးထားပါသလား?</p>
<p>မဲဆန္ဒရှင်ပညာပေးသတင်းအချက်အလက်များ</p>	<p>မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေး သတင်းအချက်အလက်များကို ဖတ်ရလွယ်ကူမှုရှိ သည့်ပုံစံ၊ မျက်မမြင်စာ၊ အသံဖိုင်၊ သင်္ကေတဘာသာစကားနှင့် စာတန်း ထိုးခြင်းစသည်တို့ကဲ့သို့သော အားလုံးအသုံးပြုနိုင်သည့်ပုံစံများဖြင့် ဖြန့်ချိပါသလား?</p> <p>EMB ၏ အများပြည်သူအားအသိပေးသည့် လှုပ်ရှားမှုသည် မသန်စွမ်းသူ များအား မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးအဖြစ် မည်သို့မှတ်ပုံတင်ရမည်ဆိုခြင်းအကြောင်း အသိပေးပါသလား?</p>
<p>မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်း</p>	<p>ဉာဏ်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများသည် ဆန္ဒမဲပေးရန်မှတ်ပုံတင်ခြင်းမှ တားမြစ်ခြင်းခံထားရပါသလား?</p> <p>မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်သည့်နေရာများသည် မသန်စွမ်းသူများအတွက် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သွားလာရမဖြစ်နိုင်သည့်နေရာများတွင် ရှိပါသလား?</p> <p>မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် (မျက်မမြင်စာ၊ သင်္ကေတဘာသာ စကားပြန်၊ စသည်... တို့ကဲ့သို့သော) မသန်စွမ်းသူများအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည့် ပုံစံများထည့်သွင်းထားပါသလား?</p> <p>မဲဆန္ဒရှင်မှတ်ပုံတင်ရေးအတွက် အသုံးပြုသည့်အချက်အလက်များတွင် မဲဆန္ဒရှင်တစ်ခုတွင်ရှိသည့် မသန်စွမ်းမှုပုံစံများ၊ သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်များလို အပ်ကောင်းလိုအပ်နိုင်သော အစီအမံပုံစံများဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ထည့်သွင်းထားပါသလား?</p>

<p>ကိုယ်စားလှယ် လောင်း၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် မဲဆွယ် စည်းရုံးမှုများ</p>	<p>မသန်စွမ်းသူများအား ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအဖြစ် ရွေးချယ်ရန် (ဆန္ဒအလျောက်ပါတီဝေစုခွဲ တမ်းတစ်ခုကဲ့သို့သော) ထည့်သွင်းစဉ်းမူတစ်ခုရှိပါသလား?</p> <p>မသန်စွမ်းကိုယ်စားလှယ်လောင်းဦးရေမည်မျှကို နိုင်ငံရေးပါတီများက အဆိုပြုထားသနည်း?</p> <p>မသန်စွမ်းမှုကြောင့် အလားအလာရှိသည့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဦးရေမည် မျှကို နိုင်ငံရေးပါတီများ ကသော်လည်းကောင်း၊ EMB ကသော်လည်းကောင်း ငြင်းပယ်ထားသနည်း?</p> <p>ပါတီများသည် ၎င်းတို့ပါတီအခြေခံများနှင့် မူဝါဒများနှင့်ပတ်သက်၍ မသန်စွမ်းသူများအား သတင်း အချက်အလက်များပေးရန် သီးသန့်ပစ္စည်း များ ထုတ်လုပ်ပါသလား?</p> <p>ပါတီများသည် အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်များအတွက် အသုံးပြုနိုင်သော မျက်မမြင်စာ၊ သို့မဟုတ် အသံဖိုင်များကဲ့သို့သောပုံစံများဖြင့် ပစ္စည်းများကို ထုတ်လုပ်ပါသလား? သို့မဟုတ် နားမကြားသူ သို့မဟုတ် နားလေးသူ မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် စာတန်းထိုး သို့မဟုတ် သင်္ကေတဘာသာစကားကဲ့သို့သော ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ပါသလား?</p> <p>နိုင်ငံရေးပါတီအခမ်းအနားများကို အားလုံးပါဝင်နိုင်သော ကျင်းပရာနေရာ များတွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါ သလား (ဥပမာ - ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သော ဝင်ပေါက်နှင့် ထိုင်စရာနေရာများ၊ အတားအဆီးများမရှိ သည့် ကျယ်ဝန်းသည့်လျှောက်လမ်းများ) ?</p>
<p>ရွေးကောက်ပွဲ အလွန်</p>	<p>မသန်စွမ်းသူဦးရေမည်မျှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရ၍ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ဒေသခံအစိုးရဌာန များတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ထိုက်တန်စွာ ရာထူးပေးခြင်းခံရပါသနည်း?</p> <p>ရွေးကောက်ပွဲများသို့ ဝင်ရောက်ပါဝင်ခွင့်နှင့်/ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲအရာ ရှိများ သို့မဟုတ် ပါတီများ ၏ ဆက်ဆံမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ မသန်စွမ်းသူများ ကတိုင်ကြားမှု မည်မျှရှိသနည်း?</p> <p>တိုင်ကြားချက်များ စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သို့ မသန်စွမ်းသူများ ဝင်ရောက်ကြားနာခွင့်ရှိသလား?</p>

ကာလတိုစောင့်ကြည့်လေ့လာမှု မေးမြန်းရမည့်စာရင်းများ၌ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် မသန်စွမ်းမှုအခွင်-အရေးများ

<p>မဲရုံအဝင်</p>	<p>မဲရုံများသည် မြေညီထပ်တင်တည်ရှိခြင်း၊ အဆင့်များမရှိသည့်အဝင်ဖြစ် ခြင်းစသဖြင့် မသန်စွမ်းသူများဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သည့် အနေအထားရှိပါသလား?</p> <p>မဲရုံသို့ဝင်ထွက်သွားလာရာလမ်းကြောင်းတွင် အတားအဆီးများလွတ်ကင်း ပါသလား?</p> <p>ကားဖြင့်ရောက်ရှိလာသည့် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ကားရပ်နား ရာနေရာကို ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သည့်အဝင်နှင့် အနီးဆုံးနေရာတွင် ပေးထားပါသလား?</p> <p>မဲပေးရာဌာနသို့ ယာဉ်ဖြင့်မောင်းပို့ခံရသည့် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များ အတွက် အတက်အဆင်းပြုရာ နေရာသည် သွားလာရန်အဆင်ပြေပါသလား?</p> <p>ကားရပ်နားရာနေရာမှ အဆောက်အဦအဝင်သို့ သွားလာနိုင်သည့်လမ်း ကြောင်းတစ်ခုရှိပါသလား?</p>
<p>မဲပေးရန် စောင့်ဆိုင်းရသည့် နေရာ</p>	<p>လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူများအတွက် စောင့်ဆိုင်းမဲပေးရန်နေရာ သည် တိတ်ဆိတ်မှုရှိပါသလား?</p> <p>မဲရုံတွင် အောက်ပါအရာများရှိပါသလား?</p> <ul style="list-style-type: none"> • မသန်စွမ်းသူများ အသုံးပြုနိုင်သော အိမ်သာ သို့မဟုတ် သန့်စင်ခန်းများ? • လုံလောက်သည့် ထိုင်စရာနေရာ? • ဘီးတပ်ကုလားထိုင်အသုံးပြုသူများ အတွက် အလွယ်တကူရွှေ့သွားနိုင်သော လုံလောက်သည့် နေရာအကျယ်အဝန်း? • မြေပြင်နှင့် အထက်နှစ်ရပ်စလုံး၌ အတားအဆီးများရှင်းလင်းသည့် ခန်းမ ကျယ်သွားလာရာ နေရာများ? • ကျယ်ဝန်းသည့် အဝင်အထွက်များ?
<p>အကူအညီနှင့် သင်တန်း</p>	<p>မသန်စွမ်းသူများအား ဆန္ဒမဲပေးရန် ၎င်းတို့စိတ်တိုင်း ကျရွေးချယ်ထားသည့် လူတစ်ဦး၏အကူအညီ ရယူခွင့်ပြုခဲ့ပါသလား?</p> <p>မဲရုံဝန်ထမ်းသည် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များအား အကူအညီပေးရန် အဆင်သင့်ရှိခဲ့ပါသလား?</p> <p>မသန်စွမ်းမှုတစ်ခုခုရှိသည်ဟု ထင်ရသော မဲရုံဝန်ထမ်းများရှိသလား?</p> <p>မသန်စွမ်းအမျိုးသားများကိုကူညီသည့် အကူဦးရေမည်မျှသည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြသနည်း?</p> <p>မသန်စွမ်းသူအမျိုးသမီးများကို ကူညီသည့် အကူဦးရေမည်မျှသည် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြသနည်း?</p>

<p>အားလုံးပါဝင် နိုင်သော ဆန္ဒမဲပေးခြင်း</p>	<p>အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းသူများအား လွတ်လပ်စွာနှင့်လျှို့ဝှက်စွာမဲပေးခွင့်ရရန် လက်ဖြင့်စမ်းသပ်သိရှိနိုင် သော မဲလက်မှတ်လမ်းညွှန် သို့မဟုတ် မှန် ဘီလူးကဲ့သို့သော အထောက်အကူပြုပစ္စည်းတစ်ခုခု ပေးထားပါသလား?</p> <p>ဘီးတပ်ကုလားထိုင်များအသုံးပြုသည့် မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် မဲပေးသည့်အခန်းသည် အနိမ့်အမြင့် အဆင်ပြေစေပါသလား? မဲပေးသည့် အခန်းတွင်းသို့ဝင်ရောက်ရန် အကျယ်အဝန်းလုံလောက်စွာရှိပါ သလား</p> <p>ဉာဏဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသူမဲဆန္ဒရှင်များသည် မဲလက်မှတ်ပေါ်ရှိစာလုံးများကို နားလည်ရခက်ခဲဟန်ရှိပါ သလား?</p> <p>မဲပုံးသည် မဲပေးသူအားလုံးအတွက် လက်လှမ်းမီသည့်နေရာတွင်ရှိပါသလား?</p>
---	--

နိဂုံး

တစ်ဦးချင်းလွတ်လပ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းများနှင့် မသန်စွမ်းမှုအခွင့် အရေးများကို ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာစောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များအတွင်းသို့ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်းစသည့်နှစ်ခုစလုံးသော လုပ်ဆောင်ချက်များသည် မသန်စွမ်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးရှိကြသည့် အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုး သားများ၏ အများနှင့်မတူသည့်ရှုထောင့်အမြင်များကို ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှု၌ အသေအချာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အထိရောက်ဆုံးသောနည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းများသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း မသန်စွမ်းမှု ပါဝင်စေရေး ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းမှုအတွက် အထိရောက်ဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ သည် စိတ်ချယုံကြည်ရကြောင်းနှင့် ကိုယ်ကာယ၊ အမြင်၊ အကြား၊ ဉာဏနှင့် လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းမှု များအပါအဝင် နိုင်ငံသားအားလုံး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိကြောင်း၊ ထို့အပြင် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက် ၎င်းတို့ကြုံတွေ့ရသော လူတို့၏စိတ်သဘောထား၊ ဥပဒေသတင်းအချက်အလက်၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် အခြားသောအတားအဆီးများအကြောင်း စသဖြင့်ကျယ်ပြန့်သည့်အတိုင်းအတာများ ဆိုင်ရာ အသေးစိတ်တုံ့ပြန်ချက်များသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးလုပ်ငန်းကို စိတ်ချယုံကြည်ရပြီး အားလုံးပါဝင်စေသော ရွေးကောက်ပွဲများသို့ ရှေးရှုရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။

နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူအဖွဲ့များသည် မသန်စွမ်းသူများအား ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ၌ မသန်စွမ်းမှုပါဝင်စေရေးဆိုင်ရာ အစီရင်ခံခြင်းစသည့်နှစ်မျိုးစလုံးကို မြှင့်တင်ရေး၌ ပါဝင်ကြပါသည်။ မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေး အမြင်များကို ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး၌ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်း ရန် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများသည် မသန်စွမ်းသူများနှင့် ၎င်းတို့၏အဖွဲ့အစည်းများမှ ကျွမ်းကျင်မှုများမှ အကျိုးအမြတ်ရရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအနက် ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် မသန်စွမ်းမှုဖြစ် သော အဖွဲ့များကိုဖွဲ့စည်းခြင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၌ မသန်စွမ်းသူများ၏အချိုးအစားကိုလည်း ထင်ဟပ်မည် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ပင်မစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် မသန်စွမ်းသူစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ ထည့်သွင်းခြင်းသည် မသန်စွမ်းသူများ၏ဦးဆောင်မှုကို ပြသရာရောက်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ ကဲ့သို့သော အခန်းကဏ္ဍများ၌ မသန်စွမ်းမှုခေါင်းဆောင်များ၏ တက်ကြွစွာပါဝင်မှုဖြင့် မသန်စွမ်းမှုနှင့် ပါဝင်စေ မှုဆိုင်ရာ ရှေးရှုစွဲအယူအဆမှားယွင်းမှုများကို ချေဖျက်ရာရောက်ပါသည်။

တစ်ဦးချင်းလွတ်လပ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများမှ လေ့လာခဲ့ရသည့်သင်ခန်းစာများ သည် မသန်စွမ်းမှုဆိုင်ရာ အသေးစိတ်မေးခွန်းများထည့်သွင်းခြင်းနှင့် မသန်စွမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ ဝန်ထမ်းခန့်ခြင်းများသည် မည်သို့မည်ပုံ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်ခွင့်ရရှိရေး၌ လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြန်သည့် တိုးတက်မှုများဖြစ်နိုင်ကြောင်း ပြသလျက်ရှိပါသည်။ အားလုံးပါဝင်သည့်အခါ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုသည် မသန်စွမ်းသူများနှင့် သန်စွမ်းသောနိုင်ငံသားများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်လက်စွဲတွင်ပေးထားသည့်အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များသည်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုတွင် အားလုံးပိုမိုပါဝင်စေရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များတွင် မသန်စွမ်းသူများကို ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းရေးနှစ်မျိုးစလုံးဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ စုဆောင်းရရှိသည့်အချက်အလက် များသည် အားလုံးပိုမိုပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲများကိုတည်ဆောက်လျက် EMBS များအား အသိပေးရန်နှင့် မသန်စွမ်းမဲဆန္ဒရှင်များကို ပိုမိုထိတွေ့ရန်အလားအလာရှိပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲများ

နောက်ဆက်တွဲ ၁။ အရင်းအမြစ်များ

AGENDA အစီရင်ခံစာများ

PPUA Pencha and AGENDA,

[Accessible Elections for Persons with Disabilities in Five Southeast Asian Countries \(2013\)](#)

JJPR and AGENDA,

[2014 Presidential Elections in Indonesia: Monitoring Results from Aceh, Jakarta, Central Java, South Kalimantan and South Sulawesi \(2014\)](#)

AGENDA ကွန်ရက်သည် စောင့်ကြည့်လေ့လာ ရေးကိုမည်သို့မည်ပုံ စီစဉ်ခံကြောင်းနှင့် ယင်း၏ တွေ့ရှိချက်များဆိုင်ရာ အခန်းများနှင့်အတူ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၌ ယင်း၏ရွေးကောက်ပွဲ ပါဝင်ခွင့်စောင့် ကြည့်လေ့လာရေးဆိုင်ရာ ဤအစီရင်ခံစာကို ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ [AGENDA, Disability Access and Inclusion in the Political Processes of Four Southeast Asian Countries \(2016\)](#)

လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အာရှကွန်ရက် (ANFREL)

၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သော လွတ်လပ်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အာရှကွန်ရက် (ANFREL) သည် ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများကို ဆောင်ရွက်ကာ အာရှရှိ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးပါသည်။ ANFREL သည် ယင်း၏လုပ်ငန်းအစီရင်ခံစာများကို ဤဝက်ဆိုက်တွင် တင်ထားပါသည်။

ဒီမိုကရေစီ၊ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ၌ အရင်းအမြစ်များ တည်ဆောက်ခြင်း (BRIDGE)

IFES သည် မသန်စွမ်းသူအခွင့်အရေးများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ ပထမဆုံးသော ဒီမိုကရေစီ၊ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အရင်းအမြစ်များ တည်ဆောက်ခြင်း (BRIDGE) မော်ဂျူးကို ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ BRIDGE ၏ အပြန် အလှန်အကျိုးပြုသော သက်ကြီးလေ့လာမှုနည်းစနစ်ကိုအသုံးပြုသည့် မော်ဂျူးတွင် မသန်စွမ်းသူများအား ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက် မဲပေးသူများ၊ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအဖြစ် ပါဝင်ခွင့်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်ခန်းများကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ BRIDGE မော်ဂျူးအသစ်ရှိ လုပ်ဆောင်မှုများသည် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ကိုယ်စားပြုရေးကို စိတ်ချယုံကြည်ရပြီး အားလုံးပါဝင်သောရွေးကောက်ပွဲများ၏အရေးပါသည့်အစိတ် အပိုင်းအဖြစ် ထင်ရှားပြသထားပါသည်။

ကာတာစင်တာ

ကာတာစင်တာ၏ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အစီရင်ခံစာများကို CarterCenter.org တွင် ရရှိနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံများစွာရှိ စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများအတွက် ပဏာမထုတ်ပြန်ချက်များနှင့် နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာများတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ၏စိတ်ချယုံကြည်ရမှုနှင့် အားလုံးပါဝင်မှုများဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်လေ့လာမှုပါဝင်ပါသည်။

နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဘက်မလိုက်ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများအတွက် ကမ္ဘာ့မူဝါဒများဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း

နိုင်ငံသားအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဘက်မလိုက်ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးများအတွက် ကမ္ဘာ့မူဝါဒများဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း (DGoP) ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးကွန်ရက်များ၏ အများသဘောတူညီချက်တစ်ခုဖြင့် ဖော်ထုတ်ခဲ့ကာ ရွေးကောက်ပွဲအဖွဲ့အစည်း ၁၆၀ ကျော်က အထိမ်းအမှတ်ကျင်းပခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကနဦးဆောင်ရွက်ချက်ကို GNDEM က ဦးဆောင်ခဲ့ပြီး၊ ယင်းတွင် ပြည်တွင်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ အတွက် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများ ပါဝင်ပါသည်။

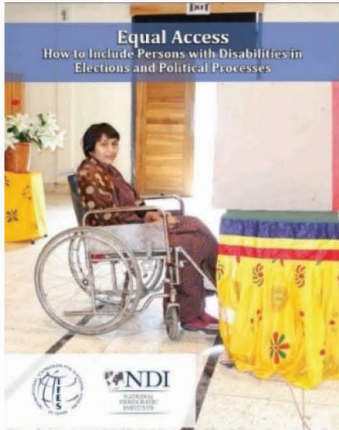
နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် မူဝါဒများ ကြေညာစာတမ်း

နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအတွက် မူဝါဒများ ကြေညာစာတမ်း DoP ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံပေါင်း ၂၃ နိုင်ငံက အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပြီး၊ ဤစာရေးသားချိန်တွင် အဖွဲ့အစည်းပေါင်း ၅၂ ခုက အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများအပေါ်အခြေခံ၍ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် လမ်းညွှန်မှုပါဝင်ပါသည်။

ElectionAccess.org

နိုင်ငံရေးလောကတွင် မသန်စွမ်းမှုပါဝင်ကိုယ်စားပြုရေးဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များအတွက် ကမ္ဘာ့ပထမဆုံးသော သတင်းအချက်အလက်ဌာနဖြစ်သည့် ElectionAccess.org တွင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေကောက်နုတ်ချက်များဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်တစ်ခုနှင့် မဲဆန္ဒရှင်အသိပညာပေးပို့စတာများ၊ ရေဒီယို ထုတ်လွှင့်မှုများနှင့် လက်ကမ်းများ၏ နမူနာများပါဝင်ပါသည်။ IFES က ထိန်းသိမ်းစီမံသည့် ဤဆိုက်တွင် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှုရှိသည့် အခြင်းအရာများစွာလည်း ပါဝင်ပါသည်။

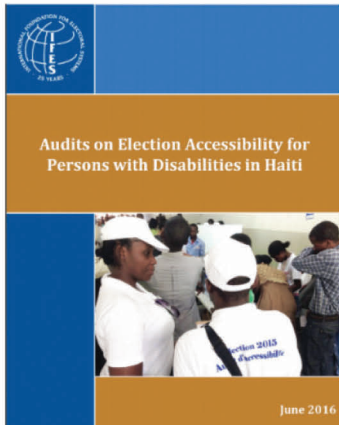
Equal Access Manual

၂၀၁၄ ခုနှစ်၌ IFES နှင့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီသိပ္ပံတို့က ထုတ်ဝေခဲ့သည့် **Equal Access: How to Include People with Disabilities in Elections and Political Processes** တွင် ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်ခုလုံးရှိ မသန်စွမ်းမှု ပါဝင်ကိုယ်စားပြုရေးဆိုင်ရာ လက်တွေ့သဘောများ ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းကို ရွေးကောက်ပွဲအရာရှိများ၊ DPOs များနှင့် အခြားသောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပါဝင်ပတ်သက်သူများ၏ အသုံးပြုရေးအတွက် ရည်ရွယ်ပါသည်။

Equal Access သည် အာရဗီ၊ ဘဟာဆာ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ နိုပေါ၊ ရုရှား၊ ဆာဘိုခရိုအေးရှား၊ စပိန်၊ အူရူဂူနှင့် ဥရောက်တို့အပါအဝင် ဘာသာစကား ၁၀ မျိုးဖြင့် ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဟေတီအီရင်ခံစာ

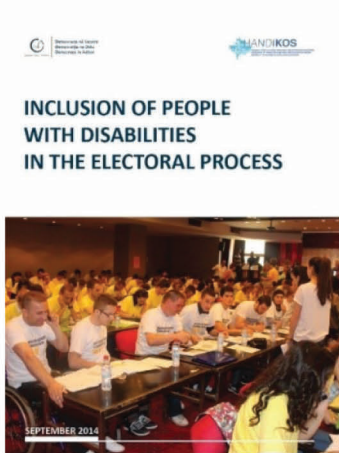
[IFES, Audits on Election Accessibility for Persons with Disabilities in Haiti \(2016\)](#)

IFES သည် ဟေတီနိုင်ငံ၌ ၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တို့တွင် ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အစီရင်ခံစာသည် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးဖြစ်ပျက်ခဲ့ခြင်းနှင့် ဟေတီနိုင်ငံရှိ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များကို မသန်စွမ်းသူများပိုမိုပါဝင်ရေးအတွက် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များပါရှိသည့် ဖြစ်စဉ်များကို ဖော်ပြပါသည်။

ကိုဆိုပိုအီရင်ခံစာ

[Democracy in Action and HandiKOS, Inclusion of People with Disabilities in the Electoral Process \(2014\)](#)

IFES ၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် ဒီမိုကရေစီလုပ်ဆောင်ရေး (DiA) နှင့် HandiKOS တို့ရေးသားထားသည့် ကြိုအစီရင်ခံစာသည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်က ကိုဆိုပို၌ မသန်စွမ်းမှုအခွင့်အရေး အားပေးလှုပ်ရှားသူများက လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် ကာလရှည်ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ခွင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ အစီရင်ခံစာ၏ အပိုင်းများတွင် လုပ်ဆောင်မှု၏ နည်းစနစ်နှင့် မဟာဗျူဟာများ ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ၊ ဥပဒေမူဘောင် ဆန်းစစ်လေ့လာမှုတစ်ခု၊ မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ပါဝင်ပါသည်။

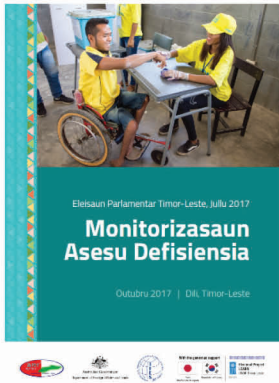
OSCE/ODIHR

[Our Right to Participate – Promoting the Political Participation of Persons with Disabilities in Political and Public Life Recommendations \(2016\)](#)

IFES ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့သည့် “Our Right to Participate” ကျွမ်းကျင်သူများ ညှိလာခံသည် နိုင်ငံသားရပ်ဝန်းတွင် အပြည့်အဝပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် တန်းတူညီမျှ အခွင့်အလမ်းရရှိရေးအတွက် ဥပဒေပုဒ်မများနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့ (OSCE) ထံသို့ အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များကို ရရှိစေခဲ့ပါသည်။

တီမောလက်စတာအစီရင်ခံစာ

[RHTO and IFES, Disability Access Monitoring \(2017\)](#)

RHTO နှင့် IFES တို့ထုတ်ဝေခဲ့သည့် ဤစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအစီရင်ခံစာသည် ၂၀၁၇ အောက်တိုဘာရွေးကောက်ပွဲများမှ အမြင်များကို ပေးပါသည်။ အစီရင်ခံစာသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် နည်းစနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဌာန၊ အမျိုးသားရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ တီမောလက်စတာအစိုးရ၊ မီဒီယာများနှင့် အခြား DPOs များအား ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုမှုခိုင်မာ စေရေးအတွက် အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များ ပေးပါသည်။ RHTO ၏ အထောက်အထားအပေါ်အခြေခံသည့် အစီရင်ခံစာသည် မသန်စွမ်းသူများ၏ နိုင်ငံရေးအခွင့် အရေးများကို ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ဆက်လက်အားပေးလှုပ်ရှားရန် RHTO နှင့် အခြား DPOs များအတွက် အခြေခံတစ်ခုကို ပေးပါသည်။ အစီရင်ခံစာကို အင်္ဂလိပ်နှင့် တီမောလက်စတာဘာသာစကားများဖြင့် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ ၂။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ

ဝေါဟာရ	အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်
အားလုံးပါဝင်နိုင်သော	မသန်စွမ်းသူများ ဘေးကင်းစွာ၊ လွတ်လပ်စွာနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိစွာ ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်သော၊ ဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်သော၊ အသုံးပြုနိုင်သော နေရာ၊ ဌာန၊ လုပ်ငန်းဝန်းကျင်၊ ဝန်ဆောင်မှု သို့မဟုတ် အစီစဉ်တစ်ခု
အားလုံးအသုံးပြုနိုင်သော ပုံစံများ	မသန်စွမ်းသူများ အဆင်ပြေစွာအသုံးပြုနိုင်သော ပုံနှိပ်စာ၊ အသံဖိုင်နှင့် အမြင်သတင်းအချက်အလက်များ
အထောက်အကူပြုကိရိယာ၊ ပစ္စည်း	အသုံးမပြုလျှင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အခက်အခဲတွေ့နိုင်သော၊ သို့မဟုတ် ပြီးစီးအောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ဖွယ်မရှိသော အထောက်အကူပြုကိရိယာ၊ ပစ္စည်းတစ်ခု။
စိတ်သဘောထားဆိုင်ရာ အတားအဆီး	မသန်စွမ်းသူများနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေးရိုးစွဲအယူအဆများ သို့မဟုတ် ပါဝင်ခွင့်ကို ထိခိုက်စေသော အယူအဆအလွဲများ။
အကြားအာရုံ မသန်စွမ်းမှု	အကြားအာရုံကိုထိခိုက်သည့် အခြေအနေများ - လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် နားမကြားခြင်း သို့မဟုတ် နားလေးခြင်းများဖြစ်နိုင်ပါသည်။
အတားအဆီး	လုပ်ငန်းစဉ်၊ အဆောက်အဦး သို့မဟုတ် စာအုပ်စာတမ်းနှင့်ပစ္စည်းများကို အသုံးပြုခွင့်ကို တားဆီးကန့်သတ်မှုတစ်ခု
မျက်မမြင်စာ	မျက်မမြင် သို့မဟုတ် မျက်စိမူန်သူများအသုံးပြုသည့် ဖောင်းကြွအစက်များ ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည့် စာရေးနည်းစနစ်
မေးမြန်းရမည့်စာရင်း	ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များရယူစုဆောင်းရန် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများအသုံးပြုသည့် မေးခွန်းများ
ဆက်သွယ်ရေးအတားအဆီး	အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို မျှဝေသည့်ပုံစံ သို့မဟုတ် နည်းလမ်းများကြောင့် အသုံးပြုခွင့်ကန့်သတ်ခံရခြင်း
မသန်စွမ်းသူများ အဖွဲ့အစည်း	မသန်စွမ်းသူများဆောင်ရွက်သည့် သို့မဟုတ်/နှင့် မသန်စွမ်းသူများအတွက် ဆောင်ရွက်သည့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု
ဖတ်ရှုရလွယ်ကူသောစာ	ဉာဏမသိန်စွမ်းသူများ နှင့်/ သို့မဟုတ် မိခင်ဘာသာစကားမပြောသူများ အတွက် အသုံးပြုရလွယ်ကူရေးအတွက် ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာ၊ ဘာသာစကား၊ ရုပ်ပုံများနှင့် အပြင်အဆင်များကို ရိုးရှင်းစွာဖန်တီးထား သည့် စာ။
ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ အတားအဆီး	မသန်စွမ်းသူများပါဝင်ခွင့်ကို ကန့်သတ်သည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအဆောက်အဦများ။
ပြဌာန်းချက်များဆိုင်ရာ အတားအဆီး	မသန်စွမ်းသူများ ပါဝင်ကိုယ်စားပြုခွင့်မပေးသော ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများ

ဥက္ကဋ္ဌဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းမှု	မျှော်လင့်ထားသည့်အဆင့်တစ်ခု၌ သင်ယူလေ့လာရမည့် သို့မဟုတ် နေ့စဉ် ဘဝတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့် လူတစ်ဦး၏စွမ်းဆောင်ရည်ကို ကန့်သတ်မှုများ ရှိသည့်အခါသုံးနှုန်းသည့် စကားရပ်။
ကာလရှည် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု	(ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီနှင့် အပြီး) ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းတစ်လျှောက် လုပ်ငန်း စဉ်များနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို စောင့်ကြည့်လေ့လာ သူများက ရယူစုဆောင်းသည့် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်
ပါဝင်စေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း	မသန်စွမ်းသူများအား အထောက်အကူပြုရေးအစီအစဉ်များနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် တန်းတူညီမျှသည့်ပါဝင်သူများနှင့် ခေါင်းဆောင်များအဖြစ် ပေါင်းစပ် ထည့်သွင်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်
လူပုဂ္ဂိုလ်ဦးစားပေး ဘာသာစကား	မသန်စွမ်းမှုထက် လူပုဂ္ဂိုလ်အား ရှေ့တန်းတင်၍ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည့် စကားရပ်။ ဥပမာ “voters with disabilities” သို့မဟုတ် “woman who uses a wheelchair”
ကိုယ်ကာယမသန်စွမ်းမှု	သွားလာနိုင်မှု၊ လှုပ်ရှားနိုင်မှု၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်ကာယကိုထိခိုက်သည့် အခြေ- အနေများ
လူမှုစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းမှု	သိမြင်နားလည်မှု၊ စိတ်ခံစားမှုနှင့် အပြုအမူများကိုထိခိုက်သည့် အခြေအနေများ
သင့်လျော်သည့်အစီအမံ	မသန်စွမ်းသူများအား အခြားသူများနှင့်တန်းတူညီမျှစွာ ပါဝင်လုပ်ဆောင် ရန်နှင့် ထည့်ဝင်ရန်ခွင့်ပြုသည့် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း သို့မဟုတ် ဝန်းကျင် များကို ပံ့ပိုးပေးခြင်း
ကာလတို စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု	ရွေးကောက်ပွဲနေ့ရှိ ဖြစ်စဉ်များနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်များကို စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများက ရယူစုဆောင်းသည့် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်
သင်္ကေတဘာသာစကား	လက်ဟန်သင်္ကေတကိုအသုံးပြုသည့် ဆက်သွယ်ရေးပုံစံတစ်ခု
ထိတွေ့သိရှိနိုင်သည့်ပစ္စည်း	မျက်မမြင်စာကိုကျွမ်းကျင်စွာအသုံးမပြုနိုင်သည့်အခြေအနေတွင် အသုံးပြု နိုင်သည့် ဖောင်းကြွသင်္ကေတများ
ကမ္ဘာသုံးဒီဇိုင်း	မသန်စွမ်းသူများနှင့် သာမန်လူများအားလုံးအတွက် အသုံးပြုနိုင်စေရန် စီစဉ်ထား သော အဆောက်အဦးများ၊ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံး။
အမြင်အာရုံမသန်စွမ်းမှု	အမြင်အာရုံကို ထိခိုက်သည့်အခြေအနေ - လူပုဂ္ဂိုလ်များသည် မျက်စိမမြင် ခြင်း သို့မဟုတ် မျက်စိမူန်ခြင်းများဖြစ်နိုင်ပါသည်။

Global Expertise. Local Solutions.
Sustainable Democracy.

2011 Crystal Drive | 10th Floor | Arlington, VA 22202 | www.IFES.org | www.ElectionAccess.org